

1983/84:110

Onsdagen den 28 mars fm.

Kl. 10.00

1 § Justerades protokollet för den 20 innevarande månad.

2 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1983/84:136 till lagutskottet

1983/84:157 avsnitt 7.4 och

yrkande 2 till arbetsmarknadsutskottet

i övrigt till näringsutskottet

1983/84:163 till skatteutskottet

1983/84:168 till näringsutskottet

3 § Föredrogs och hänvisades

Motion

1983/84:2656 till näringsutskottet

4 § Föredrogs men bordlades åter

Socialutskottets betänkanden 1983/84:16–18

5 § Föredrogs

skatteutskottets betänkanden

1983/84:29 om anslag för budgetåret 1984/85 till tullverket m. m. (prop.

1983/84:100 delvis),

1983/84:30 om vissa inkomstskattefrågor och

1983/84:28 om kapitalbeskattningen m. m.

Anf. 1 TALMANNEN:

Skatteutskottets betänkanden 29, 30 och 28 kommer att behandlas i nu nämnd ordning, och voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså skatteutskottets betänkande 29 om anslag för budgetåret 1984/85 till tullverket m. m. I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Onsdagen den
28 mars 1984

---

*Anslag till tull-
verket m. m.*

Anslag till tullverket m. m.

Anf. 2 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Låt mig först som sist klart deklarerera att allt slags fusk vid export och import självfallet bör beivras. Eftersom utskottsmajoriteten uppenbarligen är ense med mig härom, är målsättningen densamma, medan det däremot skiljer sig beträffande val av medel.

Det vi nu alltså har haft att ta ställning till är frågan om en lämplig avvägning mellan önskemålet om en effektivare kontroll och det lika beaktansvärda önskemålet att inte sätta alltför många käppar i hjulen för den för oss så livsviktiga exporten.

Därvidlag hänger importen ganska intimt samman med exporten, eftersom den övervägande delen av vår export är beroende av importerade komponenter och andra varor. Nya regler som är ägnade att fördröja importen slår följaktligen också i stor utsträckning på exporten.

Bakom de förslag till utvidgad exportkontroll som vi nu har behandlat i utskottet ligger kommissionen mot ekonomisk brottslighet, vilket naturligtvis ger anledning till att man måste vara alldeles extra observant.

Regeringen vill nu i budgetpropositionen ha ett bemyndigande för att tullverket skall kunna avkräva exportören en faktura eller motsvarande handling tillsammans med exportanmälan.

Enligt vår uppfattning kan detta av flera skäl inte accepteras. Först och främst går detta knappast att förena med det oavvisliga kravet på sekretess för såväl varan som priset. Att en strängt konfidentiell handling som en faktura utgör skall valsa med och hanteras av olika instanser på varans väg från leverantören till gränsen kan inte godtas. En nackdel därvidlag är också att den s. k. meddelandefriheten gör det möjligt för dem som hanterar fakturan att utan påföljd lämna annars hemliga uppgifter till exempelvis massmedia.

Den största risken med den föreslagna ordningen är dock att den kan medföra avsevärda leveransförseningar. Ett av svensk exportindustris bästa säljargument, jämte hög kvalitet, är att leveranserna kan ske snabbt och punktligt. En snabb leverans förutsätter ofta att fakturan inte inväntas, utan denna framställs senare i företagets dator för transmittering till mottagaren. Dessa väl inarbetade rutiner riskerar nu att omintetgöras om kravet på fakturauppvisande vid gränspassage vidhålls.

Till yttermera visso finns det en del fall där kravet på en faktura i verkligheten skulle omintetgöra en export. Det gäller exempelvis när importlandets konsulat i Sverige skall legalisera fakturan, vars fraktoppgift måste vara exakt lika som den som rederiet i fråga anger. Nu är det bara den komplikationen att någon frakträkning inte kan erhållas förrän godset kommit ombord – och därmed går ekvationen inte ihop med de nya föreslagna bestämmelserna.

När det gäller att hålla nere kostnaderna för svensk exportindustri är det inte minst viktigt att åstadkomma en rationell transportapparat som fungerar smidigt och utan onödiga störningar.

Hearings i skatteutskottet med företrädare för såväl tullverket som de organisationer vilka företräder svensk export har givit vid handen att konstruktiva överläggningar pågår i syfte att nå lösningar som kan tillfredsställa båda parter.

Enligt vår uppfattning hade det varit klokast att avvakta resultatet av dessa positiva strävanden innan man genom ett riksdagsbeslut, som följer regeringspropositionen, sätter vapen i händerna blott på den ena parten och tvingar den andra att rätta sig därefter.

Som jag antydde inledningsvis är exporten i sin tur i högsta grad beroende av importen. Förra året beslöt generaltullstyrelsen om skärpta kontrollåtgärder vid förtullning eller hemtagning av samlastningsgods. Bakgrunden till beslutet, som i och för sig inte fordrar något godkännande från riksdagens sida, är att tullen misstänker att en ökad mängd gods smygs in i landet utan förtullning.

Även i detta fall gäller det naturligtvis att komma fram till en lämplig avvägning, så att tullen med sina nya befogenheter inte brukar mer våld än nöden kräver:

De nya bestämmelserna innebär att vid import s. k. samlastningsgods skall samlas på fem olika platser i landet för en mer omsorgsfull kontroll från tullen.

Från näringslivet har man reagerat utomordentligt hårt mot förslaget och talat om årliga kostnadsökningar på kanske mer än 2 miljarder i form av ökade hanteringskostnader och – vilket anses minst lika allvarligt – tidsförluster. Dessutom finns risk att skada på godset kan åstadkommas genom en onödig omlastning. Regeringen har uppenbarligen också känt en viss oro, eftersom man skjutit upp ikraftträdandet flera gånger, och nu senast till den 1 april i år.

Med tanke på hur oerhört viktigt det är att underlätta vår utrikeshandel anser vi moderater det fel att ta till så kraftiga generella åtgärder som här är fallet. Enligt vår uppfattning skulle det vara betydligt smidigare och tillräckligt effektivt med de stickprovskontroller som tullen kan rikta mot varje suspekt transport. Om det vid sådana kontroller uppdragas att lasten inte stämmer med frakthandlingarna, kan man naturligtvis acceptera sanktioner mot den försumlige.

I februari i år redovisade näringslivet en alternativ metod till generaltullstyrelsens kungörelse för importkontroll av samlastningsgods. I förslaget understryks näringslivets intresse av att importkontrollen sker på ett effektivt sätt men med ett minimum av störningar vid gränserna.

Då ikraftträdandet av generaltullstyrelsens kungörelse om samlastningsgods uppskjutits flera gånger under nära ett års tid, hade det naturligtvis varit på sin plats att invänta en tänkbar frivillig uppgörelse mellan näringslivet och tullen innan de nya reglerna sätts i sjön.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 4, 5 och 6 vid skatteutskottets betänkande.

Onsdagen den
28 mars 1984

---

*Anslag till tull-
verket m. m.*

Anf. 3 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! Till detta utskottsbetänkande har fogats bl. a. två reservationer från centerns och folkpartiets representanter i utskottet. I dessa berörs dels frågan om kustbevakningens resurser, dels frågan om kustpostering i Arkösund.

Beträffande frågan om kustbevakningens resurser framhålls såväl i motion 1484 som i reservation 2 att det är angeläget att generaltullstyrelsen får resurser som möjliggör en oförändrad bemanning inom kustbevakningen.

Kustbevakningen har mångahanda arbetsuppgifter. Sjuktransporter utgör en betydande del av dem. Sjöräddning och allmän kustbevakning är andra betydelsefulla uppgifter. En annan ytterst betydelsefull uppgift är att hjälpa till med att stoppa införsel av narkotika.

Vi reservanter anser att dessa uppgifter är så viktiga att generaltullstyrelsen bör få resurser som möjliggör en oförändrad bemanning inom kustbevakningen.

I reservation 3 berörs kustposteringen i Arkösund. I denna fråga har utskottsmajoriteten skiftat uppfattning sedan saken förra gången behandlades i utskottet. Detta har skett trots att vi här har en motion från Östergötland undertecknad av representanter för samtliga partier och trots att länsstyrelsen i Östergötland enhälligt gått emot en indragning.

Kustposteringen i Arkösund har en mycket vittomfattande verksamhet och arbetar med bl. a. sjöräddning, jakt-, fiske- och naturvårdstillsyn, sjötrafikövervakning, skyddsområdestillsyn för försvaret samt tillsyn över förbudet mot dumpning av avfall i vatten och mot oljeutsläpp.

Transporter vid sjukdom och olycksfall är andra uppgifter. Kustposteringen har här tack vare sin lokalkännedom varit, och är fortfarande, ett ovärderligt stöd för den bofasta skärgårdsbefolkningen, liksom för turisterna.

En indragning av kustposteringen i Arkösund innebär en betydande försämring av bevakningsresurserna i Östergötlands skärgård. Detta rimmar illa med riksdagens uttalande förra året om det angelägna i att prioritera kustbevakningens behov.

Vi reservanter anser därför att kustposteringen i Arkösund skall vara kvar.

Herr talman! Med vad jag nu anfört yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 3.

Till betänkandet har också fogats ett särskilt yttrande från Ingemar Hallenius och mig som berör exportkontrollen.

Som framgår av både utskottets skrivning och det särskilda yttrandet föreslås en skärpning av kontrollen främst vid export.

Utskottet är angeläget om att understryka såväl nödvändigheten av en skärpning som vikten av att denna görs så, att minsta möjliga hinder läggs för den seriösa exporten.

I både utskottsbetänkandet och det särskilda yttrandet framhålls att avsikten inte är att befogenheten att kräva faktura skall användas generellt utan endast selektivt – ja, i sista hand som ett möjligt sanktionsmedel. Utskottet utgår också från att tullverket kommer att hantera sina befogenhe-

ter varsamt och med gott omdöme. Som framgår av den ändrade lagtexten innebär utskottsförslaget också andra alternativ till identifikation av varan, och detta bör minska problemen.

Vi utgår även från att kontakterna mellan näringslivet och generaltullstyrelsen fortsätter, i syfte att få fram ett enkelt system som både tillgodoser samhällets krav på en tillfredsställande kontroll och näringslivets önskemål om ett fritt godsflöde och låga administrativa kostnader. Jag tror att det är värt att uppmärksamma det intresse som finns hos alla parter – generaltullstyrelsen och industrins representanter – att försöka komma fram till en lösning. Jag tycker inte att man har någon anledning att svartmåla förslaget. I stället bör vi ta fasta på det intresse och den vilja som finns hos alla parter att nå ett resultat som kan tillgodose både kravet på kontroll och önskemålet att kontrollen skall vara smidig och enkel.

Vi förutsätter också att regeringen fortlöpande och med uppmärksamhet följer tillämpningen av bestämmelserna och vidtar de åtgärder som kan vara erforderliga för att den målsättning som utskottet har redovisat i sitt betänkande skall kunna förverkligas.

Anf. 4 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Folkpartiets intresse för tullfrågorna skall ses mot bakgrund av den mycket stora betydelse som dessa har för vårt land. Tullens uppgift är mycket grannlaga. För vår handel med omvärlden är en smidig och effektiv tullbehandling ett utomordentligt viktigt villkor. Ibland skall tullen ha en preventiv uppgift, och ibland skall tullen helst inte märkas. Att åstadkomma detta är naturligtvis en svår uppgift.

Under senare år har den verksamhet som tullen bedriver fått en avgörande inverkan på våra möjligheter att komma till rätta med narkotikainförsel och kvalificerad brottslighet av annat slag. Inom folkpartiet är vi därför allvarligt oroade av besparingsåtgärder som innebär nedskärningar i utrustning och personal för gränsbevakningen. Vi menar att besparingar får göras på områden som inte äventyrar narkotikabekämpningen.

Det är min personliga mening att den storskaliga narkotikahandeln är ett av de allvarligaste och mest hänsynslösa brott som kan begås. Att för egen materiell vinnings skull tvinga in medmänniskor i det bottenlösa elände som ett kvalificerat beroende utgör är det mest ovärdiga som en människa kan ta sig för.

Av budgetpropositionen, bil. 9, s. 87, framgår att generaltullstyrelsen är helt övertygad om att en större mängd narkotika kan upptäckas med utbyggda resurser vid gränskontroller m. m. samt att tullen ofta har svårt att genomföra vissa målinriktade insatser på grund av brist på personal. Tullverket vill därför ha ytterligare 15 tjänster för narkotikabekämpning.

Från folkpartiets sida ser vi ingen anledning att dröja med att ge tullen dessa ytterligare tjänster. Det är helt klart att ingenting står att vinna med ett dröjsmål. Varje parti narkotika som förs in i landet drar med sig nya personliga tragedier och ekonomiska förluster.

Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till reservation 1 i det betänkande vi

nu debatterar, vilket innebär att tullen tillförs de medel på ytterligare 2 milj. kr. som behövs för narkotikabekämpningen.

I sammanhanget vill jag också erinra om att det nu, bl. a. genom att försök gjorts för att belysa effekterna av att tullen fått tillgång till vissa polisregister, finns möjligheter att genomföra riksdagens tidigare beslut. Vi förutsätter från folkpartiets sida att regeringen skyndsamt ger tullen möjligheter till en effektivare narkotikabekämpning genom att ge tullen tillgång till polisens register.

Så, herr talman, några ord om kustbevakningen. Denna drabbades redan föregående år av en viss personalminskning. I motion 1983/84:1484 av Kenth Skårvik och Björn Molin vänder man sig emot en nedskärning av bevakningen för Bohusläns del. Här skulle en neddragning leda till att såväl sjöräddningen som kustbevakningen eftersattes. Bohuskusten har under senare år som bekant kommit i blickpunkten genom stora narkotikafynd. Därför kräver vi reserver från folkpartiet och centern att bemanningen bibehålls oförändrad.

Samma sak gäller kustposteringen i Arkösund. Här har riksdagen redan tidigare uttalat sig emot en indragning. Jag finner det därför märkligt att regeringen utan att höra riksdagen på nytt nu har beslutat om en indragning. Som påpekas i motion 758, vilken undertecknats av representanter för samtliga riksdagspartier, arbetar kustposteringen i Arkösund också med sjöräddning, jakt-, fiske- och naturvårdstillsyn, sjötrafikövervakning, skyddsområdestillsyn för försvaret, havsbottenövervakning, tillsyn över förbudet mot dumpning av avfall i vatten och oljeutsläpp. Den hjälper brandförsvaret med brandsläckning på öar, i fartyg och på fritidsbåtar. Till detta kommer även sjuktransporter vid olycksfall och akuta sjukdomar.

Det är oundvikligt att dessa viktiga uppgifter vid sidan av tullövervakningen kommer att bli lidande vid en indragning.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till såväl reservation 2 som reservation 3.

Inledningsvis framhöll jag vikten av en smidig tullbehandling. Kravet på att förete faktura vid exportleveranser är enligt min mening inte förenligt med detta krav. Företrädare för näringslivet har vid uppaktningar inför utskottet klart visat på de svårigheter, de ökade kostnader och de leveransförseningar som blir följderna om detta krav läggs fast i lagstiftningen.

Enligt min mening bör tullverket i denna för landets industri så betydelsefulla fråga genom förnyade kontakter med näringslivet söka finna en för båda parter acceptabel lösning. Regeringsförslaget tar inte heller hänsyn till berättigade krav på skydd för affärssuppgörelser och sekretessbelagda handlingar. Detta är mycket allvarligt. Man riskerar härmed att svenska företag lider obotlig skada. Vi reserverar avstyrker därför propositionen på denna punkt, och jag yrkar bifall till reservation 4.

Det får anses fastslaget att en alltför stor mängd gods införs i landet utan att anmälas till förtullning. Detta är självfallet inte acceptabelt. Förfarandet bör dock inte bekämpas med bestämmelser som innebär hämmat godsflöde, ökad godsanhopning och långa väntetider. Näringslivet har beräknat att

kostnader i miljardklassen uppkommer, om de nya bestämmelserna för tullklarering av samlastningsgods genomförs.

Det måste gå att finna ett ansvarssystem som borgar för att anmälningshandlingarna är korrekta och kan tillämpas utan att godset behöver lossas på tullupplag. Från folkpartiets sida menar vi därför att ytterligare ansträngningar i detta syfte måste göras innan det nya systemet sätts i kraft. En ökad stickprovskontroll kombinerad med hårdare straffpåföljder för dem som överträder bestämmelserna är härvid att föredra. Att införa sanktionsmedel för dem som syndar i form av ökat krångel och större pappersexercis kan knappast vara en förnuftig väg.

Jag yrkar därför till sist, herr talman, bifall även till reservationerna 5 och 6.

Anf. 5 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande 29 behandlar anslaget till tullverket för budgetåret 1984/85, bemanningen inom kustbevakningen, vissa frågor beträffande export och import samt lättnader i bestämmelserna om temporär tullfrihet.

Vad avser anslaget till tullverket råder det närmast total enighet. Utskottet föreslår riksdagen att tullverket för budgetåret skall erhålla ett anslag på 671 522 000 kr. Den folkpartistiske ledamoten i utskottet vill öka anslaget med 2 milj. kr., dvs. med ungefär tre tiondels procent. Jag måste, herr talman, säga att jag har svårt att förstå den folkpartistiska reservationen, även efter det att jag åhört Kjell Johanssons argumentering. Dessa två miljoner skulle enligt folkpartiet räcka till 15 nya tjänster och 2 hundekipage, allt i syfte att öka insatserna för narkotikabekämpning. Det kan förefalla vällovtigt och skulle ha kunnat vara motiverat, om man inte ser på de sakskalet som utskottet i sitt betänkande framfört för att avslå det folkpartistiska kravet. De skälen är följande:

För det första finns det enligt propositionen redan ett visst utrymme för att öka insatserna mot bl. a. narkotikasmuggling. Dessutom har aviserats en proposition senare i år med ett samlat förslag till åtgärder mot den illegala narkotikahandlingen.

För det andra har narkotikakommissionen förordat att ytterligare resurser inte skall satsas på hundar utan på annan, teknisk utrustning.

Herr talman! Det förefaller som om folkpartiet genom denna reservation skulle vilja framställa sig som mer alert än andra partier när det gäller narkotikabekämpningen. Så är det inte – det har framgått av vad jag nu har sagt. Jag yrkar avslag på reservation nr 1, som kan betraktas som en ren okynnesreservation.

Reservationerna nr 2 och 3 tar upp kustbevakningens resurser och kustposteringen i Arkösund. I reservation nr 2, som är gemensam för centern och folkpartiet, framhålls: "Utskottet anser alltså att generaltullstyrelsen bör få resurser som möjliggör en oförändrad bemanning inom kustbevakningen."

Om detta kan sägas att utskottet redan förra året framhöll att av

ekonomiska skäl erforderliga personalminskningar inte borde drabba kustbevakningen eller tullens övriga bevakningsverksamhet och att tullverkets behov borde prioriteras vid anslagsfördelningen. Så har också skett, och för kommande budgetår föreskrivs att inga uppsägningar av personal inom kustbevakningen och övrig bevakning skall göras på grund av medelsbrist.

Om nu såväl regeringen som generaltullstyrelsen bedömer att rationaliseringar, organisatoriska förändringar och indragning av kustposteringen vid Arkösund kan ske utan att bevakningen försämras, finns det ingen anledning för utskottet att motsätta sig denna bedömning.

Dessutom: Om reservanterna menar allvar med sitt krav på ytterligare resurser, borde det ju ha funnits en reservation om ökade anslag till tullverket. Jag skulle vilja fråga både Stig Josefson och Kjell Johansson: Varifrån skall ni ta pengarna när det gäller kustposteringen i Arkösund? Ni har ju ingen båt. Den gamla båten är uttrangerad. En ny båt kostar 8,6 milj. kr. Varifrån skall ni ta de pengarna? Jag hoppas få svar på den frågan, för så länge som ni inte vill ha ytterligare medel, framstår den här reservationen som ganska meningslös. Jag yrkar avslag på reservationerna 2 och 3.

De övriga tre reservationerna berör den ökade exportkontrollen, inrättande av särskilda kontrollgrupper för kontroll av export och av samlastningsgods.

Anledningen till dessa tre reservationer är de förslag som återfinns i propositionen om en förbättring av exportkontrollen och exportstatistiken. Knut Wachtmeister framhöll inledningsvis att vi är överens om – och det hoppas jag att vi är – att vi till varje pris skall bekämpa fusket vid import och export. I propositionen föreslås att det i tullagen tas in ett bemyndigande för regeringen, eller myndighet som regeringen bestämmer, att föreskriva att faktura eller motsvarande handling skall bifogas exportanmälan och att uppgift skall lämnas om fakturanummer och varumottagare. Därutöver bör enligt budgetförslaget resurser tillföras tullen för inrättande av grupper för fysisk kontroll av exportgods.

I en av reservationerna vänder man sig mot de nya regler för importkontroll som skall gälla fr. o. m. den 1 april 1984 vad gäller samlastningsgods.

Dessa förslag har tillkommit för att förbättra tullkontrollen vid import och export. Det skall inte förnekas att vissa problem kan uppstå. Därför har utskottet vid sin behandling av dessa frågor låtit företrädare för exportindustrin och tullverket inför utskottet ge sina synpunkter på förslagen. Vi har då kunnat konstatera att det hos samtliga berörda råder samstämmighet om behovet av att bekämpa fusket vid import och export. Utskottet har också tagit hänsyn till näringslivets krav på att något annat än fakturanummer skall kunna användas för att göra en sändning identifierbar och föreslår därför ett tillägg i lagtexten. Därutöver förutsätter utskottet "att samtalen mellan tullverket och näringslivet fortsätter och att man i samverkan försöker komma fram till ett så smidigt och friktionsfritt system som möjligt".

I vad gäller samlastningsleveranserna har konstaterats av tullmyndigheterna att gods hunnit in i landet utan anmälan och att lastförteckningar och

frakthandlingar ofta har visat sig vara ofullständiga eller felaktiga. Att man då skärper kontrollrutinerna för samlastningsleveranser är enligt utskottets mening helt motiverat. Även här förutsätter utskottet att tullverket i samråd med näringslivet försöker få fram så snabba och enkla inpasseringsrutiner som möjligt.

Med denna behandling av frågorna borde alla kunna känna sig nöjda, men moderaterna och "lillhögern" har ändå ansett sig böra tillfoga betänkan- det tre reservationer. Jag noterar med stor tillfredsställelse att centerpartiet inkl. Stig Josefson såväl i ord som i handling ställer upp när det gäller att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Men så icke de två högerpartierna.

Det går bra, herr talman, att tala om eländet. Men när man kommer fram till beslut är man inte med längre. Då stannar det vid en läpparnas be- kännelse.

Herr talman! Jag yrkar bifall till skatteutskottets hemställan i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 6 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Ja, det skiljer onekligen, som Egon Jacobsson säger, i val av medel när det gäller att komma till rätta med de avarter som finns. Vi är eniga om att vi skall bekämpa dem, men socialdemokraternas tilltro till regleringar är ständigt förhärskande.

Utskottet förutsätter – i en mening som citerades av Egon Jacobsson – att reglerna kommer att tillämpas med smidighet. Ja, det får vi ju verkligen hoppas, men vad som har hänt i form av kroppsvisitationer och annat gör att man börjar undra, om man vågar lita på att tillämpningen blir smidig. Jag undrar om inte Egon Jacobsson är oroad över vad som har hänt vid gränspassagerna i Mellaneuropa under den gångna vintern.

Häromdagen kom ett pressmeddelande från kommunikationsdeparte- mentet, där det heter: "De internationella transportererna måste underlättas genom enklare rutiner vid gränspassagerna och enklare former för informa- tionsöverföring. Särskilt lastbilstrafiken måste ges ökad uppmärksamhet. Det föreslår utredningen om Sveriges internationella transporter, som i dag lämnade över sitt förslag till kommunikationsminister Curt Boström." Litet längre ned i pressmeddelandet står det: "Slutmålet bör sättas till s. k. dokumentlösa transporter."

Man kan fråga sig om inte den högra handen vet vad den vänstra gör i kanslihuset. Skatteutskottets majoritet vill ha en utökning av regleringarna, ställer krav på mera papper och en mera omfattande hantering av dokument. Samtidigt vill en utredning inom departementet gå i rakt motsatt riktning och genom enklare rutiner vid gränspassagerna och, som jag nyss nämnde, med dokumentlösa transporter underlätta vår utrikeshandel.

Jag vill ställa två frågor till Egon Jacobsson: Är han inte orolig över den fördröjning som skett vid tullstationerna i Mellaneuropa under vintern, och vad anser han om det som utredningen har kommit fram till och som är raka motsatsen till det som skatteutskottets majoritet föreslår?

Onsdagen den
28 mars 1984

*Anslag till tull-
verket m. m.*

Anf. 7 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Egon Jacobsson sade bl. a. att skatteutskottet och riksdagen inte har någon anledning att gå emot regeringens och generaltullstyrelsens förslag att kustposteringen i Arkösund skall dras in. Jag blev förvånad över detta uttalande. Såvitt jag förstår är det riksdagens uppgift att granska de förslag som kommer fram och bilda sig en uppfattning om huruvida de är riktiga.

Det föreligger på denna punkt två förslag, som går i rakt motsatta riktningar, och ett av dem kommer från den berörda befolkningen, som utan tvivel bäst känner till frågan. Det måste under sådana förhållanden vara riksdagens uppgift att göra en bedömning av hur det beslut som riksdagen skall fatta bör se ut.

En liten stund senare säger Egon Jacobsson att skälet till indragningen är att båten är nedsliten och att det saknas pengar till att anskaffa en ny. Man frågar sig vilken motivering som gäller, för de två skäl som anförts är inte förenliga.

När det har kommit ett samfällt uttalande från partierna i Östergötlands län och från länsstyrelsen om att man anser denna fråga vara ytterst viktig, finns det anledning att här sluta upp kring den uppfattningen och uttala att kustposteringen i Arkösund har så stort värde att den bör bibehållas.

Beträffande finansieringen vill jag säga: Hade Egon Jacobsson läst reservationen i sin helhet hade han funnit att det står: "Med en annan prioritering av tullverkets resurser bör enligt utskottets uppfattning förutsättningar finnas att behålla posteringen."

Anf. 8 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Folkpartiets reservationer är inga okynnesreservationer. De skall, som jag sade i mitt anförande, ses som ett uttryck för den vikt som vi inom folkpartiet lägger vid narkotikabekämpningen. Generaltullstyrelsen har själv bett om dessa tjänster – det är därför som vi vill göra ett tillmötesgående på den punkten. Hade styrelsen haft en annan bedömning av anslaget storlek eller om erforderlig personal, hade vi naturligtvis tagit hänsyn också till detta.

Vi vill också med detta markera att åtgärder på den här punkten inte behöver vänta – de kan genomföras på en gång.

Beträffande hundekipagen är det naturligtvis inte så att vi insisterar. Om tullen har bättre metoder att ta till, så gärna för oss – det är självklart.

Jag sade också att indragningen i Arkösund och i Bohuslän inte kunde ske utan att bevakningen blir sämre. Egon Jacobsson försöker nu bevisa att det inte skulle bli så, men det är av fysiska skäl helt omöjligt.

Sedan gör Egon Jacobsson ett stort nummer av anslaget och räknar med att dessa två miljoner skulle utgöra tre tiondels procent. Samtidigt är det mycket svårt att få fram medel till detta bevakningsfartyg, men där rör det sig inte om mer än en tiondels procent av anslaget i alla fall. Det kan inte vara helt oöverkomligt.

Till sist, herr talman: Egon Jacobssons bidrag till den här debatten är att

han, såvitt jag kan förstå, har uppfunnit ett nytt invektiv: han kallar folkpartiet "lillhögern". Om Egon Jacobsson tror att det är till gagn för svenska folket, skall han fortsätta med att uppfinna invektiv. Själv kommer jag att koncentrera mig på att arbetet inom tullen blir så effektivt som möjligt.

Anf. 9 EGON JACOBSSON (s) replik:

Herr talman! Jag förstår att Kjell Johansson kan vara litet upprörd över benämningen "lillhögern", men för dagen är det nog det bästa ordet som man kan använda.

Sedan till Knut Wachtmeister och hans frågor. Han hävdar att socialdemokraterna sätter stor tilltro till regleringar. Ja, beträffande den fråga som vi diskuterar sätter vi mycket stor tilltro till generaltullstyrelsen och näringslivet. Från båda dessa håll har man inför utskottet hävdat att det finns ambitioner att hitta så smidiga och enkla system som möjligt och att man också har ambitionen att förhindra fusk vid import och export, värna om den seriösa näringsverksamheten och komma till rätta med den illojala konkurrensen. Vi sätter stor tillit till både näringslivet och generaltullstyrelsen – det har vi förutsatt i utskottsbetänkandet.

Jag tycker, Knut Wachtmeister, att det är litet orimligt och inte på något sätt relevant att jämföra den fråga som vi nu diskuterar med de gränskonflikter som har förevarit ute i Europa.

Sedan några ord till Stig Josefson och Kjell Johansson när det gäller Arkösund. Det finns i detta ärende olika handlingar att tillgå. Sjöfartsverket skriver i sitt yttrande över den planerade indragningen:

"Östergötlands kustvatten kan enligt sjöfartsverkets uppfattning inte anses underförsörjt på tillsynsresurser."

Från Oxelösunds lotsplats framhåller man:

"Sammanfattningsvis kan sägas att ur sjöräddnings- och farledsövervakningssynpunkt finns inget behov av nämnda kustpostering."

Om man ser till vilka resurser som finns kvar och som Stig Josefson ömmade så mycket för när det gäller annan övervakning och tillsyn, så finns sjöräddning på Arkö, som är bemannad året runt, en skola som bedriver optisk utkik och sjöräddning, och det finns även en sjöräddningsstation. Det finns fem båtar – jag skulle kunna ange deras beteckningar, men det medger nu inte tiden, eftersom jag ser att min repliktid snart är slut.

Jag vill återigen rikta min fråga till Kjell Johansson: Hur skall ni göra denna prioritering för att få pengar till båten? Ni har inga sådana pengar – ni bara säger att man skall göra en annan prioritering.

Allra sist ett par ord till Kjell Johansson beträffande det han sade om narkotika. Jag tycker att er reservation i detta avseende ändå är ett slag i luften, när det är helt klart att det skall komma en proposition med förslag till ett samlat grepp om hela narkotikabekämpningen, ett förslag som bygger på narkotikakommissionens rapport.

Onsdagen den
28 mars 1984

---

*Anslag till tull-
verket m. m.*

Anf. 10 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Låt mig först konstatera att jag inte fick något svar av Egon Jacobsson på min fråga vad han tyckte om att en utredning inom departementet ville ha enklare rutiner och mindre pappershantering – något som går på tvärs mot det här förslaget. Egon Jacobsson har kanske inte läst utredningens pressmeddelande men vi kanske ändå kan få en kommentar i den replik som återstår för Egon Jacobsson.

Sedan säger Egon Jacobsson att han har stort förtroende för och känner tillit till tullen och näringslivet och att han därför skulle kunna acceptera det här förslaget. Men när vi nu vet att förhandlingar mellan tullverket och näringslivet pågår när det gäller både exportkontrollen och importkontrollen, varför då inte fullfölja denna tankegång och låta dem klara upp sina mellanhavanden utan nya lagar och förordningar? Den frågan kan man onekligen ställa sig.

Egon Jacobsson tyckte vidare att det var fel av mig att jämföra med vad som hänt nere i Europa under vintern och att det var att måla fan på väggen. Det är inte bara jag som är orolig för detta. Vid ett möte i Helsingborg för 14 dagar sedan sade tullchefen för södra regionen beträffande dessa nya bestämmelser att han är orolig för vad som händer efter den 1 april och att vi skall försöka undvika ett nytt Brennerpassproblem.

Det är alltså inte bara vi politiker på den borgerliga sidan och näringslivet som känner oro, utan den oron delas av tullen. Därför tror jag inte att Egon Jacobsson skall säga att det är obefogat att komma med dessa varningsord.

Anf. 11 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Efter Egon Jacobssons senaste replik kan jag bara konstatera att vi reseranter har ett större förtroende för och litar mera på vad de förtroendevalda riksdagsledamöterna och länsstyrelsen säger.

Anf. 12 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Om det är så att Egon Jacobsson tycker att "lillhögern" är det bästa ordet f. n., kan jag inte se det annat än som en total brist på sakliga argument.

Det fanns, Egon Jacobsson, en tid då vi ansåg att även den militära bevakningen vid våra kuster var tillräcklig. Här har vi verkligen fått oss en tankeställare. Jag tycker att det kan vara onödigt att vi försätter oss i en situation där vi får motsvarande tankeställare när det gäller kustbevakningen.

Om nu resurserna är av den storleken som Egon Jacobsson säger, tycker jag att han borde rikta sina pedagogiska insatser mot sin egen partikamrat Christer Nilsson och försöka förklara detta för honom. Då behöver åtminstone inte han skämma ut sig på samma sätt som Egon Jacobsson menar att vi inom folkpartiet gör genom att begära att kustposteringen vid Arkösund skall vara kvar.

Anf. 13 EGON JACOBSSON (s) replik:

Herr talman! Allra först några ord till Knut Wachtmeister, som tyckte att han hade fått ett dåligt svar på frågan vad jag ansåg om den utredning som eftersträvade enkla rutiner och vars förslag, enligt herr Wachtmeister, skulle vara tvärtemot utskottets. Så är det inte alls! Utskottet har nämligen gjort ett tillägg till lagtexten för att generaltullstyrelsen, i samarbete med näringslivet, skall kunna uppnå enkla och smidiga rutiner. När dessa försäkringar har getts inför utskottet är vi tillfreds.

Knut Wachtmeister talar om den oro som man kan känna på vissa håll inför de nya bestämmelserna, som skall införas den 1 april. Men jag tar det som ett positivt tecken på att man även på det området kommer att anstränga sig för att hitta så smidiga och enkla införselrutiner som det över huvud taget är möjligt.

Låt mig sedan gå över till det som Kjell Johansson och Stig Josefson tar upp, nämligen frågan om kustposteringen i Arkösund, vem man kan ha det största förtroendet för och vem som har den bästa sakkunskapen. Generaltullstyrelsen har lämnat uppgifter i detta ärende, och dessa har lämnats under ämbetsansvar. Jag anser att det är helt klart att tullverket är väl så kompetent som riksdagens ledamöter att bedöma hur av riksdagen givna uppgifter skall fullgöras på ett effektivt sätt.

Talmannen anmälde att Knut Wachtmeister och Kjell Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 14 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Även jag skall säga några ord om reservation 3 och kustposteringen i Arkösund.

Gång på gång under de senaste åren har tullverket velat dra in denna kustbevakningsstation. Lika många gånger har en enig länsstyrelse i Östergötland, med socialdemokratisk majoritet, sagt nej och likaså en enig kommun, också den med socialdemokratisk majoritet. Argumenten mot en nedläggning och motiven för ett bibehållande har staplats på varandra, och regering och riksdagsmajoritet har lyssnat och tagit intryck och låtit oss få behålla denna kustpostering. Men nu är det stopp. Nu lyssnar man inte längre. I ett regeringsbeslut daterat den 8 mars 1984 står det kort och gott: "Regeringen medger att kustposteringarna i Piteå, Arkösund och Marstrand får dras in." Och i skatteutskottets betänkande nr 29, daterat den 20 mars, följer utskottsmajoriteten upp regeringsbeslutet och säger:

"När det gäller kustposteringen i Arkösund --- "saknas det enligt utskottets uppfattning tillräckliga skäl att ifrågasätta regeringens bedömning att denna rationalisering kan genomföras utan att det från bevakningssynpunkt innebär någon försämring. Utskottet finner därför i motsats till motionärerna ingen anledning att nu förbjuda de av regeringen medgivna indragningarna."

Detta har också Egon Jacobsson sagt vid ett par tillfällen under debatten.

Med några få rader avfärdar man denna verksamhet, som är mycket viktig för Östergötlands skärgård, för alla som bor där och för alla turister – som i

ständigt ökande antal söker sig dit.

Kjell Johansson har redan räknat upp alla arbetsuppgifter som kustbevakningen i Arkösund har haft hand om, så den delen kan jag hoppa över.

Att lägga ned en väl fungerande kustpostering – i en tid då satsningen på att bevara och utveckla en levande skärgård börjar ge resultat, då Östergötlands skärgård klassats som primärt rekreationsområde och då vikten av tillsyn och bevakning av våra kuster blir alltmer uppenbar – förefaller mig oförsvarligt och obegripligt.

När någonting förefaller en obegripligt så brukar man fråga. Och nu frågar jag utskottets talesman Egon Jacobsson:

1. Hur mycket sparar tullverket och därmed staten genom att lägga ner kustposteringen i Arkösund?
2. Har utskottsmajoriteten undersökt om denna besparing skulle kunna göras någon annanstans inom tullverket?
3. Anser utskottsmajoriteten att alla de arbetsuppgifter som nu utförs av Arkösunds kustpostering skall utföras också i framtiden?
4. Om svaret är ja på den frågan – vem eller vilka skall enligt utskottsmajoriteten utföra dessa arbetsuppgifter i framtiden?

Med anledning av Egon Jacobssons fråga till reservanterna, varför de inte föreslår nya pengar till bl. a. en båt i Arkösund, får jag för min del svara att jag delar Stig Josefsons uppfattning att i ett verk som har ett anslag på ca 670 milj. kr. och som har över 4 000 personer anställda, varav ca 780 i Stockholmsområdet, skulle en omprioritering till förmån för en båt och tre man i Arkösund inte vara omöjlig. Dessutom vill jag framhålla att jag har talat med de människor som gör det här jobbet i Arkösund, och de säger att deras båt håller fem à tio år till, om en eller i värsta fall båda motorerna byts. En motor kostar mellan 150 000 och 200 000 kr. Det kan alltså som värst bli 400 000 kr. Några dyra personalbostäder behöver verket inte hålla där, för personalen bor i samhället. Det enda man har är en personalbod, och den klagar man inte på. Och det är väl ändå folket som sitter i båten som skulle veta var den eventuellt läcker.

Till slut några ord till moderaterna. Ni talar ute i landet så fint om att ni vill ha en levande skärgård och om vikten av att hålla våra kuster bevakade. Men nu gör skatteutskottets moderata ledamöter sällskap med socialdemokraterna, och ni låter återigen er besparingsiver gå ut över en verksamhet som ligger utanför städer och tätorter, en verksamhet som har så stor betydelse för just det ni säger att ni vill värna om.

Herr talman! I avvaktan på svar på mina frågor yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 15 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Jag skall svara på den kanske viktigaste frågan som Anna Wohlin-Andersson ställde, nämligen om man har undersökt om besparingar kan göras någon annanstans. Det har man verkligen gjort. Och om tullverket, sjöfartsverket och företrädare för lotsidan är helt överens om att man har en betryggande övervakning av vattnen i Östergötlands skärgård, så tror jag faktiskt mer på de sakuppgifterna än på uppgifter som kommer fram

via ledamöter i den här debatten.

Och fortfarande har varken Kjell Johansson, Stig Josefson eller Anna Wohlin-Andersson i det senaste inlägget redovisat hur denna omprioritering skall kunna ske, så att ni har pengar till en ny båt. Och beträffande uppgifter om båtarna och deras kondition tror vi också inom utskottet mer på de uppgifter som lämnats till oss av myndigheter än på uppgifter som förekommer i debatten.

Nr 110

Onsdagen den
28 mars 1984

---

*Anslag till tull-
verket m. m.*

Anf. 16 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! För att börja med det som anfördes senast: Jag tror mer på dem som sköter båten och jobbar med dessa frågor – och har gjort det dag efter dag, år ut och år in på ett fullt tillfredsställande sätt – än på tullverket i just det här fallet.

Jag kan upplysa Egon Jacobsson om att tullverket har tänkt sig att om verket nu får tillåtelse – vilket det tycks få om några minuter – att lägga ned kustposteringen i Arkösund så skall man dela dessa uppgifter mellan personalen och båtarna i Oxelösund och Gryt. Då vill jag upplysa kammarens ledamöter om att Oxelösunds båten har Landsort som sin norra vändplats – och därifrån till Arkö är det 34 sjömil. Posteringen i Gryt har Flatarp som sin södra gräns, och därifrån är det 40 sjömil till Arkö. En sådan lösning som det här gäller skulle betyda att S:t Annas skärgård under långa tider skulle riskera att inte ha någon båt tillgänglig för snabba insatser vid olycksfall, tjuvfiske, båtolyckor, övervakning av militär natur och ofredande av naturvårdsområden.

Innan en båt hinner upp från Flatarp eller ner från Landsort har holmen brunnit ner eller båten sjunkit eller indikationen – för att använda militärt språk – för länge sedan försvunnit. Tycker Egon Jacobsson verkligen att en sådan situation är tillfredsställande i ett ur försvarssynpunkt, turistsynpunkt och skärgårdssynpunkt så viktigt område som Östergötlands skärgård?

Till slut: Om sjöfartsverket skall ta på sig dessa arbetsuppgifter, som på ett så förtjänstfullt sätt sköts av dessa personer i Arkösund, kommer inte det också att kosta en del pengar?

Anf. 17 PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag vill bara säga ett par ord med anledning av Anna Wohlin-Anderssons fråga till moderaterna. Såsom moderat ledamot av länsstyrelsen i Östergötlands län har jag i olika sammanhang försökt medverka till att behålla kustposteringen i Arkösund. Jag avser att fortsätta med detta arbete och ämnar därför rösta med de reservationer som tar upp frågan om kustbevakningen. Jag anser att en indragning i detta fall är olycklig. Den motverkar de strävanden som inte minst vi från länsstyrelsen genom olika regionalpolitiska insatser gör för att förstärka situationen i skärgården.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om skatteutskottets betänkande 28.)

17

Anf. 18 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera skatteutskottets betänkande 30 om vissa inkomstskattefrågor.

Vissa inkomstskattefrågor

Anf. 19 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Skattepolitiken är av avgörande betydelse för att vi skall kunna återvinna balans i vår samhällsekonomi. Genom den snabba stegringen av skattetrycket under 1970-talets första hälft nådde vi smärtgränsen för skatteuttaget. Det höga skattetrycket i kombination med skattesystemets utformning innebar att Sveriges ekonomi förlorade sin tillväxtförmåga.

Den nuvarande socialdemokratiska regeringen synes liksom tidigare helt omedveten om detta förhållande. Sedan valet 1982, då den socialdemokratiska regeringen tillträdde, har ett fyrtiotal skatter höjts med en beräknad skatteökning på 23–24 miljarder kronor, vilket motsvarar ca 6 500 kr. per hushåll.

På s. 23 i det betänkande som vi nu behandlar skriver den socialdemokratiska utskottsmajoriteten: "Underlag för hur skattepolitiken bör utformas för de närmaste åren saknas därför, och utskottet är inte heller berett att f. n. ställa sig bakom krav på långtgående skatteskärpningar."

Detta citat är anmärkningsvärt från två utgångspunkter. För det första säger företrädare för den socialdemokratiska regeringen att "underlag för hur skattepolitiken bör utformas för de närmaste åren saknas". Har alltså inte regeringen och regeringspartiet några som helst funderingar på att skattepolitiken är av avgörande betydelse för samhälls ekonomin och att man därför borde ägna några tankar åt skattepolitikens utformning?

För det andra säger socialdemokraterna att de f. n. inte är beredda att "ställa sig bakom krav på långtgående skatteskärpningar". Jag skulle därför vilja fråga Rune Carlstein, utskottets värderade ordförande: Innebär detta att socialdemokraterna f. n. är beredda att ställa sig bakom mindre långtgående skatteskärpningar, och när är de beredda att ställa sig bakom mera långtgående skatteskärpningar? Det vore intressant att få denna fråga besvarad.

Våra farhågor styrks också av den nyligen presenterade långtidsutredningen, där det saknas en analys av beskattningens inverkan på drivkrafterna i ekonomin och därmed också på tillväxten. I flertalet av de alternativ som redovisas utgår man tvärtom från en väsentlig skärpning av skattetrycket. Det är mot denna bakgrund intressant att klara ut hur socialdemokraterna ser på skattepolitiken.

Det finns en borgerlig enighet om att skattetrycket inte får höjas. Vi moderater anser att man planmässigt måste sänka det för att på så vis skapa mer valfrihet för människorna samt stimulera arbete, sparande och produktion och därmed ge underlag för en stabil ekonomisk tillväxt. Höjda skatter och nya skatter försämrar ekonomins funktioner.

Dessutom har skattetrycket blivit så högt att en höjd skatt urholkar basen för en annan. Utfallet i form av beräknade skatteintäkter blir inte vad man ursprungligen har antagit, men de negativa verkningarna i övrigt av den höjda skatten kvarstår.

Herr talman! Vad gäller skattesystemets utformning skapar den starkt progressiva inkomstskatten problem. Genom höga marginalskatter minskar arbetsviljan, medan frestelsen till fiffel ökar. Kontrollapparaten byggs ut, fler och fler förslag om ännu mer utökad kontroll läggs fram av ekokommisionen och andra organ. Den personliga integriteten hotas därmed.

I stället borde naturligtvis skattesystemet – i detta fall i första hand inkomstbeskattningen – ändras så att arbetsviljan ökar och frestelsen till fiffel minskar. Det är det främsta man kan göra för att komma åt den avancerade skatteplaneringen, som upplevs som ett problem trots att den ligger inom lagens rāmärken. På sikt menar vi moderater därför att den statliga inkomstskatten bör avskaffas, utom för de högsta inkomsterna. Därmed undanröjs flertalet av de negativa effekterna av dagens skattepolitik.

För nästa år bör skatteskalorna utformas enligt de ursprungliga intentionerna bakom den dåvarande trepartiregeringens ekonomiska handlingsprogram för februari 1981. Det är också den skatteskalen vi föreslår i de reservationer vi har fogat till betänkandet. Ett delmål bör därefter vara att flertalet heltidsarbetande får en högsta marginalskatt – skatt på inkomstökningar – på 40 % och att marginalskattetaket blir högst 70 %.

Ett fullständigt inflationsskydd av skatteskalen måste återinföras för att undvika att inflationen automatiskt kommer att smyghöja skattetrycket, för så är i dag fallet.

För 1984 har regeringen och den socialdemokratiska majoriteten tillsammans med vpk urholkat inflationsskyddet på ett sådant sätt att vi vet att resultatet blir skatteskärpningar. Under den jämförliga mätperioden är inflationen större än den beräknade. Samma sak gäller i än högre grad för 1985, inte minst med tanke på det utfall av avtalsrörelserna som vi nu kan börja se.

Vi föreslår också, i likhet med vad vi har gjort tidigare, att den avdragsbegränsning som har skapat många problem för företagsamheten och på byggsidan avskaffas.

Genom en sådan målmedveten reformering av inkomstbeskattningen som vi föreslår minskar de orättvisor som i dag finns i skattesystemet. Låt mig ge några exempel.

Om en person med 8 000 kr. i månadsinkomst arbetar ett helt kalenderår, betalar han ungefär 35 000 kr. i skatt. Skulle han, genom exempelvis möjlighet till utlandsarbete, arbeta tolv månader men med arbetet fördelat jämnt på två år, betalar han nästan 10 000 kr. mindre i skatt.

Det är samma arbetstid. Det är samma person. Det är samma månadsinkomst. Men fördelningen av inkomsten över årsskiftet kan leda till en skatteminskning på i det här fallet 10 000 kr. Det finns än mer extrema exempel som jag skulle kunna åberopa.

Ett annat exempel: En barnfamilj som har en total inkomst på 120 000 kr. 1984 betalar 11 000 kr. mer i skatt om en i familjen tjänar in hela inkomsten än om den fördelas så att en inkomsttagare tjänar 80 000 kr. och den andra 40 000 kr. Skulle inkomsten vara helt jämnt fördelad mellan makarna, blir skillnaden i skatteuttag ca 13 000 kr.

Det skulle vara intressant att höra om Rune Carlstein menar att denna effekt av den nuvarande inkomstbeskattningen är rättvis eller om det finns anledning att försöka göra någonting åt detta.

Genom övergång till ett proportionellt skatteuttag i vanliga inkomstlägen undanröjs dessa orättvisor i huvudsak.

Familjebeskattningen i övrigt behandlas inte i det nu föreliggande betänkandet utan kommer upp senare här i kammaren. I en debatt om skattepolitikens inriktning måste emellertid det berättigade kravet ställas på beskattningen att den skall ta hänsyn till försörjningsbördan. I dag får en familj med tre barn betala i stort sett lika hög skatt vid lika inkomst som en familj utan barn. Jag tror att alla inser att barnfamiljen i ett sådant exempel har en sämre skattebetalningsförmåga än den som inga barn har.

Vi kan därför slå fast att barnfamiljernas besvärliga ekonomiska situation inte i första hand beror på att de har för låga inkomster och inte på att bidragen är för små utan på att barnfamiljerna får betala för hög skatt.

Det är mot den bakgrunden moderata samlingspartiet lagt fram ett förslag om införande av ett grundavdrag för barn på 15 000 kr. Genom att finansieringen av denna omläggning kopplas till den sänkning av den statliga inkomstskatten vi föreslår blir resultatet att den reala skattesänkningen riktas till barnfamiljerna.

Grundavdrag för barn, kombinerat med planmässiga sänkningar av den statliga inkomstskatten, innebär ett stort steg på vägen mot uppfyllande av den målsättning som jag tror att många kan dela med mig, nämligen att alla med normala inkomster – även barnfamiljer – skall kunna leva på sina inkomster.

Herr talman! Låt mig sedan gå in på några av de detaljfrågor inom inkomstbeskattningens ram som finns behandlade i betänkandet. Vi moderater föreslår att det för ett tag sedan utökade schablonavdraget vid inkomst av tjänst på 1 000 kr. skall minskas till 500 kr. Vi gör det därför att ökningen från den hundralapp som tidigare gällde som avrundning till 1 000 kr. innebär en skattesänkning för de människor vilkas kostnader understiger 1 000 kr., medan de som faktiskt har kostnader på 1 000 kr. eller mer har en oförändrad skattesituation. Vi är medvetna om att det behövs åtgärder för att skapa förenklingar i skattesystemet, men i första hand bör detta ske genom att man plockar ner skattesatserna. Vi kan tänka oss en höjning av det tidigare hundrakronorsavdraget till 500 kr. Det tycker vi är en lämplig avvägning för att bibehålla rättvisa mellan olika inkomsttagare, samtidigt som man bidrar till en förenkling av beskattningen och av taxeringsarbetet.

I en gemensam borgerlig reservation föreslås att skattereduktionen för fackföreningsavgifter skall avskaffas, och detta är starkt motiverat i reservationen. Skatteutskottet begärde ursprungligen för att kunna ta ställning till

möjligheterna att införa någon form av fackföreningsavgiftsavdrag eller reduktion att man skulle göra en fullständig redovisning och kartläggning av konfliktbidrag som betalas ut av fackföreningar och arbetsgivarorganisationer liksom av en del andra saker i det sammanhanget. Denna kartläggning har inte gjorts.

När skattereduktionen för fackföreningsavgifter infördes skedde det också utan den beredning av ärendet som föreskrivs i våra grundlagar. Det finns även en hel del att anmärka när det gäller behandlingen ur integritetssynpunkt. Den som inte vill meddela sin reduktion kan inte heller få avdraget. Vi tycker att det beställningsarbete som socialdemokraterna genom detta har fullgjort snarare borde ha avvisats. Det är inte rimligt att driva skattepolitik i enlighet med beställningar från Landsorganisationen.

Vi moderater föreslår att den löneavgift på 2 % – en arbetsgivaravgift som det faktiskt är – som infördes för att finansiera det första steget i skatteomläggningen från 1982 skall avskaffas. Vi vet att den är kostnadsupptrivande och har försämrat svenska företags konkurrenskraft. Vi vill vidare att ett utredningsarbete som gällde frågan om otillbörliga underskottsavdrag skall få återupptas inom ramen av någon lämplig utredning. Utskottet hävdar att det i dag redan finns utredningar som tar upp de här frågeställningarna, men vi anser att arbetet bör ske samlat. Utredningarna kommer inte att kunna behandla alla de frågor som vi finner det rimligt att ta upp.

Slutligen menar vi i reservation 11 att föräldrar som har vårdbidrag i samband med att de tar hand om gravt handikappade barn måste kunna få avdrag från vårdbidraget för utgifter för vård och tillsyn av de handikappade barnen, detta för att möjliggöra en vettig kompensation så att de kan förvärvsarbeta.

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till de reservationer som har fogats till utskottets betänkande med numren 1, 4, 5, 6, 7, 8, 11 och 12.

Anf. 20 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande 30 behandlas bl. a. motioner angående inkomstskattereglerna. I motion 2525 av Thorbjörn Fälldin m. fl. ställs kravet att skatteskalen skall utformas enligt skatteöverenskommelsen 1981 mellan centerpartiet, folkpartiet och socialdemokraterna. Det krävs bl. a. att basenheten fastställs till 8 100 kr. för år 1985. Vidare krävs att förslag till en ny skatteskala, som då överensstämmer med överenskommelsens skala, snarast framläggs av regeringen. Skatteöverenskommelsen utgjorde ett viktigt led i att åstadkomma ett skattesystem som kunde stimulera till arbete och produktion. Därför bör den också fullföljas.

Målet i skattereformen är att år 1985, vid en kommunal utdebitering på 30 kr., skall 80 % av alla heltidsarbetande och 90 % av alla skattskyldiga ha en marginalskatt på högst 50 %. I centerns partimotion 2525 krävs bl. a. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att skattereformens målsättning skall fullföljas. Vi hade förväntat oss att också socialdemokraterna skulle ställa upp på detta. Så sent som i december 1983 uttalade finansminister Kjell-Olof Feldt att målsättningen låg fast.

Nu har socialdemokraterna i skatteutskottet avstyrkt centermotionen, men har inte med ett enda ord motiverat detta. Jag ställer därför en fråga till socialdemokraterna: Var står socialdemokraterna i dag? Vill socialdemokraterna fullfölja överenskommelsen eller inte?

I en diskussion för någon månad sedan med framträdande företrädare för socialdemokraterna sades bl. a. att visst står socialdemokraterna fast vid överenskommelsen, men målet kommer att uppnås något senare än vad som förutsågs. Det skulle vara värdefullt att här få ett besked om var socialdemokraterna står i dag.

I reservation 5 berörs fackföreningsavgiften. Vi reserverar oss både i reservationen och tidigare framhållit att regeringen borde ha verkställt riksdagens begäran att få en fullständig redovisning av bl. a. de konfliktbidrag som betalas ut av fackföreningar och arbetsgivarorganisationer samt en kartläggning av storleken av dessa i förhållande till de samlade medlemsavgifterna, innan någon ändring vidtogs. Nu har inte regeringen verkställt riksdagens begäran. Så länge detta inte har skett saknas en väsentlig förutsättning för att bibehålla lagstiftningen om skattereduktion av fackföreningsavgifter.

I utskottsbetänkandet behandlas också några motioner från centern angående beräkningen av särskilt underlag för tilläggsbelopp. I motionerna kritiserar reglerna om UTB från såväl materiella som formella utgångspunkter. Kritiken i centermotionerna riktas främst mot beräkningen av räntetillägget för bil och räntetillägget för bostadsbyggnad i jordbruket. Motionärerna anser att det är orimligt att räntetillägget för bil skall beräknas på 80 % av bilens inköpsvärde under hela innehavstiden oavsett bilens standard. Motionärerna begär att räntetillägget, om det skall vara kvar, beräknas på värdet efter avskrivning. Motionärerna anser vidare att bestämmelserna angående räntetillägg för bostadsbyggnad är lika orimliga och i vissa fall kan innebära att räntekostnader för investeringar i jordbruksdriften medför räntetillägg. Likaså är räntetilläggsreglerna ytterst tillkrånglade och besvärliga. Det kan inte vara rimligt att man samtidigt som man förenklar deklarationsförfarandet för personer med tjänsteinkomster utökar och försvårar förfarandet när det gäller rörelseidkare.

Redan förra året påtalade skatteutskottet detta och förutsatte att riksskatteverket så långt det är möjligt skulle söka tillgodose kravet på enkelhet i den praktiska tillämpningen. Tyvärr blev inte bestämmelserna enkla. Utskottet säger i år att enligt utskottets uppfattning kan dock avsevärda förenklingar göras i systemet. Det måste vara ett krav att de skatteintäkter som de nya reglerna för UTB medför för statsverket står i rimlig proportion till de betydande administrativa och andra kostnader som tillämpningen av UTB enligt fastställelsemetoden för med sig. Det är också angeläget att man så långt det är möjligt tillgodoser kravet på rättvisa och likformighet vid taxering.

Enligt utskottets mening kan från dessa utgångspunkter kritik riktas mot de nya bestämmelserna, bl. a. när det gäller räntetillägg för lån mot låg eller

ingen ränta, för bil i näringsverksamhet och i vissa fall för bostad i jordbruk. Utskottet slutar med att säga att det änyo vill understryka angelägenheten av att RSV genom olika åtgärder söker underlätta uppgiftslämnandet och föreslår de ändringar i regelsystemet samt vidtar de justeringar av anvisningarna som kan visa sig påkallade. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna, säger man.

Jag finner dessa uttalanden tillfredsställande och hoppas att det efter detta enhälliga uttalande från utskottet, där man så starkt trycker på problemen i detta avseende, verkligen vidtas justeringar för att få bort de värsta oformligheterna, vilka vi väl är överens om finns på detta område.

Jag hade inte tänkt gå i polemik mot Bo Lundgren. Men jag måste säga att Bo Lundgrens uttalande om att den statliga progressiva skatten skulle avvecklas och att i stället en proportionell skatt skulle införas, förvånade mig. Visserligen ville man ha kvar något av den progressiva beskattningen, men den skulle vara ytterst begränsad. Själv anser jag att vi även framöver måste ha en viss progressiv beskattning beroende på vederbörandes inkomstförhållanden.

När moderata samlingspartiet talar om att marginals-katten bör sänkas till 40 %, vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på att moderaterna i sin familjepolitik har föreslagit en höjning av kommunalskatten med 8,5 miljarder kronor. Visserligen kommer inte detta till uttryck i marginals-katthänscende, men det kommer att märkas på den skatt som den enskilde får betala. Förslaget innebär fullt utbyggt att var och en, vare sig hans inkomst är 10 000 kr., 100 000 kr. eller 1 milj. kr., får en höjd kommunalskatt med 1 350 kr.

Jag påstår att moderaterna talar med två tungor när de å ena sidan vill sänka marginals-katten och å andra sidan vill minska det grundavdrag som tillämpas i den kommunala beskattningen. Dessa två åtgärder går emot varandra. Moderaterna försöker dölja den skatteskärpning som faktiskt blir följden av deras förslag.

Vad gäller familjepolitiken får vi tillfälle att diskutera den vid ett senare tillfälle, och jag skall därför inte gå in på den ytterligare här.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2, 5 och 9 och i övrigt bifall till skatteutskottets hemställan.

Anf. 21 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Det var bra att Stig Josefson sade att man kanske skall ta viss hänsyn till inkomsten vid beskattningen. Det skall man naturligtvis göra. Men han vinklade frågan något annorlunda än han brukar göra vid de diskussioner vi tidigare har fört.

Fler och fler börjar bli överens om att den progressiva statliga inkomstskatten inte har den utjämnande effekt som ursprungligen avsågs. Även inom socialdemokratin har det börjat höjas röster för att man måhända bör övergå till en mer proportionell inkomstskatt. Därför har vi framlagt förslaget att man på sikt bör försöka avskaffa den statliga inkomstskatten och sätta upp vissa delmål.

Just med hänsyn till de verkliga fördelningsproblem som beror på skattebetalningsförmåga har vi föreslagit att man skall införa ett grundavdrag för barn. Det är detta grundavdrag som innebär ett skattebortfall på 8,5 miljarder kronor för kommunerna och som måste tas igen genom ett minskat allmänt grundavdrag. Dessutom föreslår vi en marginalskattesänkning på totalt drygt 3 miljarder kronor per helår.

När Stig Josefson tog upp frågan om att vi vill höja kommunalskatten, väntade jag att han också skulle säga att vi inte bara vill sänka den statliga inkomstskatten, utan att vi faktiskt också vill införa ett skatteavdrag för barn, vilket totalt innebär en sänkning av kommunalskatten. Totaleffekten blir, som jag sade, en riktad skattesänkning till barnfamiljerna. Jag hoppas att det var ett misstag av Stig Josefson att inte redovisa hela vårt förslag. Jag vet att centerns ungdomsförbund ute i landet har affischer där de döljer sanningen, men det är naturligtvis politisk taktik, s. k. buskagitation. Jag förutsätter att Stig Josefson av ren glömska underlät att nämna att vi sänker skatten för barnfamiljerna högst väsentligt.

Anf. 22 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Bo Lundgren använde uttrycket att dölja sanningen. Jag frågar mig om inte det är vad moderaterna gör när de talar om att sänka marginalskatten, men samtidigt tar bort en betydande del av grundavdraget. Effekten blir ju i många fall inte en skattesänkning utan en skatteskärpning, men tyvärr visar det sig inte i marginalskatten. Moderaterna kan säga att de sänker marginalskatten, trots att de på denna väg i verkligheten åstadkommer en skattehöjning.

När det gäller familjepolitiken tror jag att man är ganska överens om en sak, nämligen att man skall förbättra förhållandena för barnfamiljerna. Frågan är hur det skall finansieras. Utan tvivel föreslår moderaterna att reformen skall finansieras genom en höjning av kommunalskatten med 8,5 miljarder.

Anf. 23 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! De olika partierna har lagt fram en hel del förslag rörande familjernas situation. De kommer att diskuteras i särskild ordning i kammaren, men förslagen kan naturligtvis inte helt isoleras från inkomstbeskattningen i övrigt, som vi i dag debatterar.

Jag kan notera att såväl centern som folkpartiet föreslår skatteskärpningar för att finansiera vissa åtgärder. Från centerns sida är det – om jag inte tar alldeles fel – fråga om att slopa förvärvsavdraget. Folkpartiet föreslår att man skall skärpa inkomstskatten för dem som har från ungefär 8 000 upp till 32 000 kr. i årsinkomst. Det kan diskuteras hur man tekniskt utformar förslagen, men det är samma princip som ligger bakom.

Det intressanta här är att slå fast att vårt förslag innebär att det införs ett grundavdrag för barn. Det finansieras genom en minskning av det allmänna grundavdraget. Flertalet heltidsarbetande, pensionärer med låga inkomster

och studerande som har anledning att arbeta för att finansiera sina studier kompenseras i särskild ordning – i vad gäller de heltidsarbetande genom sänkta marginalskatter i övrigt. Vi föreslår, precis som Stig Josefson sade, en sänkning av marginalskatterna. Men dessutom föreslår vi en fördelningspolitiskt riktig reform, eftersom man genom grundavdraget för barn tar hänsyn till försörjningsbördan.

Anf. 24 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Jag ville genom att beröra denna fråga meddela kammaren det faktum att moderaterna höjer kommunalskatten med 8,5 miljarder – med 1 550 kr. oberoende av hur hög inkomsten är när den väl överstiger 7 500 kr. Det är ett faktum, som Bo Lundgren inte kan motsätta sig.

Hur vi skall finansiera barnomsorgen får vi tillfälle att diskutera längre fram.

Talmannen anmälde att Bo Lundgren anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 25 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Jag har med stort intresse lyssnat till debatten mellan Bo Lundgren och Stig Josefson om tolkningen av deras olika skatteförslag. Jag vill med anledning av den debatten bara påpeka för Bo Lundgren att det är lätt att säga fel. Det gjorde faktiskt Bo Lundgren, när han sade att folkpartiets förslag går ut på att höja skatten för dem som tjänar upp till 32 000 kr. Vårt förslag innebär att man skall höja skatteuttaget för *alla* inkomsttagare. Det är en överföring som vi i vårt förslag gör från dem som inte har några barn till barnfamiljer. Det är denna typ av reformer som vi får lov att hålla oss till i det ekonomiska läge som kommer att råda i landet de närmaste åren.

I det betänkande som vi nu debatterar behandlas bl. a. motioner som innehåller yrkanden med anknytning till 1982 års skattereform. I folkpartiets skattemotion 1983/84:1501 återfinns ett antal yrkanden som, om riksdagen bifaller dem, innebär att reformen blir vad som avsågs när överenskommelsen träffades. Tyvärr kan jag konstatera att socialdemokraterna i utskottet avvisat att restaurera den uppgörelse som man på avgörande punkter starkt försämrat.

De yrkanden som vi från folkpartiets sida framställt innebär att skatteskalen blir identisk med den som uppgörelse träffades om. Det inflationsskydd som ursprungligen avtalades återinförs och skatteskalen inflationsskyddas fullt ut. Det senare ligger utanför den uppgörelse som träffades mellan centern, folkpartiet och socialdemokraterna, men det är i det läge som uppstått efter devalveringen hösten 1982 enligt folkpartiets mening en fullständigt naturlig åtgärd.

Jag har vid ett flertal tillfällen här i kammaren försökt få en förklaring från finansministern och socialdemokraterna i skatteutskottet till att man inte vill gå med på kravet att inflationsskydda skatteskalorna fullt ut, när man nu har

satt upp målsättningen att hålla inflationen vid 4 % under innevarande år och vid 3 % under 1985. Jag vill därför än en gång göra ett försök att få en förklaring på denna punkt. Därför frågar jag: Tror ni socialdemokrater själva på er målsättning att hålla de uppställda inflationsmålen? Om svaret på den frågan är ja, vad talar då emot att skatteskalen inflationsskyddas, så att inflationen inte höjer skatten på nytt? Skulle det inte visa att ni verkligen menar allvar med era inflationsmål om ni gick med på ett fullständigt inflationsskydd för skatteskalorna?

Skall vi i vårt land lyckas att få ordning på ekonomin och att fortsättningsvis hålla den i ordning, krävs det enligt folkpartiets mening att människor kan förbättra sin ekonomiska situation genom att arbeta. Även om skatteskalorna skulle fastställas till den nivå som förutsattes i uppgörelsen, är marginalskatten enligt folkpartiets mening fortfarande för hög. Vi måste därför gå vidare med fortsatta marginalskattesänkningar. Målet för en ny treårssteg bör vara att inkomster upp till 200 000 kr. i 1983 års penningvärde inte skall träffas av högre marginalskatt än 50 %. Marginalskattetaket bör också sänkas till 70 %.

Från folkpartiets sida menar vi därför att regeringen bör återkomma med förslag till fortsatta marginalskattesänkningar för 1986 års inkomster i så god tid att dessa kan prövas av riksdagen våren 1985.

Med stöd av vad jag här sagt yrkar jag bifall till reservationerna 3 och 10.

Då det gäller avdragen för fackföreningsavgifter har denna fråga ganska ingående berörts av både Bo Lundgren och Stig Josefson. Jag kan därför nöja mig med att, med instämmande i vad de i huvudsak har sagt, yrka bifall till reservation 5.

Då det gäller reglerna för beskattning av barn som arbetar i föräldrarnas rörelse vill jag ansluta mig till det yrkande som framförs i motion 748. Det är egentligen ganska obegripligt att barnen kan betraktas som arbetstagare om de arbetar hos exempelvis grannen, medan de inte kan anses som arbetstagare om de arbetar i föräldrarnas rörelse eller jordbruk. Jag yrkar således bifall till reservation 12.

I detta betänkande behandlas också en partimotion från folkpartiet om rätt till avdrag för vissa gåvor till internationellt biståndsarbete m. m. Det är ofta omvittnat att de ideella organisationerna gör ovärderliga biståndsinsatser av humanitärt slag. Jag tänker på organisationer som Röda korset, Rädda barnen, de fackliga och kooperativa organisationerna och inte minst trossamfunden. Ofta har dessa organisationer etablerade kanaler, vilket förbilligar administrationen av hjälpinsatserna och effektiviserar tillgängliga resurser. Ofta har de också en genuin kunskap om förhållandena i mottagarländerna, vilket ökar värdet av den insatta hjälpen. De finns också i de flesta eller i många fall på plats och slipper därmed kostnader för basverksamhet. I ett läge där landets ekonomi är ansträngd borde det vara möjligt att dra nytta av den vilja till humanitära insatser som finns inom dessa organisationer och hos allmänheten.

Herr talman! Frågan om rätt till avdrag för gåvor till internationellt biståndsarbete har under en lång följd av år varit uppe till behandling i

riksdagen. Jag tycker att det nu kan vara dags att se till att en sådan avdragsrätt skapas, och jag yrkar därför bifall till reservation 13.

Nr 110

Onsdagen den
28 mars 1984

Anf. 26 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Den stora debatten i dag om skatter – i varje fall den debatt som förs utanför riksdagshuset – gäller inte hur vi skall få in nya lappar i ett redan omfattande skattelapptäcke, utan den rör ett helt nytt skattesystem, ett nytt skattetänkande. Tyvärr tycks den debatten helt ha gått förbi skatteutskottet och dess ledamöter. Så måste man i alla fall tolka det som sägs – eller, kanske rättare sagt, det som inte sägs – i betänkandet.

*Vissa inkomst-
skattefrågor*

Vänsterpartiet kommunisterna för i en partimotion om skattepolitiken en diskussion om det rådande inkomstskattesystemets förfall, detta utan att utskottet med ett enda ord diskuterar vare sig utgångspunkterna för kritiken mot och erfarenheterna av det nuvarande systemet eller de analyser som måste göras och de slutsatser som måste dras på grund av denna kritik. Detta är ytterst beklagligt, eftersom även riksdagens skatteutskott givetvis borde medverka i en sådan diskussion. I stället värjer man sig med att den s. k. skattereformen ännu inte helt införts. Det förefaller som om de som står bakom betänkandet tror att den reformen har en sådan karaktär att den kan lösa många av de problem som skattesystemet innehåller. Så är dock inte fallet.

En framtida skattepolitik måste, som vi säger i motionen, utformas för två skeenden: dels ett långsiktigt, dels ett kortsiktigt. För att genomföra grundläggande förändringar erfordras en relativt lång tid, och det är därför nödvändigt att samtidigt utveckla och förändra det befintliga systemet. Att, som utskottet gör, enbart se på det befintliga är alltså otillräckligt, om man vill medverka till att lösa de många problemen och orättvisorna i det komplex som inkomstbeskattningen f. n. utgör.

I ett framtida skattesystem måste reglerna utformas på ett sådant sätt att en verklig utjämning kan komma till stånd, att var och en får betala skatt efter bärkraft. Men ett sådant system kan inte begränsas till att låta enbart inkomsterna utgöra skattebas. Det måste framför allt innehålla nya skattebaser och en utveckling av nu existerande men underutvecklade beskattningar. En sådan ny skattebas är produktionen.

Till de klassiska idéerna inom arbetarrörelsen har hört att skattepolitiken skall verka socialt utjämnande och att den skall syfta till att bygga upp en offentlig sektor som förmår tillgodose för folkflertalet viktiga sociala behov och mål.

Det rådande skattesystemet har, som jag tidigare påpekat, numera mist sin förmåga att främja sådana syften. Skatter som inte har någon utjämningsseffekt dominerar. Också inom arbetarrörelsens politiskt ledande skikt har man i viss mån retirerat inför de borgerliga nationalekonomernas påståenden att skatterna för företag och förmögenheter måste mildras.

Att skattesystemet kommit in i en återvändsgränd är emellertid en följd av att man alltför mycket fixerat det skattepolitiska tänkandet till en speciell sida av ekonomin. Det ekonomiska flöde som sammanfattningsvis brukar

betecknas som BNP utgör f. n. något över 600 miljarder kronor årligen. Den samlade förmögenheten, å andra sidan, har uppskattats till mellan 4 000 och 6 000 miljarder kronor, alltså ungefär tio gånger så mycket. Så länge skattetyngden koncentreras på det förstnämnda flödet, är det givet att skattepolitiken får snäva gränser. Det är inom den stora förmögenhetssektorn som de snabba förändringarna sker f. n. Dessa förändringar är av helt andra dimensioner än inom det s. k. BNP-flödet. Även om alla förmögenhetsökningar inte är realiserbara är det dock uppenbart att ett utomordentligt stort och i stort sett obeskattat flöde av pengar på senare år samlats inom förmögenhetssektorn. En illustration till detta är den helt exempellösa stegringen av aktiekurserna i Sverige under senare år och den stora omfördelning av förmögenheter som skett under det senaste decenniet, från vanligt folk och framför allt det allmänna, till en i huvudsak privatägd finansiell sektor.

Denna förmögenhetsbildning är inte bara ett hot mot den samhällsekonomiska balansen utan också en fördelningspolitiskt djupt stötande och delvis korrumpierande företeelse. Att dra in större delen av den extrema stegringen framstår både som en nationalekonomisk nödvändighet och som ett villkor för utformningen av en rättvis skattepolitik.

Regeringen och utskottet har tydligt demonstrerat sin ovilja att göra något åt den extrema förmögenhetsutveckling som ägt rum och som tydligen kommer att fortgå, och detta oavsett vissa personers skatteflyktande till England eller andra, i skattehänseende, bekvämlighetsflaggade länder.

Jag skall inte gå närmare in på förmögenhetsbeskattningen och de åtgärder vänsterpartiet kommunisterna där föreslår. Det kommer Sven Henricsson att göra i debatten om nästa betänkande, som speciellt behandlar frågan om kapitalbeskattningen. Jag skall bara något ytterligare beröra det faktum att vårt skattesystem är generöst mot bl. a. ägarna av dessa stora förmögenheter.

I Aftonbladet har den ekonomiske reportern Göran Skytte påvisat hur de som har stora förmögenheter undandrar sig beskattning, och det fullt legalt. De betalar nästan samtliga mindre i skatt än vad de flesta med vanliga arbetsinkomster tvingas till, trots att de förstnämnda har inkomster i miljonklassen.

"63 nya miljonärer på ett år i Stockholm" var rubriken i nämnda tidnings måndagsupplaga den här veckan. Det är en ökning från 92 till 155 stycken på ett år bara i Stockholm. Och detta gällde inte personer med förmögenheter över 1 miljon utan sådana med inkomster i miljonklassen – en alldeles orimlig inkomst, då absolut ingen med hederligt arbete kan skapa ett sådant värde att det i dagens läge motsvaras av en miljoninkomst. Nej, det rör sig i huvudsak om de snabba klippens inkomster, som inte innefattar arbete utan enbart spekulation och liknande. Den värste av dessa hade en inkomst på 65,2 milj. kr. och erlade endast 1,8 miljoner i skatt, dvs. mindre än 3 % av sin mångmiljoninkomst. S. k. underskottsavdrag har gjort det möjligt för dessa personer med stora förmögenheter och med miljoninkomster att mer eller mindre nolltaxera. Man skall ha klart för sig att denna inkomst på 65,2 miljoner är en nettoinkomst efter det att alla s. k. avdrag för intäkternas

förvärvande är gjorda. Den ursprungliga bruttoinkomsten vet vi inget om. Vi kan bara ana oss till att den har varit mångfalt större.

Denne hånflinande kupongatlet är bara ett av många övertydliga exempel på det svenska skattesystemets förfall.

Sätten för de besuttna att undandra sig den skatt de egentligen borde erlægga är många. Ett typexempel är när en miljonär för att undergå förmögenhetsbeskattning lånar upp ett större antal miljoner några dagar före nyår, med sina andra miljoner som säkerhet, för att några dagar in på det nya året återbetala lånet. På så sätt kan man sudda ut förmögenheter över en natt, den natt som är avgörande för beräkning av förmögenhetens storlek och beskattning.

Detta kallas med ett fint ord skatteplanering. Det är inte annat än legal skatteflykt och skattekineseri. De grövsta av dessa fall har synats av bankinspektionen. Man fann ett hundratal fall av, som man kallade det, osunda privatlån. Det rörde sig i dessa fall om skattekineseri omfattande 4.2 miljarder kronor. Som kommentar till detta säger, i en morgontidning, bankinspektionens chef: "Vi vidtar inga formella åtgärder." Det finns alltså på det hållet inget som man kan eller vill göra åt detta kineseri.

Denna typ av transaktioner, som kanske kom den stora allmänheten till kännedom först genom den förre justitieministern Ove Rainers affärer, borde stoppas genom skattelagstiftningen eller på annat sätt, så att denna typ av avdrag icke godkänns. Det borde stiftas en lex Rainer för att förhindra en del av dessa skattetransaktioner.

Herr talman! I ett långsiktigt perspektiv måste nya baser för beskattningen tas i bruk, för att man på ett verkningsfullt sätt skall kunna tvinga fram en beskattning efter bärkraft, och då menar vi verklig bärkraft, på ett sätt som också drabbar dessa "stackars" nolltaxerande miljonärer. Vi föreslår i detta avseende att produktionen får komma att utgöra skattebas och att beskattningen på inkomster av vanligt arbete i huvudsak upphör. En sådan omläggning skulle otvivelaktigt gagna vanliga inkomsttagargrupper, som därigenom skulle slippa de nuvarande marginaleffekterna vid olika typer av extraersättningar, som exempelvis övertids- och OB-tillägg liksom även andra tillägg för insatser på icke-ordinarie arbetstid. Det upplevs självfallet som otillfredsställande att extrainkomsten f. n., på grund av de marginaleffekter som finns, till mer än hälften försvinner i skatt. Det är naturligtvis otillfredsställande när detta sker i grupper som har helt vanliga nivåer på sina arbetsinkomster.

Genom en omläggning till produktionsbeskattning skulle också en stor del av problematiken med de ständigt växande underskottsavdragen kunna elimineras. Värdet av underskottsavdragen skulle försvinna, genom att inkomstskatt på arbete i stort sett inte skulle tas ut i vanliga inkomstlägen, och därmed skulle också de berörda problemen i dessa grupper försvinna. För att utjämna de extrema inkomstskillnader som troligen kommer att finnas kvar i några sammanhang blir det nödvändigt med en verkligt progressiv inkomstbeskattning i de högre inkomstskikten, med en för både statlig och kommunal inkomstbeskattning enhetlig skattesats. Här skulle

Nr 110

Onsdagen den
28 mars 1984

---

*Vissa inkomst-
skattefrågor*

Onsdagen den
28 mars 1984

*Vissa inkomst-
skattefrågor*

ingen avdragsrätt, i berörd bemärkelse, tillåtas.

Ett produktionsbeskattningssystem skulle dessutom kunna stimulera produktionen i samhällsnyttig riktning. Den nuvarande formen av arbetsgivaravgifter, som drabbar s. k. arbetskraftsintensiva produktionsverksamheter, skulle försvinna. I stället skulle behoven av nya råmaterial, energi m. m. kunna styras viss del av nivån på denna produktionsbeskattning. Slöseri skulle straffas, sparande stimuleras etc.

I de utredningar som man har gjort beträffande produktionsbeskattningen har man dock inte velat titta så långt som denna modell innebär, antagligen beroende på att det har funnits en politisk ovilja för att se så pass långt.

Jag vill sedan, herr talman, kort beröra frågan om inkomstbeskattningen för nästa år. I december förra året fattades beslut om skatteskalorna för både 1984 och 1985. För det senare året var dock beslutet bara halvt – det återstår att finansiera detsamma. Vpk vill i detta läge säga, i likhet med vad vi även tidigare anfört, att skattereformens effekter, med stora skattesänkningar för höginkomsttagare och små eller inga för dem i vanliga arbetsinkomstsnivåer, inte kan accepteras. Vi har därför återkommit med förslag om en skatterabatt för just dessa hårt drabbade grupper och om att 1985 års skatteskalor, såsom de är beslutade, inte skall genomföras. Detta är att se som en provisorisk åtgärd, för att ge möjlighet till en inkomstbeskattning som i stället bygger på arbetarrörelsens egentliga värderingar och inte snubblar på de nyliberala idéer som har tillåtits att styra skattereformen.

Till slut något om skattereduktionen för fackföreningsavgifter, något som de borgerliga partierna har svårt att svälja. Denna skattereduktion maximeras till 480 kr. per år. Det är en avsevärt lägre summa än de skattelättnader som företag och andra har för sina avgifter till bl. a. Svenska arbetsgivarförbundet, detta borgerliga "överparti" som driver en sådan propaganda att det absolut inte kan anses vara vettigt att över huvud taget tillåta avdrag i beskattningen för bidrag till det. Att de borgerliga partierna ogillar avdragen för fackföreningsavgifter har jag full förståelse för, eftersom de alltid har velat motverka fackföreningsrörelsens mål och dess medlemmar. En rimlig avvägning borde i stället vara att de bidrag till Svenska arbetsgivarförbundet och liknande som i dag är tillåtna stryks. Då slapp vi också dessa bidrag till detta borgerliga "överparti".

Jag yrkar bifall till de motionskrav från vpk som behandlas i detta sammanhang.

Anf. 27 RUNE CARLSTEIN (s):

Herr talman! Riksdagen diskuterade och fastställde basenheten för åren 1984 och 1985 under december månad 1983, och de flesta av de frågor som vi nu har att ta ställning till behandlades i det sammanhanget. Debatten blir därför till stor del en upprepning av den som vi hade i december månad 1983.

Även om jag nu inte kan variera konfekten särskilt mycket tänkte jag ändå kommentera de reservationer som har fogats till utskottsbetänkandet.

Endast i ett fall har den borgerliga oppositionen kunnat ena sig om en gemensam reservation. Den gäller typiskt nog rätten till avdrag för del av

fackföreningsavgift. De tre första reservationerna gäller skatteskalen, underskottsavdrag och begränsningsregeln, och där är buden många. Moderaterna står fast vid den borgerliga trepartiregeringens handlingsprogram, som innebär att basenheten för 1985 bestäms till 8 200 kr., mot det av riksdagen fastställda beloppet 7 800 kr. Vidare vill moderaterna att rätten till underskottsavdrag återinförs i full utsträckning och att inflationsskyddet för skatteskalen återinförs fr. o. m. inkomståret 1985. Centerpartiet står fast vid överenskommelsen från 1981 mellan mittenpartierna och socialdemokraterna innebärande att basenheten för 1985 skulle vara 8 100 kr. Folkpartiet står också fast vid överenskommelsen när det gäller basenheten för 1985, men har senare anslutit sig till moderaternas uppfattning att skatteskalen därefter skall inflationsskyddas. Vpk återkommer i sitt motionsyrkande till sina tidigare krav om en skatterabatt på maximalt 1 200 kr. att utgå i inkomstlägen från 30 000 kr. till 100 000 kr., konstruerad på ett sådant sätt att man vid 40 000 kr. inkomst får en skatterabatt på 200 kr. Rabatten ökar sedan för att nå maximalt 1 200 kr. vid inkomster mellan 90 000 kr. och 100 000 kr. Den avtrappas sedan för att försvinna helt vid 120 000 kr. inkomst.

Samtliga de nu framförda förslagen prövades av riksdagen i december månad 1983. Jag framhöll då att regeringen lagt fram förslag om att justera basenheten och skatteskalen av tre skäl: för det första för att få ner finansieringskostnaderna för skattereformen, för det andra för att söka nedbringa prisökningarna till 4-procentsmålet och för det tredje av hänsyn till utfallet av 1982 års avtalsrörelse.

Vi inom utskottsmajoriteten finner inte anledning att frångå den uppfattning vi hade i december, utan anser att riksdagens beslut skall ligga fast. Jag yrkar därför avslag på reservationerna 1, 2 och 3 samt på vpk-yrkandet i motion 1142 i motsvarande del.

I reservation 4 har moderaterna yrkat att schablonavdraget på 1 000 kr. skall reduceras till 500 kr. Som motiv för detta yrkande framförs att ett schablonavdrag på 1 000 kr. ger många skattskyldiga en överkompensation för kostnader som de haft för inkomsternas förvärvande.

Utskottsmajoriteten anser att ett avdrag på 1 000 kr. är motiverat av förenklingsskäl. Taxeringsnämnderna slipper härigenom pröva en mängd yrkanden om småavdrag som de skattskyldiga framställer. Jag yrkar därför avslag på reservation 4.

I reservation 5 har de borgerliga partierna enats om kravet på att rätten till skattereduktion för fackföreningsavgifter skall slopas. Motivet för införandet av denna avdragsrätt är väl känt för kammarens ledamöter. Arbetsgivarorganisationerna har rätt till avdrag för medlemsavgifter till sin intresseorganisation. Därför bör även arbetstagarparten ha motsvarande rätt till avdrag för viss del av avgifterna till sin intresseorganisation. Jag yrkar därför avslag på reservation 5.

I reservation 6 har moderaterna vänt sig mot den 2-procentiga löneavgiften som infördes från den 1 januari 1983 för att finansiera skattereformens första steg. Moderaterna vill återföra miljardbelopp till företagen och ersätta inkomstbortfallet med besparingar i de offentliga utgifterna. Ett av motiven

för detta yrkande sägs vara att löneavgiften leder till minskad sysselsättning. Moderaternas besparingsprogram när det gäller de offentliga utgifterna skulle säkert åstadkomma betydligt större skada när det gäller sysselsättningsläget i landet.

Jag yrkar därför avslag på reservation 6.

I reservation 7 yrkar moderaterna att utredningen om underskottsavdrag skall återuppta sin verksamhet. Jag kan instämma i det angelägna i att motverka otillbörliga underskottsavdrag. När man bl. a. tar del av miljonärernas skattesituation måste man reagera. Men de här frågorna ligger inte i träda därför att underskottsavdragskommittén har avvecklats. Såväl företagskatteskommittén som bostadskommittén arbetar med dessa frågor. Det yrkande som framförs i motion 747 och i reservationen är därför tillgodosett, och jag yrkar avslag på reservation 7.

Reservationerna 8, 9 och 10 handlar om skattepolitikens inriktning. Här är det fritt fram för vidlyftiga planer. Moderaterna redovisar ett delmål, som innebär att flertalet heltidsarbetande bör ha en marginals katt på högst 40 % och att marginals kattetaket skall sänkas till högst 70 %. Det långsiktiga målet bör vara, sägs det, att den statliga inkomsts katten avskaffas utom för riktigt höga inkomster.

Centerpartiet är mer återhållsamt. I reservation 9 säger centern att 1982 års skattereform bör fullföljas. Därefter bör beskattningen för 1986 och vidare prövas av riksdagen våren 1985.

I reservation 10 har folkpartiet format sin syn på skattepolitikens inriktning. Den stämmer överens med centerns när det gäller 1982 års reform, men fortsättningen bör vara sådan, säger folkpartiet, att år 1988 inkomster upp till 200 000 kr., räknat i 1983 års penningvärde, inte träffas av högre marginals katt än 50 %. Marginals kattetaket bör också sänkas till 70 %. Här föreligger överensstämmelse med moderaternas krav.

Jag måste konstatera att de borgerliga partierna, med reservation för centerpartiet, har fått oanade resurser sedan de kom i oppositionsställning.

Bo Lundgren ondgjorde sig över att socialdemokraterna nu inte är redo att ta ställning till hur skattepolitiken skall utformas de närmaste två åren. Jag kan medge att formuleringen på s. 23 är något olycklig, om man läser den på ett visst sätt. Men vi har lagt fast skattepolitiken för 1984 och 1985, och det är de två åren närmast efter 1985, Bo Lundgren, som vi inte är beredda att ta ställning till i dag. Jag tycker att det är ganska rimligt att avvakta och se hur saker och ting utvecklas. Vi har tid på oss. Vi kan under 1985 ta ställning till hur vi skall ha det för åren därefter. Jag tycker inte att det är så märkvärdigt, utan det är klokt att avvakta på det sättet.

Jag vill också säga något om vänsterpartiet kommunisternas motion när det gäller den framtida skatten. Jag lyssnade naturligtvis uppmärksamt till Tommy Franzéns anförande, som rymde mycket av intresse. Det är bara så att han vidgar debatten. Vi har i dag att ta ställning till inkomsts kattefrågor, och Tommy Franzéns anförande spände över hela skattefältet. Även kapitalskatt och företagsbeskattning fanns med.

I den motion som vi här har att ta ställning till har vpk i motsats till de

borgerliga partierna fört fram tanken på skärpt progression vid beskattningen, höjd skatt på kapitalvinster, förmögenheter och bolag. Man vill sätta tak för ränte- och underskottsavdrag, man vill slopa mervärdeskatten på mat – det kostar ungefär 16 miljarder att genomföra detta – och man vill föra en hårdare kamp mot skatteflykt och skattefusk.

Ja, det är naturligtvis intressanta uppslag, värda att diskuteras. Men som jag tidigare sagt har vi helt nyligen lagt fast skatten för 1984 och 1985. Ännu har inte riksdagen tagit slutlig ställning till finansieringen av de sista stegen i 1982 års skattereform. Att i det läget diskutera utformningen efter 1985 ter sig i dag föga meningsfullt. Det är nog klokt att låta den frågan anstå till nästa år.

Jag yrkar därför avslag på reservationerna 8, 9 och 10 och vpk-motionens yrkande i motsvarande del.

I reservation 11 tar moderaterna upp vårdbidraget och yrkar att skattereglererna skall ändras på sådant sätt att den del av vårdbidraget för handikappade barn som används för att bekosta en ersättare undantas från beskattning.

Utskottet konstaterar att vårdbidraget nu utgör skattepliktig och pensionsgrundande inkomst. En viss del kan bestämmas som skattefri ersättning för merkostnader. Utskottet anser att om man skall tillgodose motionärernas syfte, så är det riktigare att den skattefria delen – som avser ersättning för merkostnader – räknas upp i stället för att man ändrar skattereglererna. Frågan om bidragets storlek och utformning ligger utanför skatteutskottets bedömning.

Därför yrkar jag avslag på reservation 11.

I reservation 12 har moderaternas och folkpartiets företrädare i utskottet enats i ett krav på ändring av arbetstagarbegreppet. Förhållandet gäller de fall då en företagare har egna barn sysselsatta i den egna rörelsen. Bestämmelserna är nu utformade på sådant sätt att barnen inte betraktas som arbetstagare i egentlig mening. Utskottet är inte berett att medverka till en förändring av arbetstagarbegreppet av detta enkla skäl: det är relativt få fall det gäller. Jag ber därför att få yrka avslag på reservation 12.

Så till sist reservation 13, där folkpartiet återkommer med ett gammalt krav om avdragsrätt vid beskattningen för gåvor till internationellt biståndsarbete.

Utskottet har tidigare avvisat det här kravet med hänvisning till att denna avdragsrätt komplicerar vårt skattesystem. Det är riktigare att man anslår medel för att främja sådan verksamhet än att införa ytterligare avdragsbestämmelser i vårt skattesystem.

Jag ber att få yrka avslag även på reservation 13.

Sedan har jag fått några frågor under de inlägg som gjorts här. Bo Lundgren tog upp orättvisorna i vårt skattesystem och anförde ett par exempel. Jag medger gärna att visst finns det orättvisor i vårt skattesystem – helt uppenbart. Det är bara det att jag inte tyckte att de exempel som Bo Lundgren anförde var de mest upprörande. När man läser om skattesituationen när det gäller stora inkomsttagare med stora avdrag, så blir man ännu mer upprörd. Visst bör vi anstränga oss för att få ett rättvisare skattesystem

med skatter efter bärkraft i stället.

Jag lyssnade med intresse till meningsutbytet mellan Bo Lundgren och Stig Josefson om finansieringen av de insatser som vi alla vill medverka till på familjepolitikens område. Det är bara att konstatera att det råder mycket stora skillnader mellan moderaternas inställning till hur man skall få fram pengar för att klara insatserna på familjepolitikens område jämfört med uppfattningen inom centerpartiet. Det råder också stora skillnader i uppfattning beträffande hur stödet skall konstrueras. Jag skall inte lägga mig i den debatten. Den får vi anledning att återkomma till, när familjepolitiken kommer upp till behandling här.

När det gäller skatteskalans inflationsskydd frågade Kjell Johansson varför socialdemokraterna inte accepterar ett inflationsskydd fullt ut utan anger 4 % för 1984 och 3 % för 1985. Ja, vi har satt upp det målet. Vi har den bestämda uppfattningen att man, om man säger att skatteskalans inflationsskyddad fullt ut, bygger in en inflationsdrivande effekt i detta uttalande. Vi sätter målet till 4 %. När vi detta mål, får vi ett inflationsskydd fullt ut. Jag tycker att vi skall hjälpas åt med att hålla inflationen nere. På det sättet kan vi få ett inflationsskydd fullt ut.

Så några ord till Tommy Franzén. Även jag har med stort intresse läst Göran Skyttes redogörelse för miljonärernas skattesituation. Den har publicerats de senaste dagarna. Det är klart att man upprörs över att människor med så utomordentligt stora inkomster bidrar med så liten skatt. Men det kanske inte är riktigt rätt att ta ett enstaka inkomstår, när man gör en sådan här redovisning. Förlustavdrag kan utnyttjas ett år, men nästa år ser det kanske annorlunda ut. Därför finns det en liten reservation till uppgifterna, om de avser bara ett enda inkomstår.

När det gäller skatteplanering, dvs. att låna miljonbelopp över några dagar runt årsskiftet, tror jag att bankinspektionens chef har blivit felciterad. Enligt Tommy Franzén har han sagt att bankinspektionen inte vidtar några formella åtgärder. Jag har mig emellertid bekant att bankinspektionen har meddelat samtliga banker och finansbolag att bankinspektionen fortsättningsvis inte kommer att acceptera att miljonbelopp lånas ut på detta sätt med det enda syftet att få ned skatten. Bankinspektionen har ganska klart sagt ifrån att det inte får gå till så. Jag tror att det finns anledning att ta fasta på detta uttalande.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 28 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Det var mycket intressant att höra Rune Carlsteins inledning. Han sade att vi moderater står fast vid trepartiregeringens handlingsprogram från februari 1981. Det är korrekt. Han sade också att centern och folkpartiet står fast vid överenskommelsen med socialdemokraterna i april 1981. Också detta är korrekt. Även om vi har olika uppfattningar i sakfrågan, är det naturligtvis ett förhållande värt att respektera. Vad Rune Carlstein inte sade men är lika sant är att socialdemokraterna inte står fast vid den uppgörelse som träffades i april 1981. Men detta antar jag att Stig Josefson och Kjell Johansson senare kommer att kommentera.

Beslutet att införa ett schablonavdrag på 1 000 kr. innebär att den som inte har kostnader på 1 000 kr. eller mer för sin tjänst får skattesänkning, medan den som har kostnader för 1 000 kr. eller däröver inte får någon skattesänkning alls. Det tycker vi inte är speciellt rättvist, och det tror jag inte att Rune Carlstein heller tycker. Vi anser att förenklingen kan uppnås lika väl på 500-kronorsnivån.

Det betyder att Rune Carlstein är beredd att ge 700 milj. kr. mer, av förenklingskäl och med mindre rättvisa, än vad vi är. De 700 miljonerna motsvarar ungefär 400 kr. per barn i skattereduktion. Det ger en uppfattning om vilka belopp det rör sig om.

Vi vill avskaffa löneavgiften därför att höjda arbetsgivaravgifter leder till minskad sysselsättning, vilket vi tror att regeringen numera har insett. Regeringen säger i alla fall själv att mellan 10 000 och 20 000 människor blir arbetslösa, om man höjer arbetsgivaravgiften med 1 %. Löneavgiften är 2 % – mellan 20 000 och 40 000 jobb försvann alltså när den kom till. Det är regeringens egna ord i finansplanen.

När det gäller utredning om otillbörliga underskottsavdrag hänvisade Rune Carlstein till bl. a. företagsskattekommittén, som jag råkar vara ledamot i. Jag kan upplysa Rune Carlstein om att vi inte arbetar med den frågan. Därför finns det anledning att bifalla vårt yrkande om att utreda detta i särskild ordning.

Jag vill också säga att regeringen redan har förlorat 1984 ur inflations-skyddssynpunkt. Även om ni i december 1984 skulle lyckas uppnå inflations-målet 4 %, innebär det att inflationen under året 1984 blir minst 6 %. Inflationsskyddet är bara 4 %, och vi vet redan nu att det även i bästa tänkbara fall blir skatteskärpningar till följd av det minskade inflations-skyddet. Enligt vårt sätt att se är det orimligt.

Låt mig sedan ta upp rättviseaspekterna igen, för det gäller många människor i det här fallet. Rune Carlstein sade att han är beredd att verka för ett skattesystem som tar ut skatt efter bärkraft. Innebär det att man skall ta hänsyn till antalet personer att försörja när man beskattar inkomster i fortsättningen?

Anf. 29 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Rune Carlstein sade i början av sitt anförande att de borgerliga partierna i endast ett par fall har kunnat enas. Rune Carlstein vet lika väl som jag att det har träffats en överenskommelse mellan centern, folkpartiet och socialdemokraterna om inkomstskattepolitiken, och då är det kanske litet väl mycket begärt att vi skall kunna enas med moderaterna i dessa frågor.

Men det hade varit värdefullt och betydligt trevligare, om vi i denna debatt hade kunnat konstatera att alla de tre partierna stod fast vid överenskommel-sen. Centerpartiet har den regeln, att har man träffat en överenskommelse, står man också fast vid den i fortsättningen. Tyvärr har inte socialdemokra-terna gjort det i detta fall, vilket föranleder en del av den debatt som förekommer här i dag.

Rune Carlstein gjorde på sitt försynta sätt en genomgång av reservationerna. När han kom till reservation 9, lyssnade jag intensivt för att höra vad han hade att säga, men i sak nämndes ingenting. Fortfarande står mina frågor obesvarade: Hur ser socialdemokraterna på skatteuppgörelsen? Är man beredd att förverkliga den? Är man beredd att hålla fast vid det ställningstagande som man gjorde i december, eller var står man i dag? Jag börjar bli orolig, eftersom ingenting sägs i den frågan från utskottets socialdemokratiska majoritet och inte heller av ordföranden här i dag.

Vi har hela tiden förfäktat att uppgörelsen borde förverkligas, och när detta diskuterades i höstas och månaderna dessförinnan, fick vi ett starkt stöd inte minst av löntagarorganisationerna TCO och SACO, som var oerhört angelägna om att reformen skulle genomföras.

Frågan när det gäller fackföreningsavdraget är: Varför är regeringen ointresserad av att verkställa det beslut som riksdagen fattade 1981 om att utreda hur medlemsavgifterna används av Arbetsgivareföreningen och de fackliga organisationerna?

Till sist vill jag bara säga att vi vid ett senare tillfälle kan diskutera meningsmotsättningarna mellan moderaterna och oss när det gäller familjepolitiken. Vad jag här ville belysa var konsekvenserna av moderaternas förslag i fråga om marginalskattepolitiken. Man kan aldrig bortse från att en ökad skatt i botten måste innebära ett ökat skattetryck utan att det uttrycks i marginalsatteskalen.

Anf. 30 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att ställa en fråga till Rune Carlstein om fackföreningsavgifterna. Tidigare under debatten sades det att en rimlig åtgärd vore att även avdragsrätten för arbetsgivarna slopades för de avgifter som erläggs till arbetsgivarorganisationerna. Men före beslutet om avdragsrätt för fackföreningsavgifter fanns det ju en likformighet på den här punkten, bestående däri att arbetstagarna fick betala sin fackföreningsavgift med beskattade medel, men utfallande konfliktbidrag var skattefria. På arbetsgivarsidan är det tvärtom. Där är alltså avgifterna befriade från skatt, medan de utfallande konfliktbidragen är skattepliktiga. Därför vill jag ha klart besked: Finns det verkligen planer på att förändra detta dithän att både avgifterna och utfallande konfliktersättningar blir skattepliktiga för arbetsgivarna? I så fall kommer man att på ett mycket allvarligt sätt rubba relationerna på arbetsmarknaden.

Det är klokt att avvakta med besked om skatterna för de två åren efter 1985, sade Rune Carlstein. Naturligtvis begär vi inte några detaljerade förslag, men vi tycker att man från socialdemokratins sida på samma sätt som vi har gjort kunde deklarerat den inriktning man skall ha på skattepolitiken. Jag läste en artikel i SE-bankens tidskrift Ekonomiskt perspektiv, där finansministern uttalade att han för sin personliga del ville gå vidare med fortsatta marginalsattesänkningar efter det att den reform som överenskommit mellan de tre partierna är fullföljd. Men han var inte riktigt säker på, sade han, om han kunde få sitt parti med sig. Det skulle vara av yttersta

intresse för svenska folket och för oss här i kammaren att få höra Rune Carlsteins inställning till detta. Det kan kasta ljus över saken.

I motsats till Rune Carlstein anser jag att det bästa sättet att hålla inflationen i schack är att inflationsskydda skatteskalorna. Då vet löntagargorganisationerna vad de har att rätta sig efter. De vet att en uppgörelse inte kommer att förändras av att inflationen blir annorlunda än den är beräknad. Detta kommer att mycket starkt förenkla avtalsrörelserna och medföra lägre lönekrav. På det sättet hålls inflationen i schack.

Nr 110

Onsdagen den
28 mars 1984

---

*Vissa inkomst-
skattefrågor*

Anf. 31 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Först vill jag säga några ord beträffande förslaget om skatterabatten. Vårt förslag innebär ju en lindring för de grupper som ligger inom de skikt som omfattar det s. k. LO-kollektivet. De som däremot har inkomster som ligger över 100 000 kr. erhåller enligt vårt förslag skatteskärpningar eller, om man så vill, uteblivna skattesänkningar. Det gäller belopp på upp till drygt 10 000 kr. för dem med de mycket höga inkomsterna. Vi anser nämligen inte att det är acceptabelt att genomföra skattereformer av den karaktären.

Sedan sade Rune Carlstein någonting om att det var en olycklig formulering om den framtida skattepolitiken. Jag skulle vilja påstå att den inte bara var olycklig – den var rent av dålig.

Inkomstskattefrågor är det som vi behandlar, sade Rune Carlstein och tyckte att jag gick litet för vidlyftigt fram när jag tog upp bl. a. förmögenhetsbeskattningsdiskussionen. Men nu har ju utskottet valt att ta upp våra motionsyrkanden, som faktiskt innefattar en diskussion om principerna för den framtida skattepolitiken. Rune Carlstein och utskottet må tycka att det är fel, men där har vi valt att diskutera den framtida skattepolitiken på våra egna villkor, och då kan vi inte låta bli att komma in på förmögenhetsbeskattning, bolagsbeskattning m. m.

I yrkande 2 återkommer vårt krav på produktionsbeskattning, som Rune Carlstein inte heller tyckte hör hemma i sammanhanget. Men jag har bara hållit mig till de yrkanden i vår motion som utskottet har valt att ta upp i detta sammanhang. Att man sedan har satt en rubrik om inkomstbeskattning på betänkandet, understryker ytterligare hur dåligt betänkandet är skrivet.

När det gäller själva innehållet i kritiken mot våra förslag – jag borde kanske säga bristen på kritik – uppfattar jag utskottets skrivning så, att utskottet vill tysta ner våra förslag. Man vill inte ens ta upp och diskutera dem. Man hade väl en from önskan eller förhoppning om att ingen heller skulle lyssna på debatten eller läsa protokollet.

Vad beträffar Göran Skytte och bankinspektionen får jag återkomma i nästa replikvända.

Anf. 32 RUNE CARLSTEIN (s) replik:

Herr talman! Bo Lundgren framhårdar i att man kunde ha nöjt sig med ett schablonavdrag på 500 kr. Men Bo Lundgren måste väl ändå medge att man genom att ha satt gränsen till 1 000 kr. får bort många fler av de småavdrag

som deklaranterna framställer till taxeringsmyndigheterna. Det måste ju förenkla taxeringsarbetet väsentligt att man har ett schablonavdrag på 1 000 kr. i botten.

Bo Lundgren säger att vi kunde ha sparat 700 milj. kr., men jag tror inte att man kan göra det. Hade vi satt schablonavdraget till 500 kr., hade man ju fått göra avdrag för motiverade utgifter över 500 kr. Då hade vi ändå fått uppleva att en stor del av de där 700 miljonerna hade försvunnit genom dessa avdrag, och taxeringsmyndigheterna hade fått besvara folk genom att begära in uppgifter av både det ena och det andra slaget.

Vi säger ju alla att vi skall ha ett förenklat skattesystem och inte så mycket kineseri. Detta är en väg att försöka förenkla skattesystemet.

Vidare frågade Bo Lundgren mig om ett rättvisare skattesystem med skatt efter bärkraft innebär att man i fortsättningen skall ta hänsyn till antalet barn och antalet familjeförsörjare.

Personligen tror jag inte att vi skall lösa frågan om barnfamiljernas situation genom att göra stora ingrepp i skattesystemet. Vi har ju tidigare haft den uppläggnings-, med barnavdrag i stället för barnbidrag, men det var ett krångligt system och ledde också till rätt stora orättvisor. Det är möjligt att det system som moderaterna nu har lagt fram förslag om är rättvisare än det vi hade förut, men den frågan håller vi på att diskutera, Bo Lundgren och jag och en del andra, i en kommitté som behandlar familjepolitiken. Den frågan får vi alltså återkomma till. Jag anser dock inte att ett rättvisare skattesystem inkluderar att vi också skall ta hänsyn till antalet barn och försörjare. Jag tror att vi då får det besvärligt att klara skattesystemet.

Stig Josefson vill att skatteuppgörelsen skall förverkligas. Låt mig deklarerat att också jag har den uppfattningen. Det är bara det att vi får ta stegen allteftersom vi har ekonomiska möjligheter att klara dem.

Jag tror att det är riktigt att vi skall arbeta för att föra skatteuppgörelsen i hamn, men jag har tidigare redovisat de skäl som regeringen och socialdemokratin hade för att förändra innehållet i skatteuppgörelsen under åren 1984 och 1985.

Herr talman! Jag ser att min taletid är ute. Jag ber att få återkomma.

Anf. 33 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Rune Carlstein tror inte på stora ingrepp i skattesystemet, säger han. Men det jag vill diskutera här är principfrågorna och inte vilket förslag som skall användas eller hur man skall utforma en beskattning som tar hänsyn till försörjningsbördan. Det finns anledning att göra det i andra sammanhang. Här är det den grundläggande principen som är viktig.

Vi moderater anser nämligen att man måste reformera skattesystemet så, att alla människor med normala inkomster kan leva på sina inkomster och inte behöver få bidrag; det gäller även barnfamiljer.

Jag förstår att Rune Carlstein, som är socialdemokrat, kanske hellre ser att man socialiserar inkomsterna genom en hög beskattning och återför pengarna till medborgarna via en rundgång i statsapparaten och förvaltningen i form av olika bidrag. Vi tycker att det är sämre. Vi tror att flertalet människor

faktiskt hellre själva vill disponera sina inkomster från början.

Det är synd att detta skall skilja oss, för jag hade hoppats att Rune Carlsteins uttalande att också han vill ta hänsyn till bärkraften skulle innebära att han var beredd att ställa upp för dessa principer – vilket naturligtvis innebär att man måste reformera skattesystemet.

När det gäller inriktningen av den framtida skattepolitiken är det litet märkligt att nu, i mars månad 1984, när det är knappt två år kvar till 1986, den sittande regeringen inte har någon allmän målsättning för skattepolitiken efter 1986. Man kunde dra den slutsatsen att regeringen med tanke på den politik den för ändå kommer att förlora valet. I så fall är det ju bra att vi andra för ett resonemang om skattepolitikens inriktning, som innebär att skattestrycket inte höjs och, förhoppningsvis, en fortsatt reformering av inkomstbeskattningen. Det finns en hel del ytterligare punkter som skulle kunna tas upp.

Men det är ju så att inte ens skattepolitiken för 1985 ligger fast. Rune Carlstein säger själv i debatten att finansieringen av skatteomläggningen 1985 inte är fastlagd än. Låt mig fråga: Vad blir det då för finansiering? Skatteomläggningen är ju redan överfinansierad på grund av att inflations-skyddet är urholkat så att skatterna höjs automatiskt. Men ni skall ändå finansiera den. Vad blir det då – arbetsgivaravgifter eller någonting annat? Så mycket av skattepolitiken för 1985 ligger alltså inte fast.

Slutligen kan jag beträffande schablonavdragen bara upplysa Rune Carlstein om att de 700 miljonerna har beräknats med hänsyn till de faktorer som han tog upp, exempelvis att vissa personer naturligtvis har kostnader som ligger mellan 500 kr. och 1 000 kr. och skall ha avdrag för dem.

Visst skall vi förenkla skattesystemet, men det gör vi bäst genom att dra ned den statliga inkomstskatten och på sikt avskaffa den, inte genom att i alltför stor utsträckning schablonisera skattesystemet, vilket alltid leder till att den som inte har några faktiska kostnader får skattesänkningar medan den som har kostnader inte får några. Det är ingen rättvisa.

Anf. 34 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Äntligen fick jag ett svar på frågan om vad socialdemokraterna anser om skatteuppgörelsen och det mål som har ställts upp. Svaret är att även Rune Carlstein anser att det vore bra om skattereformen kunde genomföras. Det hade varit värdefullt om detta också hade kommit till uttryck i utskottsbetänkandet.

Även om det är på det sätt som Rune Carlstein säger att reformen inte kan förverkligas till 1985, finns ändå målsättningen kvar, nämligen att marginalskatten för 90 % av de skattskyldiga inte skall uppgå till mer än 50 %. Det är värdefullt att ha den saken fastslagen, trots att vi beklagligtvis inte har kunnat hålla fast vid målsättningen att reformen skulle vara genomförd 1985.

Jag vill gärna få bekräftat att socialdemokraterna fortfarande har kvar målsättningen att reformen skall förverkligas, även om det blir något år senare.

Anf. 35 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag kan inte se att skatteuppgörelsen kan förverkligas i den långsammare takt som socialdemokraterna har sagt, i vart fall inte i alla delar. I uppgörelsen fanns ett inflationsskydd på 5,8 % inbyggt. Jag tror att siffran för detta inflationsskydd kommer att visa sig vara ganska välfunnen när vi så småningom redovisar inflationen för de här åren. Men vi kan inte komma dithän att vi bestämmer oss för ett inflationsskydd på 5,8 % som skall gälla långt fram i tiden. Därför vidhåller jag min uppfattning att det vettigaste man över huvud taget kan företa sig nu är att anpassa skatteskalen till den faktiska inflationen. Det innebär också, som jag sade i min tidigare replik, att inflationen hålls nere genom att arbetsmarknadens parter vet vad de har att rätta sig efter.

Eftersom jag inte tog upp det i min förra replik, måste jag nu få säga ett par ord om arbetstagarbegreppet när det gäller barn som arbetar i föräldrarnas rörelse. Jag uppfattade att Rune Carlsteins enda skäl emot att låta dem bli arbetstagarare var att det gäller så få. Det var det skäl som jag kunde uppfatta. Men det är väl inget skäl för att motsätta sig förändringen. Vi måste väl ha en lagstiftning som är lika för alla. Det är väsentligt för dem som detta gäller att de kan arbeta sig in i föräldrarnas rörelse för att kunna ta över den och sköta den på ett vettigt sätt.

Till sist vill jag beklaga att vi inte kan komma överens om rätt till avdrag för gåvor som gäller internationellt biståndsarbete.

Anf. 36 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Jag får återkomma till det jag sade om Göran Skytte och bankinspektionen. Tyvärr, Rune Carlstein, är den redovisning som Göran Skytte ger i Aftonbladet ingen engångsföreteelse. Den har vi sett i många år – samma sak återkommer årligen. Det är samma typ av människor, men kanske inte exakt samma personer, som ständigt och fortsättningsvis gör samma typ av avdrag. De skapar sina stora förmögenheter och gör miljoninkomster utan att betala skatt, tyvärr utan att den socialdemokratiska regeringen vidtar några åtgärder för att förhindra detta.

När det gäller möjligheten att låna pengar för s. k. skatteplanering har bankinspektionen tyvärr rätt små möjligheter till insyn. Det är en ganska begränsad krets som bankinspektionen kan kontrollera, nämligen banker och finansbolag. Man har svårt att kontrollera privatlån i företag m. m. Storföretagen hade för bara ett par år sedan enligt statistiska centralbyrån ca 45 miljarder kronor disponibla, som de kunde dribbla med fram och tillbaka till förmån för skatteplanerare och andra. Den vägen är inte heller speciellt framkomlig. Den enda möjliga vägen att komma fram är att i skattelagstiftningen begränsa möjligheterna till avdrag för sådana här transaktioner.

Vi har från vänsterpartiet kommunisternas sida lagt fram ett omfattande program om förändringar av skattesystemet, vilket också Rune Carlstein delvis relaterade. Det är riktigt att vi också har visat hur detta skall finansieras.

Jag vill framhålla att de lättnader som vårt skatteprogram innebär för

människor med vanliga arbetsinkomster kommer att få betalas av de grupper som framför allt under senare år har skapat sig stora förmögenheter. Här rör det sig faktiskt om flera hundratal miljarder kronor som har omfördelats, Rune Carlstein, från vanligt folk och samhället till privata förmögenheter och finansbolag.

Slutligen, herr talman, vill jag konstatera att skatteutskottets ordförande har en mycket välvillig inställning till att diskutera våra förslag om skatterna, och jag hoppas att detta i fortsättningen även kommer att återspegla sig i utskottsbetänkandena.

Anf. 37 RUNE CARLSTEIN (s) replik:

Herr talman! Bo Lundgren tycker att det är dåligt att vi inte kan tala om vilken inriktning det framtida skattesystemet skall ha efter år 1985. Han säger att vi är inställda på att förlora valet. Nej, Bo Lundgren, om vi skulle råka ut för den fataliteten att landet skulle byta regering, vet vi inte alls vad vi skulle få för skattesystem. Det har bevisats här i dag att ni har helt skilda uppfattningar på den borgerliga kanten om hur skattesystemet skall se ut. Det skiljer avsevärt mellan Bo Lundgrens uppfattning och den som företräds av Stig Josefson och Kjell Johansson.

Jag har sagt, Stig Josefson, att målsättningen att infria skattereformen ligger fast. Vi skall arbeta för att försöka genomföra den. Kjell Johansson tror inte att det är möjligt att klara reformen. Den går inte att förverkliga, säger han. Jag tycker att det är en pessimistisk inställning. Vi skall försöka få ett, som jag uppfattar det, rättvisare skattesystem, och vi skall försöka få ner även marginalsatterna.

När Tommy Franzén talade föreföll han litet ledsen för att han inte får diskutera hela skatteområdet. Han anmärkte på utskottets hantering av vpk:s motion. Men, Tommy Franzén, nästa ärende gäller kapitalbeskattningen, och då blir det alltså tillfälle att ta upp den delen. Vi kommer sedermera att få tillfälle att diskutera företagsbeskattning, och då finns det möjligheter att återkomma till den delen osv. Det blir litet jobbigt om vi skall gå in på alla områdena på en enda gång.

Får jag bara till sist också säga någonting om arbetstagarbegreppet. Kjell Johansson tycker att det är dåligt att vi inte har kunnat justera det. Här gäller om barn som är 15–16 år – det är dem det handlar om – och arbetar i den egna rörelsen skall betraktas som arbetstagare eller ej. Vi menar att de inte skall göra det när det är fråga om just egen rörelse. Är de över 16 år, så är de arbetstagare, men denna fråga gäller barn upp till 16 år. Ändrar vi på detta skulle vi sänka åldern för arbetstagarbegreppet och säga, att i fortsättningen är man arbetstagare i den egna rörelsen även om man inte nått upp till 16 års ålder. En sådan justering av arbetstagarbegreppet vill vi inte vara med om.

Talmannen anmälde att Tommy Franzén anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Onsdagen den
28 mars 1984

---

*Vissa inkomst-
skattefrågor*

Anf. 38 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag vill något beröra frågan om barnpensionens beskattning. Motionskrav i den frågan har tagits upp flera gånger här i riksdagen, bl. a. av Gunhild Bolander och mig. Tyvärr har det inte blivit några positiva resultat hittills.

Problemet är följande. Barn som har förlorat en av eller båda föräldrarna får barnpension. Barnpensionen beskattas, till skillnad från t. ex. underhållsbidrag och bidragsförskott. Det faktum att barnpensionen beskattas leder till att om barnet har exempelvis ferieinkomster läggs ferieinkomsterna vid beskattningen ihop med barnpensionen. Resultatet blir då att den inkomst som ett sådant barn får genom arbete under ferierna beskattas, till skillnad från andra barns ferieinkomster som inte når upp till skattepliktigt belopp.

Det är enligt min uppfattning – eftersom vi är flera motionärer delas den uppfattningen av andra här i kammaren – orättvist och svårförklarligt att barn som uppbär pension och alltså förlorat någon av föräldrarna skall behandlas hårdare från skattesynpunkt än barn som har fördelen att ha båda föräldrarna i livet. Varför skall barn som förlorat en av föräldrarna drabbas av skatt på sitt feriearbete? Vi kan räkna med att skatten blir ungefär en tredjedel av inkomsten. Det är först och främst kommunalskatten de drabbas av; därtill kommer någon procent statlig skatt.

I vår motion nr 302 yrkar vi att riksdagen hos regeringen skall begära utredning och förslag som syftar till att i skattehänseende likställa barn som uppbär barnpension med övriga barn. Vi har i motionen skisserat fem olika möjligheter att lösa problemet. Jag kan nämna dem här, eftersom motionen är rätt knapphändigt återgiven i utskottsbetänkandet.

För det första skulle man kunna tänka sig att låta barn med barnpension vid beskattningen tillgodoräkna sig ett extra avdrag liknande vad som gäller för landets folkpensionärer.

För det andra skulle man kunna tänka sig att göra barnpensionen helt skattefri.

En tredje möjlighet är att göra barnpensionen skattefri upp till ett visst högsta belopp.

En fjärde möjlighet är att göra barnets ferieinkomster o. d. skattefria.

En femte variant skulle vara att göra barnets ferieinkomster o. d. skattefria upp till ett visst belopp.

Detta är olika tänkbara lösningar.

Jag måste tyvärr konstatera att skatteutskottet avstyrkt vår motion och knappast heller visat något större intresse för den. Utskottet hänvisar till att regeringen har för avsikt att ytterligare utreda frågan om efterlevandepensioneringens utformning och att direktiv för en sådan utredning håller på att utarbetas. Jag vill då erinra om att skatteutskottet för ett år sedan avvisade motsvarande motionsyrkande från oss genom att hänvisa till att riksdagen inte borde göra något uttalande i avvaktan på regeringens ställningstagande med anledning av pensionskommitténs betänkande. Regeringens ställningstagande till pensionskommitténs betänkande kom i höstas i form av propositionen om reformering av efterlevandepensionering m. m. Den

propositionen drog regeringen tillbaka sedan det visat sig att samtliga oppositionspartier här i kammaren skulle komma att gå emot regeringens förslag om avsevärda begränsningar av rätten till änkepension. Den motion som vi väckte med anledning av propositionen förföll genom att propositionen drogs tillbaka. I den propositionen togs inte frågan om beskattning av barnpensionen upp, i varje fall innehöll den inte något förslag till lösning av problemet.

Att som skatteutskottet nu lita på att regeringen utan att riksdagen gör något uttalande skall låta utreda frågan om barnpensionens beskattning är att vara alltför optimistisk. Skatteutskottets betänkande och hemställan för inte frågan framåt. Jag tycker att det hade varit motiverat att skatteutskottet uttalat en klar viljeinriktning härvidlag.

Mina frågor då jag har läst betänkandet är:

1. Anser skatteutskottet att de skattekonsekvenser som f. n. drabbar barn som uppbär barnpension till skillnad från barn som har båda föräldrarna i livet är orättvisa?
2. Vill skatteutskottet få det problemet löst?
3. Om skatteutskottet vill få problemet löst, varför har skatteutskottet då inte tillstyrkt vårt motionsyrkande att riksdagen skall göra ett uttalande om att regeringen bör låta utreda de här frågorna?

I detta anförande instämde Gunhild Bolander (c).

Anf. 39 RUNE CARLSTEIN (s) replik:

Herr talman! Skatteutskottet har varit enigt om det här ställningstagandet när det gäller barnpensionerna. Vi har alltså fått klart för oss att man på departementet kommer att utreda frågan. Vi tycker inte vi har någon anledning att föregripa resultatet av den utredningen.

Vi skriver att utskottet förutsätter att utredningsarbetet bedrivs skyndsamt. I avvaktan på det har vi, menar vi, inte anledning att nu tillstyrka motionen. Det finns inte heller skäl att ta ställning till de frågor Martin Olsson ställde innan vi har sett vad utredningen leder fram till.

Anf. 40 MARTIN OLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill betona att vi i vår motion yrkar att frågan skall utredas. De fem alternativ som jag nämnde är hämtade ur motionen. Vi har i den tagit upp olika möjligheter att lösa problemet. Självfallet avsåg jag inte att skatteutskottet skulle ta ställning till dem. Vår hemställan är att frågan skall utredas, och vår förhoppning var att skatteutskottet skulle ställa sig positivt till den.

Man hänvisar nu till att regeringen ytterligare skall se över efterlevandepensioneringen. Det framgår i varje fall inte av utskottsbetänkandet att den del som rör barnpensionernas beskattning därmed skall tas upp. Vad som skall ses över är ju de frågor som togs upp i den proposition som regeringen i höstas drog tillbaka.

Såvitt jag kan se av utskottsbetänkandet finns inga som helst garantier för

att regeringen verkligen avser att ta upp frågan om barnpensioneringen. Om det finns sådana garantier av något slag brukar det i utskottsbetänkandena heta att regeringen enligt vad utskottet erfarit kommer att göra det och det. Här står det att man har för avsikt att utreda frågan om efterlevandepensioneringens utformning. Det innebär, gissar jag, att man tar upp ungefär samma frågor som i den återkallade propositionen.

Jag vet inte om jag skall tolka uttalandet från skatteutskottets ordförande så, att skatteutskottet håller med oss motionärer om att det nuvarande systemet är orättvist. Jag fick inget svar på den frågan.

Jag ser mycket väl att det är ett enhälligt skatteutskott som avstyrkt motionen, men även om utskottet är enhälligt har man ju rätt att anföra synpunkter. Däremot har jag inte framställt något yrkande, eftersom jag inte anser det vara lönt i det här sammanhanget.

Anf. 41 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Med anledning av replikskiftet mellan mig och Stig Josefson tidigare i debatten vill jag till protokollet läsa in effekterna av det moderata förslaget om bl. a. införande av grundavdrag för barn vid kommunal beskattning.

Förslaget innebär att det kommunala skatteuttaget blir oförändrat och att det statliga skatteuttaget minskar med ungefär 3,3 miljarder kronor, räknat på helår. För individerna innebär det att barnfamiljer får sänkt kommunalskatt, och även i viss utsträckning sänkt statlig inkomstskatt. Barnlösa får sänkt statlig inkomstskatt men höjd kommunalskatt. För de allra flesta förvärvsarbetande blir det totalt sett sänkt skatt.

Till detta kommer sedan särskilda åtgärder för att kompensera pensionärer med låga inkomster och de studerande som förvärvsarbetar för att finansiera sina studier.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om skatteutskottets betänkande 28.)

Anf. 42 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera skatteutskottets betänkande 28 om kapitalbeskattningen m. m.

Kapitalbeskattningen

Anf. 43 KARL BJÖRZÉN (m):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande 28 handlar om, som talmannen just upplyste om, kapitalbeskattningen. På det här området har moderata samlingspartiets, centerpartiets och folkpartiets företrädare i utskottet i stort sett samstämmig uppfattning. Det har tagit sig uttryck i fyra gemensamma reservationer. Det vi är överens om är att vi vill ha en återgång till de skatteskalor som gällde före den 1 januari 1983 beträffande förmögens-

skatten och arvs- och gåvoskatten. Vi är också överens om att man bör upphäva den tillfälliga höjningen av förmögenhetsskatten vid årets taxering. Vi vill ha en uppräknig av det skattefria bottenbeloppet vid gåva.

Det finns ytterligare en reservation som bara de moderata ledamöterna i utskottet står bakom. I den reservationen hemställs om en utredning rörande förmögenhetsskattens framtida utformning.

Beträffande de fyra gemensamma reservationerna skall jag fatta mig kort dels därför att de här frågorna diskuterades ganska utförligt i december 1983, dels därför att företrädare för centerpartiet och folkpartiet står anmälda på talarlistan, så jag förutsätter att de kommer att tala om samma reservationer. Det är ett par saker som jag vill beröra. Jag börjar med villaägarna.

Det är ganska många villaägare som drabbades av den skärpta förmögenhetsskatten. Samma villaägare har också på många andra sätt drabbats av den socialdemokratiska högskattepolitiken. Det är naturligt att dessa villaägare drar sig till minnes socialdemokratiska fribrev och andra utfästelser i den gångna valrörelsen och tycker att det är befogat att tala om ett socialdemokratiskt svek mot villaägarna.

Den skärpta förmögenhetsskatten har också medfört svårigheter på villamarknaden, något som enligt min uppfattning allvarligt försvårat en önskvärd rörlighet på arbetsmarknaden. Men vad jag framför allt vill ta upp är den skärpta förmögenhetsskattens effekter på näringslivet, speciellt på små och medelstora företag, som ju faktiskt har en väldigt stor betydelse för våra möjligheter till ekonomisk återhämtning och bekämpning av arbetslösheten.

Det är inget tvivel om att den skärpta förmögenhetsskatten i årets taxering i många fall får rent konfiskatoriska effekter. Kravet på avkastning före skatt skärps. Den påverkar också negativt företagens produktiva sparande och investeringsvilja. Hur kan då effekterna bli sådana? Jo, många företagare i små och medelstora företag tvingas till omfattande löneuttag ur rörelsen enbart för att betala förmögenhetsskatt. Den förmögenhetsskatten måste betalas med beskattade medel, ofta dubbelbeskattade medel. Det innebär att inte bara företagens ägare drabbas av den skärpta förmögenhetsskatten utan även mångdubbelt värre företagen. Det är betydande belopp som på det här viset dras ur företagen – belopp som annars skulle ha kunnat användas till investeringar eller utvidgning av verksamheten. Många gånger tvingas företagarna helt enkelt att skjuta på investeringar och utvidgningar som annars skulle ha kommit till stånd.

Från socialdemokratiskt håll har många gånger vid beskrivningen av programmen för att klara upp vårt lands ekonomiska problem sagts att man vill prioritera sysselsättningen och näringslivets, framför allt industrins, investeringar. Det finns naturligtvis anledning att anta att både industriministern och finansministern samt många andra socialdemokrater verkligen har denna uppfattning. Men då tycker vi att det är desto mer underligt att man vidtar så många åtgärder vilkas effekter är rakt motsatta dem man säger sig eftersträva. Den skärpta förmögenhetsskatten är ett typiskt exempel på en åtgärd som får rakt motsatt effekt mot vad man tänkt sig.

Den enda slutsats jag kan dra av detta är att man på socialdemokratiskt håll inte riktigt förstår hur stora och allvarliga dessa negativa effekter är. Därför är det naturligt för oss moderater att, som skett i en femte reservation, begära en utredning om förmögenhetsskattens framtida utformning. Förutom de effekter som den får på näringslivet har vi pekat på att den leder till en flykt till icke-produktiva investeringar i guld, konst, diamanter m. m. Detta i sin tur fördröjer framåtskridandet och möjligheterna att lösa de ekonomiska problemen.

Vi har pekat på att man har en sambeskattnings på förmögenhetsskatteområdet som ibland drabbar vissa grupper orättvist. Vi tycker att det är hög tid att man går igenom detta område ordentligt. En samlad utredning av de här frågorna har inte ägt rum sedan på 1960-talet inför 1970 års omläggning av kapitalbeskattningen. De åtgärder som har vidtagits förefaller att ha tillyxats alltför snabbt och utan tillräckligt hänsynstagande till de negativa effekterna. Det gäller i allra högsta grad de ändringar som genomfördes i december 1982 och i december 1983. Vi tror att en sådan här utredning skulle vara nyttig, och vi inom moderata samlingspartiet tror att den skulle leda fram till slutsatsen att den enda långsiktigt hållbara lösningen torde vara att målmedvetet sänka förmögenhetsskatten och att till sist ta bort den helt utom för mycket stora förmögenheter. Och inte ens för mycket stora förmögenheter bör man ha en förmögenhetsskatt som har rent konfiskatoriska effekter. Vi tror att det är olyckligt med tanke på välstånd och sysselsättning att ha ett skattesystem med konfiskatoriska effekter.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till samtliga reservationer i skatteutskottets betänkande 28.

Anf. 44 INGEMAR HALLENIUS (c):

Herr talman! Enligt centerens uppfattning måste kapitalbeskattningen mildras. Tidigare gällande skattesatser bör åter bli gällande för såväl arvs- och gåvo- som förmögenhetsbeskattning. Det innebär också att den s. k. engångshöjningen av förmögenhetsskatten för 1983 inte får tas ut 1984. Det är viktigt att stimulera till produktivt sparande.

De skatteskalor som tillämpats fram till den 1 januari 1983, vilka vi nu yrkar återgång till, härstammar från 1970. Den omfördelning som då gjordes innebar att skatten sänktes för mindre och medelstora förmögenheter och höjdes för större.

Den skattehöjning som socialdemokraterna med vpk:s hjälp genomdrev för 1983 är skadlig för näringslivets kapitalförsörjning. Beslutet innebär betydande skatteskärpning även i lägre förmögenhetsskikt.

Sänkningen av förmögenhetsgränsen har särskilt hårt drabbat ägare till mindre och medelstora företag och jordbruk. För dessa har förmögenhetsskatten redan före höjningen inneburit allvarliga problem, inte bara för ägarna utan också för de anställda. Vad man här tvingas ta ut ur företaget för att betala förmögenhetsskatt hade i stället behövts för investeringar och andra åtgärder för att trygga jobben i företagen.

Skattehöjningen skärper drastiskt kravet på avkastning före skatt. Detta är

ett mycket allvarligt problem för många företag.

Nytt lägsta skikt drabbar också många villaägare, inte minst pensionärer-
na. De har sparat i ett eget hem, och inte minst den senaste fastighetstax-
eringen gjorde att de kommer upp i skattepliktig förmögenhet. På papperet
har de fått en ökad förmögenhet, men de har inte mer att leva av, utan
drabbas i stället av en straffbeskattning för att de har satsat på ett produktivt
sparande.

Det här är en allvarlig fråga. Vi är väl alla överens om att vi skall stimulera
till ett produktivt sparande både i näringslivet och i den egna bostaden.

Den socialdemokratiska regeringens skattepolitik slår på detta område
undan förutsättningarna för den positiva utveckling vi har haft under
Fälldinregeringarnas tid. Risken är att pengarna i ökad utsträckning placeras
i improduktivt sparande – i guld, konst, diamanter m. m.

Blir den enprocentiga höjningen tillfällig? Förra våren var det inte aktuellt
med någon enprocentig höjning, utan den kom först på hösten. Kan vi nu lita
på att samma sak inte upprepas i höst?

Också för arvs- och gåvoskatten kräver vi en återgång till vad som gällde
före den 1 januari 1983.

I reservation nr 5 yrkar vi på en uppräknig av den nu gällande
skattepliktsgränsen för gåva till 5 000 kr. Nuvarande gräns, 2 000 kr., har
varit oförändrad sedan 1958, när den sänktes från 3 000 kr. En omräkning
från 1958 skulle ge ett högre resultat än 5 000 kr., men vi anser det vara en väl
avvägd uppräknig.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna nr 1, 2, 4 och 5.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av
kammarens förhandlingar.

Anf. 45 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! Jag är helt säker på att en av de skatter som behandlas i detta
betänkande, nämligen den tillfälliga förmögenhetsskatten vid 1984 års
taxering, kommer att gå till historien såsom ett exempel på dålig skattelag-
stiftning.

Den kommer att göra det av flera skäl. Skatten infördes retroaktivt för en
del skattskyldiga. Jag är helt säker på att man inom undervisningen på detta
område kommer att visa på den höjning av förmögenhetsskatten som
föregick den tillfälliga höjningen och ta denna som ett exempel på den
korrekta tidpunkt vid vilken en lagstiftning avseende 1984 års taxering borde
ha genomförts. Man kommer också att tala om det märkliga förhållandet att
förmögenhetsskatten höjdes två gånger gällande ett och samma taxeringsår.

Den tillfälliga förmögenhetsskatten kommer också att användas som
exempel på en skatt med konfiskatoriska effekter. Det var ju redan vid
skattens införande strax före jul helt klart att avkastningen på vissa
förmögenheter inte skulle räcka till för att betala skatten. Jag talar då inte om
brister i förvaltningen av vissa förmögenheter som bakomliggande orsak utan
om förmögenheter som förvaltats bra och givit god avkastning men likväl inte

räckt till för att klara skatten. Många exempel – jag tror en del ganska hårresande sådana – kommer att anföras på detta.

Den tillfälliga förmögenhetsskatten kommer att användas som exempel på en orättvis skatt. Det var den skatt som drabbade pensionärsparet som efter ett långt livs slit tyckte att det var dags att njuta frukterna av detta i sin slut- eller nedamorterade villa. Som motsats kommer man att ange andra med mycket större förmögenheter som slapp att betala förmögenhetsskatt, därför att de satsat på konst, antikviteter eller annat som inte blir föremål för förmögenhetsbeskattning.

Man kommer att tala om en skatt som hindrade i stället för uppmuntrade människor till produktiva satsningar i en tid när dessa var viktigare än kanske någonsin. Otaliga kommer exemplen att vara på mindre och medelstora företagare som tvingats låna för att kunna betala skatten. Det kommer att ges rader av exempel på företagare som tvingats till lika stora uttag som normalt brukar göras under ett helt år bara för att klara av förmögenhetsskatten.

Man kommer att kunna ta del av hur lantbrukare försatts i besvärliga ekonomiska situationer bara för att de begått "synden" att satsa på ett högmekaniserat och rationellt jordbruk.

Fru talman! Den tillfälliga höjningen av förmögenhetsskatten och sänkningen av den undre gränsen för skattepliktig förmögenhet borde aldrig ha genomförts. När socialdemokraterna nu har haft ytterligare tre månaders betänketid borde man ha kommit till slutsatsen att det vore rimligt att aldrig ta ut skatten.

Från folkpartiets sida har vi framställt motionskrav på detta. Tyvärr har vi inte mött någon respons hos socialdemokraterna i skatteutskottet.

Vid en sådan granskning i framtiden som jag talat om kommer man också – om inte ett under inträffar vid voteringen här – att kunna konstatera att socialdemokraterna missade den möjlighet att rätta till sitt misstag som dagens motionsbehandling bjuder.

Till sist några ord om fribeloppet vid arvs- och gåvobeskattningen. Detta har legat still vid 2 000 kr. sedan 1958. I motion 1442 har Karin Ahrland och jag själv yrkat att skattepliktsgränsen höjs till 5 000 kr. Med hänsyn till penningvärdets fall är detta inte på långa vägar ett återställande till 1958 års nivå. Enighet föreligger nu mellan de tre borgerliga partierna om att höja gränsen till 5 000 kr. Jag kan bara beklaga att socialdemokraterna inte heller biträder detta yrkande.

Jag yrkar därför avslutningsvis, fru talman, bifall till samtliga reservationer som bär mitt namn.

Anf. 46 SVEN HENRICSSON (vpk):

Fru talman! Vänsterpartiet kommunisterna ser skattepolitiken som en klasspolitik. Lönearbetarna kämpar för att få hyggliga arbetsvillkor och ett bättre liv. De kan klart se om en skattepolitik är så utformad att den utjämnar inkomst- och förmögenhetsskillnaderna eller tvärtom ökar dessa skillnader. Arbetarna är beredda att betala skatt, men de anser att bördorna skall fördelas efter bärkraft. Detta är ett traditionellt krav från arbetarrörelsen,

och det innehåller en social fördelningstanke. Det innehåller solidaritetens idé.

Jag hörde nyss en företrädare för moderaterna här säga någonting om att det borde vara så att människorna klarade sig utan dessa skatter och bidrag. Ja, vi kan allmänt sett vara överens om att det skulle vara en bra tingens ordning. Men samtidigt vet vi att just bärförmågan inom samhället, skillnaderna i förmåga att klara utgifter, gör att vi måste ha ett system där man hjälper varandra, ett system som trots allt innehåller ett mått av solidaritet.

Häromdagen besökte jag en norrländsk skogsarbetarby. Som riksdagsman får man många frågor, t. ex.: Hur kan det komma sig att vi barnfamiljer snart måste gå till socialvården för att klara livets nödort? Ändå försöker vi, både gumman och jag, att jobba in slantar så gott det går – men maten blir ju bara dyrare och dyrare! Hur kan det då komma sig att de som har de högsta inkomsterna får stora skattelättnader? Och varför ökar hela tiden antalet miljonärer och medlemmar i 100-miljonersklubben? T. o. m. miljardärerna blir fler och fler. Samtidigt läser vi att en halv miljon svenskar måste anlita socialvården.

Detta är frågor som vanligt folk allt oftare ställer, och vi måste försöka att besvara dem så gott det går.

De undersökningar som för många år sedan gjordes av C.-H. Hermansson och andra har bekräftat kapitalkoncentrationen och ökade klasskillnader. I dessa dagar har Aftonbladets journalist Göran Skytte på nytt slagit fast den gamla sanningen: miljonärernas antal ökar, de rika blir allt rikare, och de som har miljoninkomster och mera betalar i verkligheten skatt till mindre belopp än en låginkomsttagare – om de ens betalar någon skatt alls. Eller, som det sägs i tidningen: En dagistant eller en som arbetar deltid på posten betalar procentuellt sett mera i skatt än flertalet av dem som tjänar en miljon och mera.

Denna tendens markeras nu allt starkare. Sverige är ett skatteparadis – för den som lärt sig knepen, förstås.

Det är nu länge sedan skattesystemet, som på Ernst Wigforss tid, var ett instrument för inkomstutjämning. Skattesystemet i denna funktion har fallit sönder och urartat. Den progressiva statsskatten minskar sin andel år från år. Raffinerade skatteplanerings- och avdragssystem, där man laborerar med lån i mångmiljonklassen, minskar klart marginalskatteeffekterna för höginkomsttagarna. Den som inte utnyttjar möjligheterna räknas som efterbliven och dum i ekonomiska frågor.

Annat är det för en arbetare som försöker tjäna en liten extra slant på beordrad övertid i jobbet. Han får se stora delar därav, uppåt 50 %, försvinna i skatt.

Fru talman! När jag som riksdagsman får frågor om detta ute bland folk måste jag faktiskt svara: I verkligheten finns ett klart samband mellan den växande skaran miljonärer och miljardärer och de allt flera socialvårdstagar- na här i landet. Det är de många med små medel som får betala de rikas kalas.

Tro nu inte att exempelvis de skogsarbetare jag träffar i den norrländska

byn inte begriper detta samband! De ser också på vad som händer på förmögenhetssidan – även om inte alla läser statistiska centralbyråns statistik över finanserna. Den statistiken visar klart att samhällets del i den totala finansiella förmögenheten, som 1977 uppgick till 40 %, nu har förbytt i ett underskott. Eller, som LO-tidningen uttryckte det i höstas: På endast sex år har samhället "förlorat greppet över pengarna". Samtidigt har 100 miljarder kronor överförts från vanliga människor till de redan rika genom inflationsutvecklingen åren 1975–1983.

Man brukar uttrycka det hela så att den s. k. riksförmögenheten, Sveriges finansiella förmögenhetsstruktur, glidit över till banker, finansbolag, storföretag och försäkringsbolag liksom till utländska långgivare och spekulanter.

År 1977 höll den offentliga sektorn alltså dryga 40 % av riksförmögenheten. Men sedan dess har en dramatisk förändring skett. Den offentliga sektorn, som var en finansiell tillgång, har blivit en underskottssektor, medan den finansiella sektorn och de utländska intressena lagt under sig merparten av riksförmögenheten. Alla tecken tyder nu på att dessa båda sistnämnda sektorer för 1983 kommer att disponera drygt 70 % av landets samlade förmögenhetsvärde.

Förmögenhetsöverföringen speglas också i de senaste årens kursuppgångar på börsen med ständigt nya rekord. Så har t. ex. från 1979 till 1983 omsättningen ökat från 1,9 miljarder till ca 75 miljarder eller med 4.000 %. Bara på ett år har förmögenhetsvärdet ökat från 100 miljarder till 240–250 miljarder kronor år 1983. Man får inte glömma bort att inflationsekonomin är ett raffinerat sätt att berika de redan rika. Småspararna, som inte ens får ränteinkomster som täcker penningvärdets försämring, får "dra ihop" de växande förmögenheterna åt dem som har stora realvärden och skulder.

Återspeglas då de enorma förmögenhetsökningarna för en mindre grupp förmögenhetsägare i förmögenhetsskatten? Knappast märkbart. Riksrevisionsverket, som beräknat förmögenhetsskatten för fysiska personer till 900 milj. kr. budgetåret 1983/84, beräknar samma skatt – alltså för fysiska personer – till 2 000 milj. kr. för 1984/85. Men hur förhåller det sig med juridiska personer, dvs. bolag osv.? Ja, där beräknas de båda budgetåren inbringa endast 23 milj. kr. per år. Det är fråga om en blygsam andel – totalt från förmögenhetsskatten – på 3‰ av den totala skatteintäkten för hela samhället. Vi kan för resten jämföra med år 1950, då andelen uppgick till 1,9 %. Vi måste konstatera att förmögenhetsskattens utveckling inte på något sätt återspeglar de kraftiga förmögenhetsökningarna.

Fru talman! Det är mot den här bakgrunden av starka förmögenhetsflöden som vänsterpartiet kommunisterna föreslår mer resoluta åtgärder. Historiskt är detta inget nytt. Redan i gamla tider gjordes räfst, som det kallades, då landet behövde medel till gemensam ekonomi. Under tiden närmast efter det andra världskriget var faktiskt partierna i landet rätt överens om att ta ut en engångsuppoffring för att lyfta landets finanser, även om förslaget då inte genomfördes. Vpk ställer sitt förslag i dag mot bakgrunden av de frågor som de arbetande, barnfamiljerna, de lågavlönade, de arbetslösa och pensionärerna ställer när dessa grupper, som ofta befinner sig på samhällets

skuggsida; får bära de bördor som betingar de väldiga förmögenhetsökningarna på samhällets andra sida – på solsidan. Det är de många, för livets nödortfört varje dag strävande vanliga människorna, som får dra lasset. I dessa dagar, då det är lönerörelse, talas det från ansvarigt håll om återhållsamhet. Dessa ord om återhållsamhet borde kanske riktas åt ett annat håll – åt det håll där man verkligen kan förse sig materiellt på andras bekostnad.

Enligt vår mening behövs det en engångsskatt på stora förmögenheter. Den bör uppgå till 10 % av förmögenhetsinnehavet och upprepas, om det behövs för landets skull. Först och främst skall de stora förmögenhetsökningarna träffas av en sådan engångsskatt. Därtill föreslår vi en skärpning även av den ordinarie förmögenhetsskatten.

I det sammanhanget vill jag säga att förmögenheter, framför allt större, ofta är sammansatta av olika slag av tillgångar, t. ex. egnahem, fritidsfastigheter, andra slag av fastigheter, aktier och andra värdepapper, konst, antikviteter, ädla stenar, metaller m. m. En viss skillnad i värderingsgrunderna kan tänkas. När det t. ex. gäller innehav av ett eget hem av normal standard, dvs. i ett sådant utförande att det faller inom ramen för statlig *belåning*, kan en annan och lägre värderingsgrund prövas än när det gäller sådana förmögenheter som grundas på spekulation eller s. k. sparande i aktier och liknande.

Samma syfte har förslaget om en ytterligare skärpning av arvs- och gåvoskatten med 10 procentenheter i de högsta skatteskiten, från nuvarande 70 % till 80 % i klass 1 och från 75 % till 85 % i klass 2, med en successiv avtrappning så att skärpningen upphör vid 100 000 kr. resp. 60 000 kr. i klass 1 och klass 2.

Med detta yrkar jag, fru talman, bifall till vpk-motionerna 1983/84:1142 och 2456 i berörda delar.

Anf. 47 ANITA JOHANSSON (s):

Fru talman! Eftersom det inte är mer än tre och en halv månad sedan vi debatterade kapitalbeskattningen här i kammaren – det var den 14 december förra året – finner jag ingen anledning att i dag upprepa argumenten i frågan. Vad som skiljer är bara att det är nya aktörer från de andra partiernas sida. Jag vill i stället hänvisa till vad vi då sade.

Det enda nya, fru talman, är att vpk vill skärpa skatten ytterligare och att regeringen har för avsikt att göra en översyn av arvs- och gåvobeskattningen.

Med detta yrkar jag bifall till skatteutskottets hemställan och avslag på de borgerliga reservationerna och vpk-motionen.

Anf. 48 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! Jag förstår att Anita Johansson inte finner anledning att upprepa de argument hon framförde förra gången. De var nämligen mycket dåliga. Jag ställde då frågan varför förmögenhetsskatten måste utformas på ett sådant sätt att småföretagare och villaägare i ganska vanliga inkomstlägen, inte på något sätt unika, kommer att drabbas på det sätt som sker. Något svar fick jag inte.

Jag vill inte förlänga debatten ytterligare, utan vill bara påpeka att dessa frågor fortfarande står obesvarade.

Anf. 49 KARL BJÖRZÉN (m):

Fru talman! Anita Johansson sade att det enda nya jämfört med den debatt som fördes i december är att vpk har ett nytt yrkande och att regeringen avser att företa en omprövning av arvs- och gåvobeskattningen. Men det finns i en av reservationerna ytterligare ett nytt yrkande, nämligen det som handlar om utredning av förmögenhetsskattens framtida utformning. Det är beklagligt att övriga partier inte vill medverka till en sådan utredning. Debatten i december 1983 visade liksom debatten i december 1982 ganska tydligt att det finns behov av en utredning som ger besked beträffande effekterna av beskattningen på detta område.

Anf. 50 INGEMAR HALLENIUS (c):

Fru talman! Anita Johansson sade att det enda nya är vpk:s krav. Men jag ställde i mitt anförande följande direkta fråga: Blir den enprocentiga höjningen tillfällig? Jag framhöll att enprocentsregeln inte var aktuell förra året. Den tillkom först under hösten. Kan vi nu lita på att samma sak inte upprepas i höst?

Det skulle vara intressant att få ett klart besked på den punkten.

Anf. 51 SVEN HENRICSSON (vpk):

Fru talman! Anita Johansson sade att det enda nya är vpk:s förslag. Då inställer sig automatiskt frågan varför hon inte vill säga någonting om detta nya förslag. Det bygger på fördelningspolitiska tankar som borde omfattas av socialdemokraterna, bl. a. att man bör försöka dra in en del av de enorma förmögenhetsökningar som bevisligen skett och göra det lättare för de många som nu har en tung börda att bära i samhället.

Anf. 52 ANITA JOHANSSON (s):

Fru talman! Till Ingemar Hallenius vill jag säga att vi står kvar vid det beslut som vi fattade här i kammaren i december förra året.

Till Sven Henricsson kan man väl bara göra klart att det är en klar skiljelinje som går mellan blocken här i kammaren, mellan de borgerliga å ena sidan och vi å den andra. Kommunisterna vill skärpa åt det ena hållet och de borgerliga sänka åt det andra.

När det gäller moderat politik: Ni vill sänka förmögenhetsskatterna, och förra veckan var ni med om att rösta för en sänkning av statsbidragen till färdtjänsten och till de psykiskt utvecklingsstörda. Det tycker jag är moderat politik i sin prydno.

Anf. 53 KARL BJÖRZÉN (m):

Fru talman! Detta var väl inget svar på mina frågor eller något bemötande av våra argument för att begära en utredning om förmögenhetsskattens framtida utformning.

Vi har försökt påvisa stora negativa effekter – bl. a. för näringslivet och därmed för välfärden och sysselsättningen – av en alltför hög kapitalbeskattning. Ni bemöter detta enbart genom att tala om moderata förslag i andra sammanhang – saker som alltså inte hör hemma i denna debatt.

Det är beklagligt att ni inte vill ta dessa varningsord på allvar och att ni inte vill inse att de negativa effekterna av en ibland rent konfiskatorisk förmögenhetsbeskattning är så allvarliga att de är till skada för vårt land och folk.

Anf. 54 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! Jag konstaterar att jag inte fick något svar på mina frågor vid förra tillfället och att jag heller inte fick något svar vid detta tillfälle. Jag får väl låta mig nöja med det – jag kan ju inte tvinga fram svar här i kammaren.

Anf. 55 SVEN HENRICSSON (vpk):

Fru talman! Anita Johansson säger att det går en skiljelinje mellan blocken i de frågor som vi här har tagit upp, och jag noterar det med tillfredsställelse. Vi vill gärna ha samlade tag inom arbetarrörelsen för att verkligen ta itu med ojämlikheten och orättvisorna, inte minst när det gäller förmögenhetsfördelningen.

Jag hoppas då att jag får lägga in i svaret att vi kan förvänta oss ett förslag från regeringen – vi får väl ge den litet andrum – i denna riktning.

Överläggningen var härmed avslutad.

Skatteutskottets betänkande 29**Punkt D 3***Mom. 1 (anslagsfrågor)*

Utskottets hemställan bifölls med 294 röster mot 16 för reservation 1 av Kjell Johansson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 4 (kustbevakningens resurser)

Utskottets hemställan bifölls med 239 röster mot 71 för reservation 2 av Stig Josefson m. fl.

Mom. 5 (kustposteringen i Arkösund)

Utskottets hemställan bifölls med 224 röster mot 86 för reservation 3 av Stig Josefson m. fl.

Mom. 7 (ökad exportkontroll m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 216 röster mot 94 för reservation 4 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 8 (inrättande av särskilda kontrollgrupper för kontroll av export)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (kontroll av samlastningsgods)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna D 4–D 6

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande 30

Mom. 1 (skatteskala, underskottsavdrag och begränsningsregel)

Först biträdades reservation 3 av Kjell Johansson med 21 röster mot 18 för motion 1142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 269 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 2 av Stig Josefson och Ingemar Hallenius – som ställdes mot reservation 3 av Kjell Johansson – genom uppresning.

Därpå biträdades reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl. med 79 röster mot 48 för reservation 2 av Stig Josefson och Ingemar Hallenius. 184 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 155 röster mot 78 för reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl. 77 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (schablonavdrag i inkomstkällan tjänst)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (fackföreningsavgift)

Utskottets hemställan bifölls med 172 röster mot 139 för reservation 5 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 5 (löneavgift)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (utredning om underskottsavdrag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (skattepolitikens inriktning)

Först biträdades reservation 10 av Kjell Johansson med 21 röster mot 18 för motion 1142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 269 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 9 av Stig Josefson och Ingemar Hallenius – som ställdes mot reservation 10 av Kjell Johansson – genom uppresning.

Därpå biträdades reservation 8 av Knut Wachtmeister m. fl. med 78 röster

mot 49 för reservation 9 av Stig Josefson och Ingemar Hallenius. 183 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Knut Wachtmeister m. fl. – genom uppresning.

Mom. 8 (vårdbidrag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (arbetstagarbegreppet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (gåvor till internationellt biståndsarbete)

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 20 för reservation 13 av Kjell Johansson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande 28

Mom. 1 (lagstiftningen om tillfällig höjning av förmögenhetsskatten)

Utskottets hemställan bifölls med 172 röster mot 139 för reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 2 (tillkännagivande m. m. om tillfällig skatt på förmögenhet)

Utskottets hemställan bifölls med 288 röster mot 18 för motionerna 1142 och 2456 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Mom. 3 (förmögenhetsskatten)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 2 av Knut Wachtmeister m. fl.,
dels motion 1142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del,
bifölls med acklamation.

Mom. 4 (utredning om successiv sänkning av förmögenhetsskatten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (arvs- och gåvoskatten)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 4 av Knut Wachtmeister m. fl.,
dels motion 2456 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del,
bifölls med acklamation.

Nr 110

Onsdagen den
28 mars 1984

Kapitalbeskattningen

Åklagarväsendet

Mom. 6 (det skattefria beloppet vid gåvobeskattningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

6 § Föredrogs

justitiekammarens betänkanden

1983/84:17 om anslag till åklagarväsendet (prop. 1983/84:100 delvis) och 1983/84:19 om översyn av lagen om TV-övervakning.

Anf. 56 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Justitiekammarens betänkanden 17 och 19 kommer att behandlas i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså justitiekammarens betänkande 17 om anslag till åklagarväsendet. I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för båda punkterna i betänkandet. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande båda dessa punkter.

Åklagarväsendet

Anf. 57 GUNILLA ANDRÉ (c):

Fru talman! I höstas beslutade riksdagsmajoriteten om en centralisering av åklagarverksamhetens regionala organisation. Från den 1 juli 1985 skall 21 länsåklagarområden slås samman till 13 åklagarregioner. Vi i centern röstade emot beslutet.

I en motion till årets riksmöte har vi föreslagit att beslutet skall omprövas. Vi anser att omorganisationen leder till en inte önskvärd centralisering. Den medför försämrade möjligheter för de regionalt verksamma åklagarna att hålla nödvändiga kontakter med övriga regionala myndigheter och med allmänheten. De får svårare att utföra uppgiften som förundersökningsledare och utöva tillsyn över de underordnade åklagarna i distrikten. Vi kan inte heller bortse från att kostnaderna för den regionala åklagarverksamheten kommer att stiga till följd av att de geografiska avstånden ökar. Ytterligare skäl som talar emot beslutet är att åklagarväsendets centrala och lokala nivå är föremål för översyn. Därför bör inte den regionala nivån förändras separat utan varje möjlighet till helhetslösning.

Från centerns sida vill vi ha en samlad översyn av hela åklagarväsendet. Innan denna är klar bör det inte ske någon omorganisation.

Från centerns sida har vi också visat på vägar att samtidigt som den decentraliserade regionala organisationen bevaras förstärka länsåklagarmyndigheten. Vi har nämnt en samförläggning av länsåklagarmyndigheten med distriktsåklagarmyndigheten på kansliorten och – beträffande de s. k. enmansmyndigheterna – en förening av tjänsten som chefsåklagare, i distrikt där länsåklagarmyndigheten är förlagd, med tjänsten som biträdande länsåklagare. Det kan inte vara klokt att låsa fast organisationen för en del, när vi inte vet hur helheten skall utformas.

Jag yrkar bifall till centerreservationen.

Anf. 58 LISA MATTSON (s):

Fru talman! Jag tänker inte alls ta upp någon sakdebatt med Gunilla André när det gäller justitieutskottets betänkande 17. Jag skall bara konstatera – vilket socialdemokrater, folkpartister och moderater, men inte centern, i utskottet har gjort – att vi hade en stor och livlig sakdebatt kring riktlinjerna för åklagarväsendets regionala organisation för inte så länge sedan, nämligen i fjol. Då fanns det de som delade Gunilla Andrés farhågor. Men riksdagens beslut blev i alla fall det som föreslogs av utskottsmajoriteten. Vi brukar ju i riksdagen respektera de beslut som fattas utan att omedelbart komma med propåer om att de skall rivs upp. En stor utskottsmajoritet föreslår alltså att vi skall bifalla hemställan i justitieutskottets betänkande 17 och yrka avslag på den reservation som är fogad till betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om justitieutskottets betänkande 19.)

Anf. 59 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera justitieutskottets betänkande 19 om översyn av lagen om TV-övervakning.

Översyn av lagen om TV-övervakning**Anf. 60 ELVING ANDERSSON (c):**

Fru talman! Det moderna samhället bygger alltmer på teknisk övervakning och kontroll av den enskilde. I stället för det förtroende som personlig kontakt och behandling skapar upplever vi allt oftare att den personliga integriteten hotas. Det gäller inte bara personnummer och samkörning av dataregister, som debatten i stor utsträckning handlar om i dag, utan också t. ex. TV-övervakning.

Från centerns sida har vi tidigare krävt en översyn av lagen om TV-övervakning. Bakgrunden till vårt krav är den mycket snabba utvecklingen inom data- och videotekniken. Sverige har varit tidigt ute när det gäller skyddet mot intrång i den personliga integriteten på grund av ny teknik. För detta har vi stiftat speciella lagar – t. ex. datalagen, kreditupplysningslagen, lagen om TV-övervakning och speciella registerlagar.

Till den teknik som fanns när lagen om TV-övervakning infördes 1977 har fogats möjligheten till lagring av information genom videobandning. Ytterligare möjligheter till lagring och överföring av information finns genom sammankoppling av TV-kamera, video, stillbildskamera och genom ADB-tekniken.

Att det ibland brister i tillämpningen av lagen om TV-övervakning är ett faktum. TV-övervakningen i och omkring riksdagshuset är ett sådant exempel, där TV-kamerorna kom upp innan tillstånd lämnats. Likaså brister det i olika sammanhang när det gäller att informera allmänheten om att övervakning med TV sker.

Onsdagen den
28 mars 1984.

*Översyn av lagen
om TV-övervak-
ning*

Det går inte heller att få något grepp om hur omfattande TV-övervakningen är i Sverige. Jag har frågat riksdagens utredningstjänst om den kunde upplysa mig om t. ex. hur många tillstånd som finns. Något exakt svar på frågan har jag emellertid inte kunnat få. Enligt en grov uppskattning som utredningstjänsten gör kan det finnas tillstånd till ca 2 800 övervakningskameror bara i våra tre storstads-län.

Enligt centerpartiets mening bör en utredning tillsättas för att göra en samlad översyn av lagen om TV-övervakning. Utredningen bör utvärdera nu gällande bestämmelser och pröva anpassningen till ny teknik. Vidare bör utredningen studera de olika länsstyrelsernas praxis i tillståndsgivningen och föreslå åtgärder för samverkan mellan kommunerna, länsstyrelserna, datainspektionen och andra myndigheter för att täcka in hela integritetsskyddsområdet. Utredningen bör också ta upp den kritik som vissa kommuner i dag riktar mot lagen. Kommunernas yttranden skall inte bara vara av formell natur, utan tillmätas mycket stor betydelse vid tillståndsgivningen.

Många människor känner i dag en stor oro och olust inför den ökande användningen av TV-kameror för övervakning. Många upplever det, i vissa situationer, som ett intrång i den personliga integriteten. Jag tycker att vi skall vara lyhörda för denna oro.

Från utskottsmajoritetens sida säger man sig hysa stor förståelse för den oro för den tekniska utvecklingens risker när det gäller intrång i den personliga integriteten som vi anför i vår motion. Men det räcker inte med att säga sig hysa förståelse – något måste också göras. När anser man från övriga partiers sida att utvecklingen gått så långt att det är dags för samhället att ingripa? Är det inte bättre att försöka stämma i bäcken än i ån och ta ett samlat grepp över dessa frågor innan utvecklingen gått alltför långt – kanske så långt att det är näst intill omöjligt att rätta till missförhållandena?

Företrädare för samtliga politiska partier deltar i den aktuella s. k. frihetsdebatten, där det mesta kommit att röra sig om den ohämmade användningen av personnummer och samkörning av dataregister. Frågan om TV-övervakning är en lika viktig frihetsfråga. Detta är ett typiskt exempel på det dubbla budskap som är så vanligt förekommande från socialdemokraternas, moderaternas och folkpartiets sida.

Om man menar allvar med det allmänna talet om bättre skydd för den personliga integriteten och de enskilda människornas rätt att värja sig mot övergrepp från myndigheternas sida, då bör man nu visa att man är beredd att gå från ord till handling och stödja vår reservation.

Låt mig avslutningsvis, fru talman, bara tillägga att vi inte är motståndare till allt vad TV-övervakning heter. TV-övervakning är i vissa avseenden befogad för att skydda både den enskilde och samhället.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen i justitiutskottets betänkande 19.

Anf. 61 HELGE KLÖVER (s):

Fru talman! Frågan om översyn av lagen om TV-övervakning återkommer med jämna mellanrum till riksdagen. Detta är tredje gången på ett och ett

---

*Översyn av lagen
om TV-övervakning*

halvt år. Men mot det skall jag inte anföra någon kritik, därför att jag tycker också att det är viktigt att frågan om samhällets skydd mot integritetskränkande teknik alltid hålls levande. Denna lag om skydd mot TV-övervakning som vi nu debatterar tillkom just för att garantera ett skydd för allmänheten.

Frågan är då: Har denna lag fyllt sin uppgift, att utgöra det skydd för människors integritet som man rimligen kan begära?

Vi har diskuterat detta några gånger på relativt kort tid. Vi hade en remissomgång hösten 1982, för knappt ett och ett halvt år sedan, där vi fick in synpunkter från en rad remissinstanser. Det visade sig att så gott som allesammans ansåg att lagen fungerar hyggligt. Någon tyckte att en översyn inte skulle skada. Men några som helst konkreta exempel som skulle motivera en sådan här översyn just i nuläget kunde man inte peka på. Det gör egentligen inte motionärerna heller. Det finns inte några konkreta exempel på missförhållanden. Det hör till saken att det aldrig har kommit fram uppgifter från allmänheten om att det skulle råda något missförhållande med lagen som sådan.

Det är länsstyrelserna som skall avgöra varje ansökan om att få inrätta en kamera för övervakning. De har också rätt att ange under vilka förutsättningar detta skall ske och utfärda särskilda riktlinjer för de olika situationer när dessa kameror skall placeras. Det är inte ovanligt att avslag på sådana här ansökningar överklagas. Regeringen har haft ett trettiotal ärenden att pröva på förslag av justitiekanslern. Ofta blir det avslag, när dessa kameror anses vara alltför integritetskränkande.

Man har således inte kunnat konstatera några direkta missförhållanden. Det har inte heller framställts några önskemål om direkta förändringar, vare sig i motioner eller i reservationer. Vad man hyser oro för är den tekniska utvecklingens konsekvenser. Jag och majoriteten i utskottet delar självfallet denna oro. Men därmed kan man inte på så lösa grunder begära en utredning för översyn av en lag som uppenbarligen inte har dessa brister. Det är tydligen andra saker på teknikens område som man är orolig för.

När man kan visa konkreta exempel på att denna lag inte fungerar är vi från utskottsmajoriteten självfallet beredda att begära att det skall göras en översyn av den. Men med de förhållanden som f. n. råder anser utskottets majoritet inte att det finns någon anledning att vidta åtgärder från riksdagens sida.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Anf. 62 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Helge Klöver ställer frågan, huruvida lagen från 1977 fyller sin uppgift eller inte. Han har själv inget fullständigt svar på den frågan, och han påpekar att inte heller vi reseranter har det. Det är näst intill omöjligt att få en helhetsbild av hur lagen fungerar praktiskt. Det går inte ens att få fram uppgifter om hur många tillstånd för TV-kameror som finns i landet. Andra liknande problem gör att ingen har ett ordentligt grepp över den här problematiken. Vi menar att en av de frågor man bör se på är hur lagen rent

*Översyn av lagen
om TV-övervak-
ning*

konkret tillämpas, och därefter får man bedöma om ändringar behöver vidtas.

En mängd av de tekniska utrustningar som nu finns och som kan kopplas samman med de system som används vid TV-övervakning fanns över huvud taget inte när lagen antogs 1977. Det har skett en våldsamt snabb utveckling, och den nuvarande lagstiftningen täcker därför inte hela detta område. Också av den anledningen behövs det en översyn.

Helge Klöver säger också att det inte har uttryckts någon oro för det här från allmänhetens sida. Vi har emellertid mött många människor som känner oro och olust inför utvecklingen, och det är dem vi representerar i dagens debatt. Det finns också anledning att konstatera att vi här i riksdagen känner oro för en del av den tekniska apparatur som finns inom och i anslutning till våra egna byggnader. Det framgår inte minst av den diskussion om dessa frågor som förs i konstitutionsutskottet. Konstitutionsutskottets ledamöter borde väl om några kunna sägas representera allmänheten i det här fallet.

Det är i och för sig positivt att utskottsmajoriteten säger att man hyser förståelse för den oro vi känner. Men, som jag sade i mitt första anförande, detta räcker inte. Vi måste nu gå från ord till handling. Jag skulle därför vilja fråga Helge Klöver: Hur långt måste utvecklingen gå, innan ni är beredda att ställa er bakom kravet på en översyn? Det är alltid en svår avvägning att bedöma när det är lämpligt att göra en utvärdering av en lag och se om den behöver omprövas. Enligt vår mening är det i det här fallet hög tid att göra detta nu. Hur långt anser ni från majoritetens sida att utvecklingen måste gå, innan ni är beredda att ställa upp bakom vårt krav?

Anf. 63 HELGE KLÖVER (s) replik:

Fru talman! Jag tycker nog att Elving Andersson försöker måla upp en bild som visar en större oro än det finns anledning att hysa i det här fallet.

Elving Andersson frågade hur långt utvecklingen måste gå innan man gör en översyn. Jag sade tidigare att det borde finnas några konkreta exempel på att lagen inte har fungerat. Om man kan peka på sådana är vi självfallet beredda att föranstalta om en utredning.

Varje länsstyrelse har att göra en prövning i samband med att tillstånd ges till TV-övervakning. Självfallet – jag kan inte tänka mig annat – måste länsstyrelserna då ha en förteckning över de tillstånd som meddelats. De skall ju kontinuerligt pröva att de regler som gäller för varje övervakningsobjekt följs. Möjligen innebär det en del arbete att samla in uppgifter om antalet tillstånd från samtliga länsstyrelser, men det borde gå att få fram dem.

Den oro som Elving Andersson påstår sig möta hos allmänheten tror jag hänger samman med den oro som finns över teknikens utveckling över huvud taget, där man ställs inför saker som man inte riktigt behärskar. När man på grund av vissa missförhållanden begär en översyn kan det väl vara befogat att fråga sig om det hjälper att ändra lagen. Det kan i vissa fall vara så att tillämpningen av lagen kanske ger en del övrigt att önska. Om lagen inte har följts, bör det påpekas för vederbörande länsstyrelse som har givit tillstånd. Vissa remissinstanser har ju sagt att man inom lagens ram kan reglera den nya

tekniken med videoupptagning, vidareinformation och lagring. Detta ingår i vad länsstyrelserna skall pröva i varje enskilt fall, och det kan man göra inom ramen för den lag som nu gäller.

Nr 110

Onsdagen den
28 mars 1984

Anf. 64 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Helge Klöver säger att man först med vissa konkreta exempel måste visa att övervakningssystemet fungerar på ett felaktigt sätt, innan man kan gå in och göra en översyn. Det är just det vi varnar för – då är det kanske för sent. Då är skadan redan skedd. Vi vet att vi har en våldsam expansion på det här området. Vi menar från vår sida att det är bättre att så att säga stämma i bäcken, medan vi har kontroll över utvecklingen och kan styra den i stället för att försöka reparera skador i efterhand, då vi kanske fått en struktur på den här typen av övervakning som gör det näst intill omöjligt att komma till rätta med missförhållanden. "Bättre att stämma i bäcken än i ån" är ett talesätt, och vi anser att det är tillämpligt i det här fallet.

Helge Klöver sade avslutningsvis att jag kanske målar upp detta med de enskilda människornas oro litet väl kraftigt. Det tror jag inte att jag gör, för jag har mött denna oro på ett mycket konkret sätt. Det finns här en ideologisk skiljelinje mellan oss och socialdemokraterna. Vi har alltid från centerns sida varit beredda att ställa upp för och slå vakt om människornas rättighet att ha en egen integritet. Vi är lyhörda när människor är oroliga för de angrepp och attacker som sker på olika områden mot den personliga integriteten. Det är också därför som vi agerar i den här frågan.

Anf. 65 HELGE KLÖVER (s) replik:

Fru talman! Lyhörheten för de risker som finns med integritetskränkande teknik är lika stor inom vårt parti. Den tror jag finns inom alla partier. När det gäller denna oro skulle jag ändå vilja peka på vilka fördelar tekniken har. Det kanske man inte tänker på så ofta. Jag kan som exempel nämna att det i Stockholms kommun finns 15 trafikövervakningskameror placerade på vissa broar och vid vissa starkt trafikerade knutpunkter. Dessa kameror har en mycket viktig funktion när det gäller att reglera trafiken. Det är klart att det någon gång kan hända att ett registreringsnummer skulle kunna uppfattas, men inte kan det vara ett hot mot den personliga integriteten.

Förhållandet är detsamma i tunnelbanan. Det finns 54 kameror som registrerar ordningen i tunnelbanan. Det är helt klart att massor av människor i Stockholm finner det väldigt tryggt att denna möjlighet finns. Inte minst pressen målar ju ofta upp en bild av förhållandena i tunnelbanan som är betydligt överdriven. Just detta att det finns en kontroll över ordningen gör att människor anser sig kunna tryggt åka med tunnelbanan. På Centralen finns nio övervakningskameror som hjälp för att hålla ordning där. Jag tror att människor, när de tänker efter, inser att en sådan övervakning som sker under väl kontrollerade former är till fördel. Vi får inte glömma det i detta sammanhang.

*Översyn av lagen
om TV-övervakning*

---

*Översyn av lagen
om TV-övervakning*

Förste vice talmannen anmälde att Elving Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 66 MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

Fru talman! Det ärende som nu debatteras gäller frågan om det är befogat att göra en översyn av lagen om TV-övervakning. Utskottets majoritet bestående av socialdemokrater, folkpartister och moderater anser inte det. Centerpartiet föreslår i sin reservation till betänkandet att en översyn skall göras av lagen.

Vpk är inte representerat i riksdagens justitiekommitté och har därför inte deltagit i ärendets beredning. Vi har därför bl. a. inte kunnat informera oss om regeringens praxis i tillståndsfrågor, som utskottet har gjort. Att vi inte kunnat detta är beklagligt, eftersom det om jag förstått saken rätt till dels ligger till grund för majoritetens ställningstagande. Den framhåller nämligen bl. a. följande: "Utskottet, som under ärendets beredning tagit del av regeringens praxis i tillståndsfrågor, saknar emellertid skäl att göra annan bedömning i saken än utskottet gjorde under förra riksmötet."

Från vpk:s sida har vi gjort den bedömningen att en översyn av lagen om TV-övervakning är väl motiverad. De skäl som utskottet anför för att skjuta ifrån sig frågan är inte övertygande.

Ett skäl som man anfört både nu och tidigare – då i samband med behandlingen av en motion i samma syfte, vilken blev föremål för remissbehandling – är att det inte framkommit några brister i lagstiftningen och inte heller några önskemål om förändringar. Med anledning härav kan sägas två saker. Dels skall en översyn vara till för att upptäcka eventuella brister, dels är det inte säkert att det förhållandet att tillståndsgivande och användande myndigheter inte påtalar några allvarliga brister i en lag innebär att lagen är perfekt ur allmänhetens synpunkt.

En brist som ändock påpekades i remissomgången var att man har svårigheter att nå ut med information om TV-övervakningen till allmänheten. Från remissbehandlingen kan f. ö. också noteras att man i det enda remissyttrande som inkommit utanför kretsen av länsstyrelser, som är tillståndsgivande myndigheter, och polisstyrelser, som är användande myndigheter, nämligen yttrandet från datainspektionen, faktiskt tillstyrkte en utredning.

Man var i detta remissyttrande tveksam till frågan huruvida lagstiftarens ursprungliga intentioner i realiteten hade tillgodosetts beträffande information om TV-övervakning, och man underströk det viktiga faktum att det inte är varje enskild TV-övervakning utan den totala övervakningen med TV-kameror, ADB-register m. m. som är väsentlig ur integritetssynvinkel.

Man tillstyrkte som sagt förslaget om en översyn. Det gjorde f. ö. även polisstyrelsen i Göteborg, som också pekade på vissa brister i lagstiftningen och dess tillämpning.

Utskottets majoritet avstyrker motionen, men den vidhåller sin uppfattning från tidigare betänkanden att det är angeläget att utvecklingen på området följs med stor uppmärksamhet. Jag tycker att det är ett motsägel-

*Översyn av lagen
om TV-övervak-
ning*

fullt uttalande. Jag vill fråga utskottets representanter hur detta skall tolkas. Är det möjligen en beställning till Bengt Kindbom m. fl. att fortsätta att skriva motioner, så att frågan kommer upp till prövning i utskottet också i fortsättningen? Eller är det regeringen som skall följa utvecklingen? Det görs dock inget tillkännagivande av det slaget.

För bevakning av datalagen finns datainspektionen, men någon motsvarande myndighet finns inte för lagen om TV-övervakning. Som vi har hört av debatten är det tydligen också svårt att få överblick över hur den tillämpas. Om man från utskottet kunde klargöra detta, vore det bra.

Lagen har kommit till för att förstärka den enskildes skydd mot integritetskränkningar i samband med övervakning och bevakning som sker med TV-apparatur. Fungerar den så? Vi menar att man kan få svar på den frågan först efter en översyn av hur lagen har fungerat och hur den fungerar nu, i en annan situation än när den genomfördes år 1977. Vpk stöder alltså kravet på en översyn.

Låt mig till sist säga att jag tycker att det är förvånande att de partier, moderata samlingspartiet och folkpartiet, som under några månader skrikit så högt om frihet och personlig integritet inte kan tillstyrka kravet på en utredning i detta fall. Är det möjligen så att det inte blir tillräckligt stora rubriker av detta, eller vad är anledningen?

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 67 HELGE KLÖVER (s):

Fru talman! När vi säger att utvecklingen på området skall följas med stor uppmärksamhet, vet vi att så sker. Jag nämnde förut att JK har haft ett trettiotal fall uppe hos regeringen, och det finns en rad organisationer som har ögonen på detta. Sedan har jag för min egen del ingenting emot att centerpartiet skriver motioner då och då för att aktualisera frågan. Det är inte till någon nackdel, för man bör, som jag sade förut, alltid hålla ögonen på teknik som kan vara integritetskränkande.

Men utskottets majoritet tycker ändå, att när man inte hittar någonting direkt konkret i nuläget som gör att en översyn är nödvändig, kan man avvakta. Jag förmodar att det inte kommer att dröja så länge innan man ändå gör en översyn. Efter några år bör kanske alla lagar och deras tillämpning ses över. Men vi har funnit att vi inte är i den situationen ännu.

Anf. 68 MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

Fru talman! På frågan om hur man tänker gå till väga för att följa detta med uppmärksamhet fick jag till svar att JK har att överklaga till regeringen och att det sker ganska ofta samt att en rad organisationer följer utvecklingen. Jag tycker att det var ett litet luddigt besked om vilka organisationerna var.

Trots allt är det ändå så att riksdagen, som anser att frågan skall följas med uppmärksamhet, avhänder sig möjligheten att själv ha kontroll över att så verkligen sker.

Sedan menade Helge Klöver att man måste ha någonting konkret att ta på innan man gör en översyn. Jag vill därför redogöra för vad polisstyrelsen i

Onsdagen den
28 mars 1984

---

*Översyn av lagen
om TV-övervak-
ning*

Göteborg sade i sitt remissvar till justitieutskottet hösten 1962, för där finns det en del att ta på.

Polisstyrelsen i Göteborgs polisdistrikt anser att man säkerligen redan i dag utifrån innehållet i lagen kan komma till rätta med en del av de olägenheter motionärerna pekar på, exempelvis videoupptagning och bevarande av information. Enligt polisstyrelsen är en svårighet helt naturligt det förhållandet att länsstyrelserna endast undantagsvis torde ha tillgång till tekniskt kunnig och erfaren personal som rätt kan bedöma ansökningar från enskilda och de konsekvenser som kan följa av enskildas installationer. Med stor sannolikhet finns här inbyggda problem värda att uppmärksamma. Det är enligt polisstyrelsen sålunda tämligen klart att lagstiftningen och tillämpningen av den visar på vissa oklarheter som behöver justeras, varför en översyn otvivelaktigt behövs.

Polisstyrelsen säger sedan att man kanske kan vänta litet, och det säger också Helge Klöver. Men han säger att det förmodligen inte kommer att dröja så förfärligt länge innan en översyn sker. Då tycker jag att vi borde kunna fatta ett beslut redan i dag – men beslutet kanske kommer efter nästa motion.

Överläggningen var härmed avslutad.

Justitieutskottets betänkande 17

Punkt 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 2

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 (åklagarväsendets regionala organisation)

Utskottets hemställan bifölls med 257 röster mot 47 för reservationen av Karin Söder och Gunilla André.

Justitieutskottets betänkande 19

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 63 för reservationen av Karin Söder och Gunilla André.

7 § Föredrogs

Lagutskottets betänkanden

1983/84:25 Anslag till allmänna reklamationsnämnden. m. m. (prop. 1983/84:100 delvis)

1983/84:26 Anslag till bokföringsnämnden (prop. 1983/84:100 delvis)

Vad utskottet hemställt bifölls.

8 § Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkanden

1983/84:18 om efterlevandepension m. m. (skr. 1983/84:95 och prop. 1983/84:100 delvis) och

1983/84:19 om föräldraförsäkringen (prop. 1983/84:100 delvis).

Anf. 69 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Socialförsäkringsutskottets betänkanden 18 och 19 kommer att behandlas i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså socialförsäkringsutskottets betänkande 18 om efterlevandepension m. m.

Nr 110

Onsdagen den
28 mars 1984

---

*Vårdbidrag m. m.
till efterlevande för-
älder*

Vårdbidrag m. m. till efterlevande förälder

Anf. 70 MARGARETA PERSSON (s):

Fru talman! Detta ärende gäller motion 541 om efterlevandebidrag till föräldrar.

Föräldrar till svårt handikappade barn får i dag ett vårdbidrag, som är lika stort som förtidspensionen. De har också ofta högre bostadsbidrag än andra och eventuellt ytterligare bidrag.

I en familj där ett av barnen är svårt handikappat måste hela familjens liv anpassas efter barnet och de svårigheter som handikappet medför. Man byter bostad för att få en större och mer tillgänglig sådan, en av föräldrarna minskar eller slutar helt sitt förvärvsarbete.

Om det handikappade barnet avlider, upphör omedelbart alla bidrag, och det utfaller inte heller några försäkringar, eftersom det inte finns några försäkringsbolag som tecknar livförsäkring för svårt handikappade barn.

Familjer som drabbas av den stora förlusten att mista sitt barn kan därför också drabbas mycket hårt ekonomiskt. Det tar en tid innan familjen hinner "ställa om sig". Kanske måste man byta bostad för att få en mindre och billigare, och den av föräldrarna som har varit hemma och vårdat barnet måste för sin försörjning komma ut på arbetsmarknaden.

Ett liknande problem uppstår om ett barn avlider under spädbarnstiden, då en av föräldrarna uppbär föräldrapenning. Även då upphör föräldrapenningen samma dag som barnet dör. Det kan ta en tid – några veckor eller någon månad – innan man hinner ställa om sig, innan föräldrarna kan återgå till det gamla arbetet; vikarie kan ha anställts, osv. Det är naturligtvis en stor psykologisk press att utsättas för ett betydande ekonomiskt bortfall mitt i sorgen.

Orsaken till att jag har begärt ordet är att utskottet ganska brutalt avsågat vår motion – och dessutom avsågat den i total enighet. Man hänvisar de drabbade människorna till socialvården och till arbetsmarknadsåtgärder. Det kan verka riktigt. Men det gäller här ett mycket litet antal familjer per år, och det föreligger såvitt jag kan förstå ingen som helst samhällsekonomisk

---

*Vårdbidrag m. m.
till efterlevande för-
älder*

kostnad med vårt förslag. Det enda det handlar om är att familjer som drabbas av att mista sitt barn inte samma dag skall ställas inför svåra ekonomiska problem. Alla som har drabbats av en personlig sorg vet att om man dessutom samtidigt får akuta ekonomiska problem, då kan livet bli tämligen outhärdligt.

Man behöver alltså inte vara särskilt duktig i matematik för att räkna ut att en familj som har inrättat hela sitt liv efter det handikappade barnets situation naturligtvis får en ekonomisk omställningsprocess när barnet avlider.

Vårt förslag i motionen gick bara ut på att man skulle se om det inte kunde vara möjligt att förlänga vårdbidraget ett par månader, så att familjen får en chans att ställa om sig. I dag löser man ofta det här problemet genom att en läkare sjukskriver modern. Men det vore ju enklare för alla parter att bara införa den bestämmelsen att vårdbidrag utgår ett par månader efter dödsfallet. På samma sätt skulle föräldrapenning kunna utgå ett par veckor eller någon månad efter ett dödsfall under spädbarnsperioden. Det skulle bli enklare för alla, och samhället skulle totalt inte förlora några pengar.

Jag är alltså en aning förvånad över utskottets behandling, i en tid när vi alla säger oss eftersträva enkelhet och obyråkratiska lösningar. Jag finner det meningslöst att yrka något i dag, men vi motionärer skall återkomma.

Anf. 71 LARS ERNESTAM (fp):

Fru talman! Från folkpartiet har vi i motion 1590 tagit upp de problem som uppkommer i familjer när bidragsberättigat handikappat barn avlider. De här vårdformerna är i och för sig riktade mot barnet, och skall så vara. I familjer med svårt handikappade barn är det emellertid ovanligt att båda föräldrarna arbetar. Den ena maken tjänstgör ofta som vårdare, och till detta kommer att en mycket kostnadskrävande bostadsanpassning måste göras – och det gäller utöver de bidrag som finns i bostadssammanhang.

Handikappat barn kan inte alltid ta försäkring, och därför är det inte orimligt att det tillskapas en statlig trygghetsförsäkring för de gravt handikappade som inte tillåts teckna liv-, olycksfalls- och skolförsäkringar.

Beträffande efterlevandeskyddet har vi i vår motion inte begärt några drastiska och alltför kostnadskrävande åtgärder. Vi anser att bidragen exempelvis kunde avtrappas under en sexmånadersperiod. Det skulle ge berörda familjer det andrum som de behöver för att anpassa sig till en ny situation.

Fru talman! Utskottet har enligt min uppfattning inte gjort en rimlig bedömning av denna för berörda familjer så betydelsefulla fråga. Hänvisa till socialtjänsten kan man alltid göra, men frågan är om inte de berörda uppfattar denna hänvisning såsom något cynisk i ett samhälle, som bör kännetecknas av social rättvisa.

Folkpartiet är inte representerat i socialförsäkringsutskottet, och jag yrkar därför

att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1590 och med avslag på motion 1983/84:541 hos regeringen begär förslag till lagstiftning av innebörd

- a) att särskild trygghetsförsäkring skall kunna tecknas av föräldrar till handikappade barn och
- b) att vårdbidrag m. m. som upphör på grund av handikappads frånfälle skall få uppbäras under viss tid i enlighet med vad som har angivits i motion 1983/84:1590.

Nr 110

Ondsdagen den
28 mars 1984

---

*Vårdbidrag m. m.
till efterlevande för-
älder*

Anf. 72 NILS CARLSHAMRE (m):

Fru talman! Margareta Persson tyckte att utskottet har, som hon uttryckte sig, sågat av hennes motion på ett ganska brutalt sätt. Det må vara hennes upplevelse att hon har blivit brutalt behandlad, men jag är angelägen om att framhålla att utskottet inte på något sätt har varit brutalt mot de hjälpbehövande människor som det här handlar om.

Margareta Persson gav själv en del av förklaringen till att vi inte har kunnat tillstyrka dessa motioner. Hon sade att det handlar om ett mycket litet antal familjer. Det finns många stödbehov och hjälpbehov i samhället för vilka stöd och hjälp behövs men inte alltid kan ges i försäkringsform. För att man skall kunna använda försäkringen såsom stödform krävs att det inte handlar om ett alltför litet antal fall och att de fall som det gäller är så pass enhetliga att man kan utforma någörlunda generella regler.

Så är det knappast i dessa sammanhang. Det handlar nästan definitionsmässigt om ett mycket litet antal fall. I de fall som inträffar varierar de eftersläpande utgifterna och därmed stödbehoven från fall till fall, beroende på hur stort stödet har varit tidigare. Sådana hjälpbehov måste mötas med individuellt avpassade hjälpformer. Utskottet förklarar också att den allmänna försäkringen knappast kan täcka sådana här få och skiftande stödbehov. Det får ske i annan form.

Jag vill – för vilken gång i ordningen under de snart 20 år som jag har tillhört riksdagen vet jag inte – påminna riksdagen om att det hör till vårt ansvar att inte misskreditera socialtjänsten och socialbidragen. Det är en lika fin hjälpform som någon annan i samhället, och vi skall inte stämma in i den allmänna kör som gör gällande att det på något sätt skulle vara skamligt att utnyttja den formen. Så är det inte. Det är inte cyniskt att hänvisa till den form som är avpassad just för individuella behov, som måste prövas individuellt.

Med detta tror jag att jag i behövlig mån har kommenterat även Lars Ernestams anförande. Jag yrkar, fru talman, bifall till utskottets enhälliga hemställan.

Anf. 73 MARGARETA PERSSON (s):

Fru talman! Jag vill bara svara att jag absolut inte har uttryckt mig cyniskt om socialtjänsten. Det får stå för den andre talaren.

Vad jag menar är att det här gäller ett behov som man klart kan förutse, även om det handlar om ett litet antal personer. Det vore enklast för alla parter att bara göra ett tillägg om att vårdbidrag kan utgå ett par månader efter dödsfall. Jag har därmed inte velat misskreditera socialtjänsten.

Anf. 74 LARS ERNESTAM (fp):

Fru talman! Nils Carlshamre säger att det är fråga om ett litet antal familjer och att detta gör att behovet blir mycket mindre. Jag anser emellertid att denna grupp ändå utgör en klart avgränsad grupp, och för den bör de sociala försäkringsvillkoren gälla.

Även jag anser naturligtvis att socialtjänsten är en rättighet för alla. Vi skall inte misskreditera dem som behöver utnyttja den. För den grupp människor som anser att det är en social rättighet att ha denna trygghet är det rimligt att få detta stöd i försäkringsform. Därför vidhåller jag mitt yrkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om socialförsäkringsutskottets betänkande 19.)

Anf. 75 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera socialförsäkringsutskottets betänkande 19 om föräldraförsäkringen.

Föräldraförsäkringen

Anf. 76 SIRI HÄGGMARK (m):

Fru talman! Till socialförsäkringsutskottets betänkande 1983/84:19 har vi moderater avgivit en reservation angående garantinivån inom föräldraförsäkringen. I den moderata motionen 2447 av Ulf Adelson m. fl., yrkande 1, begärs en höjning av den nivån till 55 kr. per dag fr. o. m. den 1 juli 1984. Enligt utskottets mening bör en höjning av garantinivån vägas in som en eventuell del i ett kommande förslag om familjepolitiskt stöd.

De kategorier det här gäller är inte betjänta utav att vänta på en eventuell kommande utrednings förslag. De behöver denna hjälp nu. Garantibeloppet har varit oförändrat 37 kr. alltsedan den 1 juli 1980. Det har inte följt löne- och prisutvecklingen, varför dess reella värde har sjunkit kraftigt. Görs ingen uppräknings nu, kommer beloppet att ha urholkats med 40 % av sitt värde innan detta år är slut.

Fru talman! När vi behandlade detta ärende förra året, påpekade jag att allt fler småbarnsföräldrar får än mer ökade svårigheter att ta hand om sina späda barn under deras första levnadsår, om det inte sker en ordentlig uppräknings av garantibeloppet. Vi yrkade då på 50 kr. om dagen, vilket riksdagsmajoriteten avslög. Sker ingen uppräknings i år heller, blir deras situation om möjligt ännu sämre.

Fru talman! Jag yrkar bifall till den moderata reservationen.

Anf. 77 KARIN ISRAELSSON (c):

Fru talman! Utbyggnaden av föräldraförsäkringen har inneburit klara förbättringar när det gäller möjligheten att både kunna förvärvsarbeta och samtidigt kunna vara förälder. Utformningen av detta försäkringssystem ger

också förutsättningar för hur man som förälder kan planera omsorgen om barnen. Detta gäller då speciellt under barnets första levnadsår men även vid barns sjukdom under de första tolv levnadsåren.

Situationer med barns sjukdom fick tidigare lösas mycket sporadiskt och ofta till mycket stort besvär för inblandade parter. Barnens behov blev också lidande. I dag kan man som småbarnsförälder under barnets första levnadsår inom föräldraförsäkringens ramar helt ombesörja barnets vård. Detta utnyttjas också av de allra flesta föräldrar. Genom denna möjlighet har familjerna givits en mycket värdefull tid tillsammans. Detta kommer verkligen också barnen till godo.

Den ersättning som utgår under denna föräldraledighet varierar, dels beroende på den inkomst man har en viss tid före ledigheten, dels beroende på föräldraförsäkringens konstruktion. Under de tre sista månaderna av barnets första levnadsår utgår ersättning lika för alla som utnyttjar den möjligheten. För att erhålla ersättningen krävs att man helt eller delvis avstår från förvärvsarbete och då får tid över att vårda barnet.

Denna ersättning tar klart sikte på och är också till sin konstruktion en ersättning för utförd vårdnadsinsats till vårdnadshavaren. Möjligheter till sex timmars arbetsdag eller nedsättning till 75 % tjänst utnyttjas av många småbarnsföräldrar, och där utgör den särskilda föräldrapenningen en ersättning för den arbetsförtjänst som då uteblir.

Garantinivån som denna ersättning baseras på infördes 1974. Den uppgick då till 25 kr. per dag. Under årens lopp har den höjts, och ersättningen utgör i dag 37 kr. per dag. Från 1980 har den nivån legat oförändrad med den urholkning av värdet som det innebär.

I centerpartiets partimotion om familjepolitiken begär vi en höjning av garantinivån till 40 kr. per dag. Detta gäller då de ersättningar som i dag utgår med garantibeloppet. Vi begär dessutom en fortsatt utbyggnad av vårdnadsersättningen, som även kallas den särskilda föräldrapenningen; den skulle då gälla sex månader till.

Skälen till att vi från centerpartiet ständigt återkommer med dessa krav på fortsatt utbyggnad av vårdnadsersättning är många. För det första är det för barnens skull vi upprepar vårt krav på vårdnadsersättning. För alla barn borde det få vara en självklarhet att ha föräldrar som har tid med dem. Det finns flera undersökningar som just påvisar denna brist på tid och ork hos småbarnsföräldrar. Då är det samhällets skyldighet att se till att förhållandena förändras till det bättre – detta naturligtvis under förutsättning att man anser att det har ett stort värde att det föds barn. Genom en vårdnadsersättning skapas möjlighet att ge även barnen mera av tid.

För det andra är det för att ge en rättvisare fördelning av statliga medel som vi i centern kräver en vårdnadsersättning. I dag går stora summor till barnomsorgen, och de fördelas alltmera orättvist också regioner emellan. Storstäderna får mest genom det nya statsbidragets utformning. Både regionalpolitiskt och mellan familjer sker i dag en klar snedfördelning av dessa resurser.

För det tredje skulle en vårdnadsersättning ge en reell valmöjlighet för den

som vill förkorta sin arbetstid, anser vi i centerpartiet. I dag arbetar redan flertalet kvinnor deltid, men alla ges inte ekonomisk möjlighet att förkorta sin arbetstid ens när barnen är små. Valmöjlighet saknas alltså för denna grupp.

Det är för det fjärde för de föräldrar, då främst kvinnor, som saknar möjlighet till förvärvsarbete utanför hemmet som vi i centern kräver en vårdnadsersättning. Deras insats i barnomsorgsarbetet tas för given och värderas inte. ATP-rätt för vårdår finns redan, men den bör rimligen kompletteras med en ekonomisk erkänsla.

En möjlighet att utnyttja vårdnadsersättning innebär ingalunda att alla kommer att göra det. Kravet på hur ens liv skall utformas varierar starkt. Men i den debatt som i dag förs glöms det bort, att det faktiskt finns föräldrar som vill ge barnen mera tid och som värderar detta så högt att de avstår från förvärvsarbete under dessa år. Verkligheten är dessutom sådan att alla inte har möjlighet att få ett arbete. Finns det då en vårdnadsersättning att utnyttja, ger det en möjlighet till ytterligare lösningar på den enskilda familjens situation. Varför försvaras inte kraven från denna grupp människor av de socialistiska partierna?

Skälen är alltså många till att vi i centern återkommer med vårt krav på vårdnadsersättning. Det är bara att beklaga att vi inte får stöd för detta av flera partier. Barnfamiljerna behöver denna ersättning för att kunna få valfrihet i barnomsorgen. Och väljarna anser också att det är ett berättigat krav.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till våra reservationer nr 2 om garantinivån inom föräldraförsäkringen och nr 4 om utbyggnad av föräldraförsäkringen. Skulle dessa båda yrkanden falla, innebär det inte att vi inte också fortsättningsvis i den familjepolitiska debatten kommer att kräva vårdnadsersättning.

För att finansiera denna höjning av garantinivån och utbyggnaden av vårdnadsersättningen har vi visat på möjligheter i vår ekonomisk-politiska motion. Jag yrkar därmed också bifall till vår reservation nr 6. Skulle yrkandena i reservationerna 2 och 4 ej bifallas, faller också våra krav i reservation 6.

I det betänkande från socialförsäkringsutskottet som vi behandlar i dag finns en rad motioner som rör handikappade barns situation. Främst gäller det deras behov av föräldrademedverkan vid sjukdom som inträffar när de fyllt tolv år. Vid tolv års ålder finns en gräns för möjlighet till ledighet för vård av sjukt barn.

Utskottet vill här ge regeringen till känna sin inställning, att dessa frågor bör lösas. De är viktiga för dem det gäller, och min förhoppning är att regeringen också arbetar skyndsamt för att tillgodose dessa krav.

Barn i omsorgsverksamheten eller med andra handikapp, exempelvis astma, klarar sig sämre än f.ö. friska barn vid sjukdom. Det är därför betydelsefullt att deras behov av tillsyn kanske snart kan få sin lösning. Detta visar ju också på det förhållandet att vård och tillsyn av barn inte är begränsad till de allra första levnadsåren.

Fru talman! Jag yrkar bifall till våra reservationer vid socialförsäkringsutskottets betänkande 1983/84:18 och i övrigt till utskottets hemställan.

Nr 110

Onsdagen den
28 mars 1984

Anf. 78 MARGÓ INGVARSSON (vpk):

Fru talman! När föräldraförsäkringen infördes 1974 utnyttjade endast 3 % av fäderna sin rätt att stanna hemma hos sitt barn. När riksförsäkringsverket undersökte förhållandena på nytt framkom att 22 % av papporna till barn födda 1978–1981 har varit föräldralediga under barnets första år. Om man ser till barnets första 18 månader, ökar andelen föräldralediga fäder till 27 %. I stort sett har samtliga gifta mödrar varit hemma för att vårda barn under samma period. I genomsnitt har familjerna efter 18 månader tagit ut 300 av de 360 dagar som föräldraförsäkringen omfattar. Av dessa 300 dagar tar modern ut 96 % och fadern 4 %.

Om utvecklingen fortsätter i samma takt tar det 30–40 år innan alla pappor inser betydelsen av att ta sin del av vården av sina små barn. Nog måste ambitionerna ha varit större än så när föräldraförsäkringen infördes!

När 75 % av fäderna fortfarande inte använder sig av rätten att stanna hemma åtminstone en månad hos sina små barn, förefaller det rimligt att riksdagen försöker ändra på det förhållandet.

Föräldraförsäkringsutredningen har övervägt olika alternativ i fråga om uppdelning av ersättningstiden mellan föräldrarna. Utredningen avstod tyvärr från att föreslå en obligatorisk uppdelning av ersättningstiden mellan föräldrarna. Utredningen ansåg att riktade informationsinsatser är tillräckligt för att förändra inställningen till pappaledighet. Hittills har de bilder av en karlakar! med en baby i famnen som visats i massmedia inte inneburit några större framgångar. Vilka informationsinsatser som kan tänkas påverka arbetsgivare och fäder berörs inte i utskottsbetänkandet.

I familjer där både modern och fadern har relativt höga inkomster har fler pappor tagit ut föräldraledighet än i andra familjer. Hög inkomst har ofta ett samband med god utbildning. Det förefaller som om män i arbetaryrken är de som minst ofta tar pappaledigt. En viss nedgång finns också hos papporna i de allra högsta inkomstlägena. I dessa fall verkar det vara arbetsgivarens och arbetskamraternas inställning som har haft betydelse.

Arbetsgivarnas intressen är rent egoistiska, och de låter sig knappast påverkas av jämställdhetskampanjer. Men om en månad av föräldraledigheten skulle frysa inne om pappan inte utnyttjade denna, skulle pressen på arbetsgivarna och förståelsen hos arbetskamraterna öka. Den uppdelning av föräldraledigheten som vpk föreslår i motion 919 – en månad av föräldraledigheten skall inte kunna överlåtas på den andra föräldern – är ett stöd gentemot arbetsgivarna, främst för papporna. Denna uppdelning begränsar inte heller i någon avgörande omfattning föräldrarnas möjlighet att själva fördela ledigheten på bästa sätt.

Jag yrkar bifall till vår reservation nr 5.

Fru talman! I reservation nr 3 föreslår vi att föräldrapenningen i vissa fall skall kunna användas mer flexibelt än i dag. Vi avser då sådana fall där barn på grund av för tidig födsel eller medfödda handikapp måste stanna kvar på

Föräldraförsäkringen

sjukhuset under längre tid. När föräldrapenningen för tillfällig vård av barn inte är tillräcklig för att fylla ut det glapp som kan uppstå innan barnet kommer hem, bör antalet dagar för föräldrapenning förlängas efter behov. Annars försvinner föräldrapenningen fortare för dessa föräldrar än för föräldrar med friska barn. Det är fortfarande inte ovanligt att föräldrarna inte vet om att om barnet måste vara kvar på sjukhuset så kan föräldrarna omedelbart använda sig av föräldrapenningen för tillfällig vård av barn, i stället för att ta ut av föräldrapenningen i samband med barns födelse. Detta missförhållande måste omedelbart rättas till.

Jag yrkar bifall till reservation nr 3.

Fru talman! Dessa bägge bifallsyrkanden har jag ställt för att jag har en mot utskottet avvikande mening i dessa frågor. Men vi kan vara överens också i vissa fall, så avslutningsvis vill jag nämna att jag tycker att det är bra att ett enigt utskott beslutat att frågan om ersättning till föräldrar för vård av sjukt barn över tolv års ålder, i de fall barnen har ett särskilt behov av vård och tillsyn i samband med sjukdom, skall bli föremål för fortsatta överväganden för att finna en möjlig lösning. På så sätt har ett av våra yrkanden tillgodosetts så långt det f. n. är möjligt, enligt vad jag förstår. De föreslagna övervägandena skall vi följa med intresse.

Anf. 79 MONICA ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag kommer främst att behandla reservationerna 1, 2, 4 och 6 till betänkandet om föräldraförsäkringen. Margareta Hemmingsson kommer i sitt anförande att beröra de övriga delarna av betänkandet.

Jag tycker att det är glädjande att det i riksdagen finns ett så stort intresse för barnfamiljernas ekonomiska situation. I socialutskottet pågår också förhandlingar mellan partierna under socialminister Sten Anderssons ledning, och flera av de frågor som behandlas i betänkandet finns med i de förhandlingarna.

Den familjeberedning som har arbetat på socialdepartementet har redovisat hur barnfamiljernas ekonomiska situation kraftigt har urholkats, framför allt under tidsperioden mellan 1976 och 1982. De kraftiga reallöneförsämringar som har drabbat de flesta grupper i samhället har slagit allra hårdast mot barnfamiljerna, i synnerhet mot industriarbetarfamiljerna.

Andelen socialhjälpstagare har ökat i landet, och en undersökning från Stockholms kommun visar att det är barnfamiljerna i vanliga inkomstlägen och med höga hyror som framför allt har drabbats. Till detta kommer att bostadsbidraget har minskat i värde med ca 30 % sedan 1976 och att familjestödet har urholkats under den perioden. Dessutom har barnfamiljerna drabbats av den ökade arbetslösheten.

I betänkandet lyfter nu moderaterna och centern ut ett par av de frågor som diskuteras i förhandlingarna mellan partierna i socialutskottet och socialministern.

I det paket som familjeberedningen har lagt fram ingår en höjning av barnbidragen och flerbarnstilläggen, av studiebidragen och av bostadsbidragen. Där har beredningsgruppen också föreslagit en höjning av garantibelop-

pet i föräldraförsäkringen till 48 kr. per dag.

Nu föreslår moderaterna att garantibeloppet höjs till 55 kr. per dag från den 1 juli 1984 och centern att det höjs till 40 kr. per dag från den 1 januari 1985.

Centern vill också koppla denna höjning till en förlängning av den särskilda föräldrapenningen med sex månader med ersättning enligt garantibeloppet, vilket skulle innebära en förlängning tills barnet är 18 månader. Man skriver också att man vill ha till stånd en långsiktig förändring till dess barnet blir tre år.

Centern föreslår alltså en beskattad vårdnadsersättning med en ersättning på 40 kr. om dagen, med en begränsad möjlighet att användas av dem som är förvärvsarbetande.

Moderaterna har till socialutskottet föreslagit en obeskattad vårdnadsersättning om 6 000 kr. per barn och år.

Det intressanta med de här olika förslagen är dels vad de får för effekter för olika grupper av barnfamiljer, dels hur de föreslås finansieras. Sammanfattningsvis skulle man om de borgerliga partiernas familjepolitiska förslag, i synnerhet då moderaternas, kunna säga att de älskar och slår ihjäl med samma glada själ.

Moderaterna skriver rent av i sin partimotion att det är nödvändigt att ta hänsyn till effekterna av olika politiska beslut utifrån en familjepolitisk helhetsbedömning som sträcker sig längre än vad som uppfattas vara traditionell familjepolitik i form av särskilda stödåtgärder. Men moderaterna borde nog ha gjort en sådan samlad bedömning av sina egna förslag – det blir inte så mycket kvar av de stolta parollerna när man går igenom vad moderaterna har föreslagit på olika områden som berör barnfamiljerna.

Höjningen av garantinivån till 55 kr. om dagen vill moderaterna finansiera genom att kraftigt urholka sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen. Man vill införa en regel som säger att ersättningsnivån under de tio första dagarna bara skall vara 60 % i sjukförsäkringen och efter de tio första dagarna 80 %. Man vill sänka ersättningsnivån i föräldraförsäkringen från 90 % av inkomsten till 80 % av inkomsten.

Här kan man konstatera att en industriarbetare skulle förlora i runt tal 1 100 kr. vid tio dagars sjukskrivning. Det drabbar familjer med två förvärvsarbetande dubbelt.

Om man därtill lägger moderaternas övriga förslag, t. ex. om borttagande av räntebidragen för flerbostadshusen, som också slår mot barnfamiljerna, blir effekten ännu större. Det skulle innebära en hyreshöjning med 3 000 kr. för en normal trerummare 1985 och med 8 000 kr. mot slutet av 1980-talet.

Om man räknar fram den samlade effekten på hushållen av moderaternas olika förslag som berör barnfamiljerna finner man att en höginkomsttagarfamilj med två vuxna och två barn som bor i villa skulle få en förstärkning med över 7 000 kr., medan en industriarbetarfamilj med två vuxna, där mannen jobbar heltid och kvinnan deltid, som har två barn och som bor i ett flerfamiljshus med räntebidrag skulle förlora 3 800 kr. i månaden. En ensamstående lågavlönad med ett barn, som jobbar heltid och som bor i ett

flerbostadshus med räntebidrag, skulle förlora 4 400 kr.

Till detta skall läggas att det obeskattade vårdnadsbidrag på 6 000 kr. som moderaterna har föreslagit skall finansieras med kraftiga minskningar av statsbidraget till barnomsorgen. Ett minus på 440 miljoner till barnomsorgen, talar man om i sin motion.

Centern vill finansiera sin höjning av vårdnadsersättningen och höjningen av garantibeloppet till 40 kr. per dag med ett höjt förslagsanslag om 300 milj. kr., vilket är hälften av vad som anges i centerns motion.

Varifrån skall då centern ta sina pengar? Här kan man konstatera att centern också har en rad olika förslag som på olika sätt slår emot barnfamiljerna. Ett exempel är att centern i likhet med folkpartiet vill återinföra karensdagarna i sjukförsäkringen, vilket skulle slå väldigt hårt mot breda industriarbetargrupper med utsatta yrken, t. ex. byggnadsarbetare och livsmedelsarbetare, och då särskilt mot barnfamiljerna. Dessutom vill man minska statsbidraget till barnomsorgen så att det inte utgår efter prestation som statsbidraget gör i dag.

Den samlade effekten för hushållen av centerns förslag blir att en höginkomsttagarfamilj med två vuxna och två barn som bor i en villa tjänar ungefär 500 kr. i månaden, medan en industriarbetarfamilj där mannen jobbar heltid och kvinnan deltid och som bor i ett flerbostadshus med räntebidrag förlorar 1 700 kr. i månaden. En ensamstående låginkomsttagare med ett barn förlorar ungefär 450 kr. i månaden. Man måste ju se på den samlade effekten av de olika förslag som läggs fram, eftersom det är barnfamiljernas samlade ekonomi som det handlar om.

Om vårdnadsbidraget skulle man kunna säga att det påminner om en politisk kosmetika, som sitter löst när det verkligen gäller. Ni hade ju sex år på er att genomföra vårdnadsbidraget. Det visade sig att ni inte kunde komma överens inom borgerligheten om ett förslag.

Centerns vårdnadsersättning och moderaternas vårdnadsbidrag är framför allt bra för familjer där den som har ett förvärsarbete har en god inkomst. Moderaterna vill ju använda vårdnadsbidraget som ett tillhygge när det gäller barnomsorgen. Centerns förslag är konstruerat så, att det kommer att bli en fattigdomsfälla för de kvinnor som eventuellt vill gå ut och arbeta. Men det kommer att ställa sig svårt att få det lönsamt med ett arbete.

Med tanke på de diskussioner som förts kan man konstatera att inga bidrag i världen kan ersätta en inkomst. Man löper stor risk att slå blå dunster i ögonen på barnfamiljerna om man inte redovisar de samlade effekterna av de förslag som läggs fram.

Här kan vi konstatera att det har skett en strukturell förändring i samhället, där det är nödvändigt med två inkomster för att klara familjeekonomi, inte bara i Sverige utan även i andra länder i västvärlden.

Kvinnorna vill ju arbeta. Det är då samhällets skyldighet att skapa förutsättningar för detta genom en snabb utbyggnad av barnomsorgen och på sikt genom en kortare arbetstid. Det finns en strävan hos kvinnorna att bli självständiga. Det gäller under äktenskapet. Tar man också hänsyn till den splittrade familjebild som vi har nu för tiden på grund av de många

skilsmässorna, så finns det ett klart behov för kvinnorna att vara ekonomiskt självständiga. Det gäller också inför ålderdomen, och möjligheten att få en ordentlig pension.

Sammanfattningsvis: Om vi nu ser på vad det är för åtgärder som vidtagits kan vi konstatera att den socialdemokratiska regeringen hittills satsat 2 miljarder kronor på en höjning av barnbidraget och en fördubbling av flerbarnstillägget. Man har höjt åldersgränsen till 18 år. Bostadsbidraget höjs från den 1 april i år, och det kommer att innebära att en trebarnsfamilj med en och en halv industriarbetarlön får 2 400 kr. mer per år. Familjeberedningen föreslår nu i ett första steg satsningar för barnfamiljerna på 1,4 miljarder som innefattar en höjning av barnbidraget med 500 kr., höjningar av flerbarnstilläggen, höjning av garantinivån i föräldraförsäkringen till 48 kr., en förlängning av bidragsförskottet från 18 till 20 år, bidragsförskott till ensamstående adoptivföräldrar och en höjning av bostadsbidragen för 300 milj. kr. Det är vår förhoppning att partierna i den gemensamma överläggningen kan diskutera sig fram till en lösning på barnfamiljernas ekonomiska bekymmer och visa att den goda viljan finns att stödja barnfamiljerna, inte minst genom att komma överens om en hållbar finansiering.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna 1, 2, 4 och 6. De övriga reservationerna kommer att tas upp av Margareta Hemmingsson.

Anf. 80 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Fru talman! Monica Andersson framstår som företrädare för ett parti som har mängder av åtgärder i sin hand för barnfamiljernas fromma. Tyvärr är det inte så i verkligheten. Att familjeberedningen i regeringskansliet har en mängd uppfattningar och förslag har vi blivit medvetna om, men regeringen har inte ställt sig bakom dessa förslag. Det föreligger ingen proposition för behandling i riksdagen i dag. Vad vi står inför är en tomhänthet från regeringspartiets sida, hur mycket man än tycks vilja i vissa grupper inom partiet.

Från socialförsäkringsutskottet finns ingen deltagare i den förhandlingsgrupp som sitter i socialutskottet med visst bistånd från skatteutskottet. Vi har alltså över huvud taget inte varit hörda i den debatten.

Den kritik som vi alltid har fått för vårt förslag om vårdnadsersättning kommer nu tillbaka. Man måste se vad vårdnadsersättningen står för. Den står för en möjlighet för vissa familjer att få en ökad valfrihet i en viss given situation. Det finns inget annat parti som i dag ställer upp för den grupp av människor det här rör sig om: de som själva en kortare eller längre tid vill ta vård om sina egna barn i eget hem. Att det skulle vara en fattigdomsfälla har jag svårt att se. Det skulle i stället innebära en möjlighet för familjer att kunna ta hand om och vårda sina barn, till fördel för familjerna.

Vi hade en debatt här i kammaren för några år sedan där kritiken ifrån Monica Andersson var oerhört hård när det gällde utbyggnadstakten i barnomsorgen. Aldrig någonsin har utbyggnadstakten i barnomsorgen varit så hög som just då. Nu ser vi att den har stagnerat. Att bygga kvinnors

möjligheter att gå ut i förvärsarbete på en snabb utbyggnad av barnomsorgen faller alltså på sin egen orimlighet, eftersom det i dag inte sker någon snabb utbyggnad på det området.

Det är därför viktigt, anser vi, att man omfördelar de resurser som finns för att se till att just barnomsorgsfrågan löses på bästa sätt. Där ställer emellertid inte regeringen upp. I stället fördelas statsbidragen till fördel för storstäderna. Kommunförbundets analys har i dagarna visat just detta faktum. Man tar från de kommuner som har satsat på familjedaghem – där ingår väldigt många glesbygdskommuner – och för över medlen till storstäderna. Stockholms kommun gynnas verkligen av detta statsbidragssystem. Vi tycker att det är ett orättfärdigt sätt att ta från de fattiga och ge till de rika.

Anf. 81 MONICA ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Till Karin Israelsson skulle jag vilja säga följande. När man diskuterar åtgärder till stöd för barnfamiljerna måste man se till hela deras ekonomiska situation och inte endast bryta loss de speciella familjestöden.

Man kan tyvärr konstatera att de borgerliga partierna i sina motioner ger till barnfamiljerna med den ena handen och tar tillbaka med den andra – genom de olika förslag man har om försämringar av sjukförsäkringen, genom försämringar av räntebidragen och genom en lång rad andra åtgärder som skulle innebära ett svårt slag mot barnfamiljerna. När man bedömer de olika förslagen måste man ha det sammanhanget klart för sig.

Jag tycker inte att det är riktigt att säga att regeringen kommer tomhänt. En beredningsgrupp inom socialdepartementet har gått igenom de olika förslag som kommit från ett antal utredningar. Den beredningsgruppen har lagt fram ett förslag som är ett första steg. Man avser att komma med ytterligare förslag längre fram. Vad det nu handlar om är att komma överens om former för finansiering av de förslag till stöd för barnfamiljerna som diskuteras och som förts fram i partiernas motioner. Eftersom vi har ett gemensamt ansvar för att budgetunderskottet inte får öka, måste vi också hitta lämpliga finansieringsformer. Det måste vara finansieringsformer som inte drabbar barnfamiljerna med försämringar i ena änden, utan som innebär ett reellt stöd till barnfamiljerna.

När det gäller valfriheten för barnfamiljerna hävdar Karin Israelsson att centern skulle vara det enda parti som garanterar valfrihet. Det vill jag bestämt bestrida. Om barnfamiljerna skall ha en reell valfrihet och kunna klara sin ekonomi, måste man se till deras totala ekonomiska situation. Även här handlar det om ett stöd till barnfamiljerna. Man skall inte genom olika åtgärder ingripa emot dem som har en förvärvsinkomst och försämra deras försäkringsförmåner på olika områden, vilket föreslås när det gäller sjukförsäkringen, t. ex.

Sedan till frågan om statsbidragen till barnomsorgen. När statsbidragen betalas ut bör det finnas en garanti för att det är de kommuner som tar sitt ansvar för att bygga ut barnomsorgen som får statsbidrag, så att man inte bara smetar ut statsbidragen över hela landet utan att det får någon effekt. Nu har man i statsbidragssystemet ännu kraftigare förstärkt ett sådant krav på

utbyggnad av barnomsorgen, vilket förhoppningsvis kommer att leda till att kommunerna, trots deras svåra ekonomiska situation, här möjlighet att fortsätta den utbyggnad av barnomsorgen som så väl behövs.

Anf. 82 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Fru talman! Monica Andersson säger att man skall se på hela den ekonomiska situationen för familjerna. Regeringen saknar verkligen den helhetssynen, eftersom den inte på något vis kompenserar barnfamiljerna för den kostnadsökning som de redan har drabbats av. Negativa devalveringseffekter, momshöjningen, borttagandet av livsmedelssubventioner samt ett stort antal skatte- och taxehöjningar har redan i dag hårt drabbat familjernas ekonomi. Den statistik som finns rörande detta redovisar faktiskt sådana fakta. Ett stort antal barnfamiljer söker i dag socialbidrag för att klara försörjningen för dagen. Jag tycker att den socialdemokratiska regeringen har tagit en stor pott från barnfamiljerna utan att ge något annat än nålpenngar tillbaka.

Budgetunderskottet får inte öka, säger Monica Andersson. Det är alldeles riktigt. Det kräver naturligtvis att man tittar på olika finansieringsformer. Vi har, genom en förändring i statsbidraget till barnomsorgen, hittat pengar som kan omfördelas till andra grupper än dem som i dag får del av detta statsbidrag.

I en sådan här trängd situation måste man också vara medveten om att det finns ekonomiska olikheter även mellan barnfamiljer och undersöka om det är möjligt att omfördela inom den gruppen – hur gärna man än vill att omfördelningen skall ske mellan barnfamiljer och icke barnfamiljer.

I dag saknas det valfrihet i barnomsorgen. Får socialdemokraterna fortsätta att regera och styra barnomsorgen till den dyra daghemsformen, kommer valfriheten att minska ytterligare. Det finns en lång rad av nya idéer inom barnomsorgen som socialdemokraterna vill kväva genom att neka statsbidrag till dessa typer av barnomsorg.

Jag tror inte att de kommuner som har sin barnomsorg ordnad i familjedaghem vill gå med på Monica Anderssons påstående att de inte har byggt ut sin barnomsorg. Vi anser att familjedaghem är en fullvärdig barnomsorgsform, som också är en positiv utveckling i en kommun. I dag straffas de kommuner som har satsat på familjedaghem. Är det fel att anordna familjedaghem, eftersom regeringen inte uppskattar den omsorgsformen?

Det är den dyra barnomsorgen som prioriteras av socialdemokraterna. Det kommer att sätta streck för utbyggnaden och innebära att köerna till barnomsorgen fortsätter att växa. Det finns alltså ingen valfrihet i det programmet.

Anf. 83 MONICA ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Karin Israelsson hävdade i sitt inlägg att den ekonomiska politik som regeringen bedriver skulle ha drabbat barnfamiljerna. Jag vill kraftigt bestrida det påståendet. Om vi ser på den period då de borgerliga

regeringarna satt vid makten, finner vi att det var prisökningar på över 80 % mellan 1976 och 1982. Under den perioden genomfördes också ett antal devalveringar. Reallönesänkningar för barnfamiljerna var resultatet av den politiken. Framför allt i industriarbetargrupperna blev det fråga om kraftiga reallöneförbättringar för barnfamiljerna.

Den socialdemokratiska regeringen bedriver nu en politik som – i kombination med en hårdhänt ekonomisk politik där inflationen hålls nere – innebär att man försöker uppnå, för första gången på bra många år, målet om reallöneförbättringar för löntagarna, och därmed också för barnfamiljerna.

Karin Israelsson säger att det är olikheter mellan barnfamiljerna. Ja, det kan man sannerligen hålla med om. Därför måste vi genomföra åtgärder som verkligen höjer standarden för de barnfamiljer som behöver det. Jag kan då konstatera att samtliga borgerliga partier har lagt fram förslag som innebär kraftiga försämringar för ensamstående med barn, vilka verkligen inte har någon ljus ekonomisk situation utan behöver stöd. När man skall finansiera de olika förbättringar för barnfamiljerna som föreslagits får man akta sig, så att man inte kommer med sådana förslag som går ut över olika grupper av barnfamiljer som har det kärvat.

Karin Israelsson hävdar att vi tycker att det är fel med familjedaghem, men det är ingalunda så. Familjedaghem behöver också finnas som en del i barnomsorgen, med hänsyn till de olika förutsättningar som finns i olika delar av landet. Men om familjerna får välja föredrar de att ha sina barn i daghem, eftersom de upplever den tillsynsformen som tryggast för barnen. Om regeringen vill satsa på en utbyggnad av barnomsorgen, handlar det också om att se till att man har ett statsbidragssystem som leder till effekt, att man inte betalar ut pengar, vilkas användning man inte kan kontrollera. Man måste ha ett statsbidragssystem, där pengarna går till de kommuner som verkligen bygger ut barnomsorgen.

Förste vice talmannen anmälde att Karin Israelsson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 84 GRETHE LUNDBLAD (s):

Fru talman! Att ersättningen från föräldraförsäkringen för tillfällig vård av barn – det gäller mestadels vid ledighet för vård av sjukt barn – är mycket orättvis för en del föräldrar har på den senaste tiden alltmer uppmärksamats i pressen, av fackliga organisationer och bland de mest drabbade löntagargrupperna. Orättvisorna gäller det sätt på vilket ersättningsberättigade dagar och dagarsättning beräknas för arbetstagare med oregelbunden men schemalagd arbetstid.

I motion 1602 har vi beskrivit att vi har fått inblick i hur illa denna trygghetsreform om föräldraförsäkring när det gäller vård av sjukt barn fungerar just för arbetstagare med oregelbunden arbetstid, speciellt arbetstagare inom handel, sjukvård, transport och andra delar av den allmänna sektorn. Man måste uttrycka sin förvåning över att det skall vara så komplicerat att lösa detta självklara trygghetskrav, nämligen att föräldrar

skall få en ersättning inom lagens ram, som ger ersättning för inkomstbortfall motsvarande det man får vid egen sjukdom.

Den nuvarande tolkningen av lagens ord, att förälder endast skall få ersättning för dag då han avstått från förvärvsarbete, har tolkats så bokstavligt att man inte får ersättning för dag som i schemat är fri som kompensation för tidigare långa arbetspass, då man alltså inte har någon möjlighet att arbeta och ändå får betalt, om man inte är föräldraledig. Men är man ledig för vård av sjukt barn får man ingen ersättning.

Som vi har beskrivit i vår motion medför detta att arbetstagare med skiftarbete och ojämna arbetspass riskerar att endast få en ersättning som motsvarar halva inkomstbortfallet. En anställd med fast och schemalagd arbetstid kan ju inte plötsligt när hans barn blir sjukt begära att slippa fridagar eller få annat arbetsschema för att det skall passa till beräkningsmodellerna i föräldraförsäkringen.

Nu beskriver utskottet hur riksdagen ända sedan 1979 har påpekat dessa orättvisor, som ju också drabbar deltidsanställda med oregelbunden arbetstid. Både 1979, 1980 och 1981 har man hänvisat till en pågående översyn av föräldraförsäkringen.

Sedan såväl sjukpenningkommittén som utredningen om föräldraförsäkring utrett frågan utan att – främst av finansiella skäl – lämna några klara förslag till att avskaffa orättvisorna, begärde utskottet under föregående riksmöte en fortsatt utredning av kompensationsnivån inom bl. a. föräldraförsäkringen. Men någon verklig översyn synes ännu inte ha påbörjats. Däremot har socialministern signalerat en proposition om föräldraförsäkringen i vår.

Man måste fråga: Hur länge skall vi vänta på en lösning? Hade det inte varit bättre om utskottet tagit tillfället i akt och bett om ett förslag snarast? Problemen är ju utredda. Vi vet att lösningen måste sökas i en princip som hänför sig till inkomstbortfallet vid vård av sjukt barn, utan någon exercis med arbetsdagar och fridagar.

Vi motionärer anser att det är en skriande orättvisa att arbetstagare som på grund av arbetets art och vårt behov av service måste ha oregelbundna arbetstider inte får samma ersättning som andra föräldrar för det inkomstbortfall som ledigheten för vård av sjukt barn medför. Tror utskottets företrädare att sådana personer som nämnts i motionen kan bli positiva till samhällets trygghetsbestämmelser? De tycker nog i stället att det är en stel byråkrati de möter.

Den starka reaktion som under den senaste tiden har förmärkts från allt större grupper av arbetstagare som får en orättvis ersättning genom föräldraförsäkringen är lätt att förstå. De bidrar ju lika mycket som andra anställda till försäkringen. Den reaktion som tagit sig uttryck i bl. a. namninsamlingar och liknande borde enligt min mening leda till att socialministern snarast tar itu med att lösa problemet. Det anser vi att utskottet borde ha sagt i klarspråk.

Onsdagen den
28 mars 1984

*Föräldraförsäk-
ringen*

Anf. 85 MARGARETA HEMMINGSSON (s):

Fru talman! Jag skall kortfattat kommentera vpk-reservationerna till detta betänkande och också det inlägg som nyss gjordes av Grethe Lundblad. Jag börjar med reservation nr 3 med krav på förlängd tid för föräldrapenning i samband med barns födelse.

Som Margó Ingvardsson nämnde utgår i dag föräldrapenning under högst 180 dagar sammanlagt för föräldrarna. Den får disponeras längst till 270:e dagen efter barnets födelse. Vissa undantag från denna regel kan beviljas, om modern är sjuk eller av andra skäl inte kan vårda barnet.

Problemen är naturligtvis helt annorlunda när det är barnet som är sjukt eller när barnet är för tidigt fött. Dessa problem gäller speciellt barn som föds med handikapp, vilket påpekats både i motion 1359 av Lars Werner m. fl. och i motion 1597 av Bengt Lindqvist.

Utskottet har uppmärksammat dessa problem och behandlade dem redan vid föregående riksmöte. Vi sade då, liksom vi gör nu, att problemen till största delen kan lösas inom ramen för gällande regler om föräldrapenning för tillfällig vård av barn. Vi förutsatte vidare att riksförsäkringsverket, som är tillsynsmyndighet, skulle verka för en enhetlig tillämpning. I och med detta är motionernas syfte egentligen uppfyllt.

Så över till kravet på, som jag vill kalla det, ökad jämställdhet när det gäller utnyttjandet av den särskilda föräldrapenningen.

I reservation nr 5 kräver vpk att en av de tre månader resp. förälder disponerar i fråga om ledighet under vilken särskild föräldrapenning utgår inte skall kunna överlätas på den andre föräldern. Det skulle innebära att om så skedde, skulle denna månad så att säga frysa inne.

Jämställdheten är viktig. Jag vill gärna understryka att det är viktigt med jämställdhet både för kvinnor och för män. Om vi kan göra något för att "släppa in" männen på ett traditionellt kvinnoområde, så är det positivt. Däremot är jag och utskottet i övrigt tveksamma till om vpk:s förslag är rätt väg att gå.

För det första undrar jag om man bör säga till männen – jag säger "männen", eftersom det i första hand är dem det gäller: Nu måste ni vårda era barn i en månad, annars fryser den månaden inne. Å andra sidan kan era hustrur vårda barnen de övriga fem månaderna. Det är ett sätt att tolka bestämmelserna eller vilja ha en förändring som jag tycker egentligen fryser fast det sätt på vilket man i dag har att se på problemen. Det hade enligt mitt sätt att se varit rimligare att kräva tre månaders ledighet för resp. förälder, om man hade velat tala om jämställdhet.

För det andra: Föräldraförsäkringsutredningen pekar på att om man skall ha en sådan här obligatorisk uppdelning, måste det, om inte syftet skall motverkas, finnas en möjlighet att överlåta vissa dagar. Det gäller t. ex. om det är fråga om sammanboende biologiska föräldrar eller styvföräldrar som inte är rättsliga vårdnadshavare. Men det kan också uppstå problem för förälder som har ett handikapp, liksom också för en förälder som på grund av sjukdom är oförmögen att just då vårda sitt barn. Man pekar på att det just för dessa grupper måste finnas en möjlighet att överlåta vissa dagar.

Utredningen säger vidare i sitt betänkande att den obligatoriska uppdelningen skulle innebära en rad administrativa problem. Registret över rättsliga vårdnadshavare måste bibehållas, rutinerna med fördelning och överlåtelse av dagar blir också kvar. Dessutom blir det svårt både att tillämpa reglerna och att informera om möjligheterna.

För det tredje: Utskottet tror, som vi också har sagt i betänkandet, att vi kan nå en fortsatt positiv utveckling när det gäller fädernas uttag av föräldrapenning genom en riktad information inom olika samhällsområden. Margó Ingvardsson nämnde reaktionen inför karllakarlar som höll upp babyar. Reaktionerna har ju också blivit blandade inför kvinnor med skiftnycklar eller kvinnor framför bilar. Ibland har vi litet svårt att vänja oss vid nya situationer. Men från utskottets sida anser vi, som sagt, att när vi vill nå en förändring skall vi arbeta med att förändra människors attityder.

Avslutningsvis skulle jag vilja säga några ord om motion 1602 av Grethe Lundblad m. fl., som vi också hört Grethe Lundblad tala om här. Hon pekade så riktigt på de orättvisor som finns i dag för personal som arbetar inom handel, sjukvård och transportområdet men också för skiftarbetare inom industrin. Vad jag dock tycker var litet oriktigt var bl. a. att Grethe Lundblad hänvisade till sjukpenningkommittén och sade att den inte lämnat några klara besked. Sanningen är ju den att sjukpenningkommittén fått i uppdrag att se över hela sjukförsäkringen. Kommittén fick emellertid aldrig utreda dessa frågor riktigt fullständigt. Man fick ett flertal tilläggsdirektiv, bl. a. om karensdagar och sänkning av kompensationsnivåer. Därför hade de som deltog i utredningen en känsla av att de inte fick klara ut de här frågorna ordentligt. Det är en av anledningarna till att utskottet vid det förra riksmötet krävde en fortsatt utredning av dessa frågor, en utredning som nu håller på att förberedas inom socialdepartementet. Ett krav är naturligtvis då att den här utredningen måste se över de deltidsanställdas sjukförsäkring liksom även de skiftanställdas. Vi vet att det finns flera problem i det sammanhanget. Därför är det viktigt att man får ta fram dessa problem ordentligt, så att man får ett rejält underlag för att åstadkomma en förändring.

Med detta skall jag avsluta mitt inlägg. Jag ber att få yrka bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan i dess betänkande nr 19.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammararens förhandlingar.

Anf. 86 MARGÓ INGWARDSSON (vpk) replik:

Herr talman! Syftet med kravet i vår motion 1359 är redan uppfyllt, säger Margareta Hemmingsson och syftar då på att föräldrar som har sitt barn kvar på sjukhus på grund av handikapp eller för tidig födsel kan utnyttja den särskilda föräldrapenningen för tillfällig vård av sjukt barn. Men det är inte alls så. Det tillfälliga vårdnadsbidraget utgår bara under 60 dagar, dvs. två månader, per år. Det är inte ovanligt att barn som har svåra handikapp eller som är för tidigt födda måste vistas längre tid än två månader på sjukhus.

Det är kanske inte så många barn det rör sig om, men för de föräldrar som

drabbas upphör föräldrapenningen alltför tidigt. Vi anser därför att kravet i vår motion är viktigt.

Vad gäller jämställdhet och föräldraledighet visar den aktuella statistiken att fortfarande, tio år efter införandet av föräldraförsäkringen, drygt 75 % av papporna inte tar ut sin pappaledighet. Jag vet inte vilka ambitioner riksdagen hade när den införde föräldraförsäkringen, men meningen måste väl ändå ha varit att nå åtminstone hälften av papporna. Om riksdagen fattat ett beslut som inte fått önskad effekt, måste det väl ligga på riksdagens ansvar att komplettera med nya beslut eller att riva upp det gamla.

Vpk har lagt fram ett förslag som enligt ett enigt utskott har fördelar ur jämställdhetssynpunkt. Utskottet har alltså varit enigt om att vårt förslag har sådana fördelar, men trots detta avstyrks det. Margareta Hemmingsson säger att ett bifall till förslaget skulle vara att gå fel väg. Men vilken väg anvisar då Margareta Hemmingsson och regeringen? Några förslag om andra vägar har vi inte sett till under utskottets behandling. Man försöker i stället att konstruera en rad skäl till att det skulle vara omöjligt att bifalla förslaget.

Hänvisningen till administrativa svårigheter påminner alltför mycket om den obotfärdiges förhinder. Det kan också uttryckas så som vi brukade säga hemma på landet: För de lata svinen är marken alltid frusen.

Anf. 87 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Till Margareta Hemmingsson vill jag säga att den utredning som främst har arbetat med frågan om föräldraförsäkring för personer med obekvämt arbetstid är föräldraförsäkringskommittén, som lade fram sitt betänkande för något år sedan. Den utredningen tog upp dessa frågor ur många synvinklar och skisserade också förslag till lösningar. Men eftersom den borgerliga regeringen hade givit direktiv om att inga kostnadskrävande förslag skulle läggas fram, förde utredningen inte fram dessa lösningar. Men frågan har utretts, och en av utredarna i föräldraförsäkringskommittén har skrivit under vår motion.

Jag menar att dessa problem skulle kunna lösas med det snaraste, och jag vill alltså inte lägga skulden för dem enbart på sjukförsäkringskommittén. Jag anser att denna fråga bör lyftas ut ur systemet i övrigt och lösas separat. Jag tror att man med bibehållande av ett system där man måste ta ställning till huruvida en viss dag är en arbetsdag, en fridag eller något annat aldrig kommer fram till någon lösning.

Man måste antagligen gå fram efter den principen att intyg skall skaffas för det inkomstbortfall som vederbörande har haft på grund av vård av sjukt barn och att ersättning skall lämnas motsvarande den sjukpenning som utgår för detta inkomstbortfall. Då blir ingen utan ersättning i de fall det gäller. Jag tycker att utskottet på ett mera bestämt sätt kunde ha sagt ifrån att dessa frågor bör lösas i den proposition om föräldraförsäkringen som snart skall läggas fram. Jag tror att tålamodet hos de arbetsstagare som det gäller nu är slut.

Anf. 88 MARGARETA HEMMINGSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig först bemöta det Margó Ingvardsson sade. Jag skall inte gå in på regeringens förslag utan nöjer mig med vad utskottet sagt. Utskottet har inte, Margó Ingvardsson, i sitt betänkande sagt att något skulle vara rätta vägen. Så här säger utskottet: "Utskottet är medvetet om de fördelar ur jämställdhetssynpunkt som en obligatorisk uppdelning av ersättningstiden skulle medföra." Detta är helt riktigt, och det sade jag också i mitt inlägg.

Om vi inför en obligatorisk fördelning av hur många av riksdagens ledamöter som skall vara kvinnor resp. män är det inte säkert att vi genom det förändrar människors attityder. Jag tror inte heller att vi förändrar mäns attityder till att vårda sina barn genom att säga: I stället för att ta det ansvar som du rätteligen bör ta som far till ditt barn, måste du göra det därför att vi har fattat beslut om det och genomfört en lagstiftning.

Sedan, Margó Ingvardsson, tänker jag inte komma med några ytterligare kommentarer beträffande situationen på landet eller i djurriket.

Till Grethe Lundblad: Det var inte föräldraförsäkringskommittén utan sjukpenningkommittén som jag hänvisade till.

Anf. 89 MARGÓ INGWARDSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill klargöra att liknelsen i mitt förra inlägg inte var riktad till Margareta Hemmingsson. Jag tror nämligen att det endast är så att Margareta Hemmingsson i detta ärende är omgiven av dåliga rådgivare. Jag tror inte riktigt att det är hennes egen eller de socialdemokratiska kvinnornas mening som hon för fram.

Beträffande en obligatorisk uppdelning av föräldraledigheten säger Margareta Hemmingsson att tre månader hade varit att föredra i stället för en månad, som vi föreslår. Men med förslaget tre månader hade det kanske varit berättigat med de motargument som har förts fram mot vårt förslag, att det delvis skulle begränsa föräldrarnas möjlighet att själva fördela ledigheten på bästa sätt. Vårt förslag på en månad är inte till för att förändra mäns attityder. I de undersökningar som har gjorts säger nämligen män att de själva är positiva till att stanna hemma men påpekar att deras arbetsgivare och arbetskamrater inte är positiva. Med vårt förslag vill vi ge papporna ett stöd gentemot arbetsgivarna, så att de kan stanna hemma hos sina nyfödda barn, som de vill.

Anf. 90 MARGARETA HEMMINGSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig till Margó Ingvardsson avslutningsvis säga: Jag tror inte att män och deras relationer till sina arbetskamrater förändras av en lagstiftning. Jag tror att det är så som man säger i föräldraförsäkringsutredningen, där man bl. a. nämner det faktum att en man som varit hemma och vårdat sitt barn ofta genom just detta påverkar attityden hos de andra männen. I mångt och mycket är det genom att påverka attityder som vi förändrar samhället.

Sedan uppehåller sig Margó Ingvardsson vid rådgivare osv. När det gäller

en förändring av attityder tror jag nog att det ofta är det sätt som man själv uppträder på som kan påverka. Och jag tror inte att någon i utskottet, under de diskussioner som förevarit, har varit ute och letat efter rådgivare. Jag anser att den debatt som vi haft ganska klart angett vilka inställningar vi hade i de olika frågorna.

Andre vice talmannen anmälde att Margó Ingvardsson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 91 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Först ett par ord till Grethe Lundblad. Bekymren för de problem som hon tar upp igen – om de orättvisor som finns i föräldraförsäkringen och som framför allt drabbar människor med s. k. koncentrerad deltid, vissa skiftarbetande och andra – delas av hela socialförsäkringsutskottet och säkerligen också av alla andra som haft med detta att göra. Det är inte av ond vilja eller bristande intresse som två utredningar hittills misslyckats med att riktigt komma till skott i dessa frågor. Det är inte heller av bristande intresse som utskottet vid flera tillfällen begärt att arbetet måste fortsätta och att regeringen måste få fram ett förslag. Skälet är i första hand att det faktiskt är väldigt svårt. Det är på grund av att detta är en tekniskt och administrativt oerhört svår materia som man ännu inte riktigt lyckats komma i gång.

Nu sade Grethe Lundblad att hon beklagade att utskottet inte tagit tillfället i akt att begära förslag snarast från regeringen. Jag kan i dag instämma i det beklagandet. När utskottet för runt en månad sedan sakbehandlade detta ärende, hade vi nog ännu inte riktigt klart för oss att vi har blivit begåvade med en regering som får de berömda långbänkarna mellan 1976 och 1982 att framstå som utomordentligt snabba beslutsinstrument. Vi visste då ännu inte riktigt att vi hade en regering som inte ens kan få fram de propositioner man utlovat för bara en månad sedan. Hade jag vetat det, skulle jag också ha påyrkat att man alltid när man begär någonting av den här regeringen skall understryka att det bör komma snarast – vi kanske då får se förslaget något av de närmaste åren. Detta om detta!

Sedan hörde vi Monica Andersson i början av den här debatten ägna sig åt en snabb och omfattande sifferexercis. Det var inte lätt att hänga med, och det skulle ha varit omöjligt om vi inte hade känt igen siffrorna. Såvitt jag förstod togs samtliga ur en skrift som vi fick i vår hand för några veckor sedan, utarbetad av några politiska tjänstemän i regeringskansliet och som jag vill minnas heter Hotet mot välfärden. Skriften uppgav sig nagelfara moderata samlingspartiets ekonomiska politik.

Nu var det inte många siffror i det materialet som var riktiga när de först kom, och de blir inte riktigare av att föras in i riksdagens protokoll. Men det kan göra detsamma. Det viktiga är att trots att Monica Andersson själv sade att hon önskade skärskåda de här olika förslagen i sitt sammanhang, så glömde hon som alltid den viktigaste biten i sammanhanget. Jag tror att vi är överens om att barnfamiljernas situation i Sverige inte bara är besvärlig utan dessutom har raskt förvärrats under de senaste åren. Barnfamiljerna

befinner sig i själva verket i en helt annan situation nu än för bara några år sedan.

Konsumentverket har räknat fram att en vanlig tvåbarnsfamiljs kostnader enbart under 1983 ökade med 11 000 kr. För år 1984 beräknar samma verk kostnadsökningen till 6 500 kr. Det blir 17 500 kr. på två år. Att då börja resonera om barnbidragshöjningar på 500 kr. om året är som att ösa ur Atlanten med en kakaoburk. Den sortens insatser kan över huvud taget inte kallas meningsfulla.

Monica Andersson liksom så många andra glömmer att huvudorsaken till barnfamiljernas dåliga ekonomi i dag inte är låga inkomster. Det är inte ens höga hyror. Det är höga skatter. Så länge man inte angriper det problemet rejält med många tusenlappar per familj och år, kan vi hålla på och plåstra hur mycket vi vill med alla dessa smågrejor. De förslag som Monica Andersson räknade upp och underkände skall ses som kompletterande förslag till moderata samlingspartiets huvudförslag – att råda bot på den skattefälla som alla barnfamiljer sitter i. Sätter vi in förslagen i det sammanhanget – och det är i det sammanhanget de hör hemma, Monica Andersson – ter det sig på ett helt annat sätt än om man ställer samman dem så som några politiska tjänstemän i departementet och Monica Andersson roar sig med att göra.

Anf. 92 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag skulle till Nils Carlshamre vilja säga att uttrycket "snarast" är någonting relativt.

Utskottet ville att en ny utredning skulle tillsättas ovanpå dem som arbetat tidigare. Det tycker jag inte ger en snabbare lösning. Men om regeringen kan lägga fram förslag på grundval av föreliggande utredningsförslag och på grundval av egna funderingar, kan det enligt min uppfattning bli en snar lösning. Jag tycker att utskottet och jag kan vara eniga om att vi vill ha en lösning snarast möjligt.

Anf. 93 MONICA ANDERSSON (s):

Herr talman! Nils Carlshamre protesterar mot beskrivningen av de samlade effekterna av moderaternas olika förslag och raljerar med de diskussioner som nu pågår om en höjning av barnbidragen med 500 kr. om året.

Jag kan då konstatera att den familjeberedning som nu arbetar har tittat också på olika effekter av förändringar av skatten. Den diskussion som nu förs under socialministerns ledning är ett första steg i ett större paket med förbättringar av barnfamiljernas situation.

Det är riktigt, som Nils Carlshamre säger, att barnfamiljerna har det kärvat. Det fick de inte minst under den period när de borgerliga satt i regeringsställning, mellan 1976 och 1982, när barnfamiljerna fick vidkännas kraftiga reallöneförsämringar.

Man måste, herr talman, se på de samlade effekterna av de olika förslag som föreligger för att kunna bedöma vilka effekter de får för barnfamiljerna.

Även om moderaterna har vissa förslag som ser mycket bra ut för barnfamiljerna, måste man se på de andra förslag som samma parti också lägger fram, och som skulle få förödande sammanlagda effekter – jag kan som exempel nämna att moderaterna vill ta bort räntebidragen till flerbostadshus, vilket skulle innebära en hyreshöjning med 3 000 kr. för en normal trerummare år 1985 och 8 000 kr. i slutet av 1980-talet. Däremot föreslår moderaterna inte motsvarande försämringar för dem som bor med äganderätt.

Dessutom finns en lång rad andra förslag – om försämringar av sjukförsäkringen, försämring av föräldraförsäkringen osv. Moderaterna vill ta bort skattereduktionen för fackföreningsavgifter och mjölksubventionerna, och dessutom säger moderaterna att de vill vidta åtgärder för att höja barnomsorgsavgifterna i kommunerna.

Man måste titta på vad alla dessa förslag sammantagna får för effekter för barnfamiljernas plånböcker. Det är det som har räknats fram, och de beräkningarna visar att en höginkomsttagarfamilj skulle få en förbättring i sin plånbok medan en industriarbetarfamilj skulle få en kraftig försämring. En ensamstående med barn skulle få en ännu kraftigare försämring. Det är de resultaten som måste finnas med i bilden när man ser på de samlade effekterna av förslagen.

Anf. 94 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! För det första har de räknemästare som Monica Andersson åberopar i mycket stor utsträckning helt enkelt räknat fel.

För det andra kan man inte ge sken av att man presenterar de sammanlagda effekterna av ett knippe förslag om man hela tiden utelämnar det största och viktigaste förslaget.

Till Grethe Lundblad vill jag säga att jag nästa gång det blir aktuellt i socialförsäkringsutskottet att göra en beställning till regeringen gärna skall använda inte bara ordet "snarast" utan ord av typen "ögonblickligen", "på stubinen" eller vad som helst som kan sätta fart på en trög regering.

Anf. 95 MONICA ANDERSSON (s):

Herr talman! Nils Carlshamre påstår att vi räknar fel när vi ser på effekterna av moderaternas förslag. Det är möjligen ett önsketänkande från herr Carlshamre att det skulle vara så. Men de samlade effekterna av era olika förslag blir dessa – och då har vi ändå räknat med de mest positiva förslagen, och de förändringar i skatterna som herr Carlshamre var inne på.

Om man lägger ihop de för barnfamiljerna positiva delarna i moderaternas förslag med de negativa bitarna – minskningarna av räntebidragen, försämringar av sjukförsäkringen, slopande av skattereduktionen för fackföreningsavgifter, minskade mjölksubventioner, höjda dagisavgifter osv. – innebär det en kraftig försämring för industriarbetarfamiljen och för ensamstående förälder men kraftiga förbättringar för höginkomsttagarfamiljen.

Jag förstår om Nils Carlshamre vill bestrida att det är på det viset, men så blir det när man räknar samman effekterna av de olika förslagen. Man måste

se till helheten när det gäller barnfamiljernas ekonomi när man skall diskutera olika åtgärder.

Nr 110

Onsdagen den
28 mars 1984

---

*Föräldraförsäk-
ringen*

Anf. 96 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Jag tror att varken herr talmannen eller kammaren skulle uppskatta om vi började om hela sifferexercisen. Jag lovar att jag vid tillfälle till Monica Andersson skall överrätta ett kriorättat och med kommentarer försett exemplar av Hotet mot välfärden. Då skall hon få se att det är många röda bockar i kanten på den.

Anf. 97 MONICA ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag vill säga till Nils Carlshamre att jag med stort intresse kommer att ta del av den kriorättade skriften och se vad som blir kvar av den. Jag tror nog att Nils Carlshamre till sin egen besvikelse kommer att upptäcka att det är vi som har räknat rätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Socialförsäkringsutskottets betänkande 18

Mom. 1-3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4 (vårdbidrag m. m. till efterlevande förälder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot det av Lars Ernestam under överläggningen framställda yrkandet – bifölls med acklamation.

Socialförsäkringsutskottets betänkande 19

Mom. 1 (garantinivån inom föräldraförsäkringen)

Först biträdades reservation 1 av Nils Carlshamre m. fl. med 83 röster mot 46 för reservation 2 av Karin Israelsson m. fl. 179 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 187 röster mot 79 för reservation 1 av Nils Carlshamre m. fl. 43 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (förlängd tid för föräldrapenning i samband med barns födelse)

Utskottets hemställan bifölls med 287 röster mot 19 för reservation 3 av Margó Ingvardsson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 (utbyggnad av föräldraförsäkringen)

Utskottets hemställan bifölls med 262 röster mot 47 för reservation 4 av Karin Israelsson m. fl.

Mom. 4 (uppdelning av ersättningstiden mellan föräldrarna)

Utskottets hemställan bifölls med 288 röster mot 19 för reservation 5 av Margó Ingvardsson. 1 ledamot avstod från att rösta.

9 § Föredrogs

utbildningsutskottets betänkanden

1983/84:15 om anslag till skolöverstyrelsen m. m. (prop. 1983/84:100 delvis),
1983/84:16 om anslag till forskning och centralt utvecklingsarbete inom
skolväsendet m. m. (prop. 1983/84:100 delvis) samt
1983/84:17 om anslag till svensk undervisning i utlandet m. m. (prop.
1983/84:100 delvis).

Anf. 98 ANDRE VICE TALMANNEN:

Utbildningsutskottets betänkanden 15, 16 och 17 kommer att behandlas i
tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad
debatt.

Först upptas alltså utbildningsutskottets betänkande 15 om anslag till
skolöverstyrelsen m. m. I fråga om detta betänkande hålls gemensam
överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen
får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anslag till skolöverstyrelsen m. m.

Anf. 99 GÖRAN ALLMÉR (m):

Herr talman! Regeringen föreslår i budgetpropositionen att SÖ:s styrelse
fr. o. m. den kommande mandatperioden, dvs. fr. o. m. den 1 november
1984, skall ges en ny utformning. En representant för vardera LO,
SACO/SR, TCO och SAF skall knytas till styrelsen som fullvärdiga
ledamöter. Samtidigt skall oppositionens representation i styrelsen reduce-
ras med en plats. Förslaget är enligt vår mening oacceptabelt.

Den svenska förvaltningstraditionen bygger på i förhållande till regering
och riksdag självständiga ämbetsverk. Dessa ämbetsverk har att förbereda
frågor för politiska ställningstaganden resp. svara för den uppföljning som de
politiska besluten i regering och riksdag föranleder.

Enligt moderat mening kan det riktas stark och principiellt vägande kritik
mot hela tanken att myndigheter skall styras av politiskt sammansatta
lekmannastyrelser. De politiska ansvarsförhållandena riskerar med ett
sådant system att fördunklas. Styrelseledamöter representerande politiska
partier blir lätt gisslan och förlorar därmed den integritet som ett riktigt
utövande av det politiska huvuduppdraget kräver.

Starka fackliga och liknande influenser i myndigheternas ledningar
förstärker å andra sidan redan påtagliga korporativa tendenser i det svenska
samhället. Arbetsmarknadens parter kan knappast rätt fylla sin viktiga
uppgift, om de dessutom tvingas ta ansvar för myndighetsutövning i verkens
styrelser.

Vi kan alltså för vår del se skäl som talar för en mera djupgående

förändring av hela institutionen med lekmannastyrelser i de centrala ämbetsverkens ledning. Intill dess att en sådan mera total översyn kan göras finner vi däremot inga skäl att i skolöverstyrelsens styrelse öka det korporativa inslaget på den politiska representationens bekostnad.

Till skillnad mot regeringen och utskottets majoritet anser vi att SÖ:s styrelse med avseende på representationen för olika intressen skall behålla nuvarande sammansättning i avvaktan på resultaten av verksledningskommitténs arbete.

Arbetsmarknadsparternas rättmätiga krav på inflytande i frågor av omedelbar betydelse för dem kan tillgodoses på annat sätt, t. ex. genom det centrala planeringsrådet.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till reservationerna 1 och 2 i utbildningsutskottets betänkande nr 15.

I budgetpropositionen föreslås ett belopp på 2 060 000 kr. under SÖ:s anslag för att finansiera löntagarorganisationernas verksamhet med skolinformatörer. Vi anser att skolans kontakter med arbetslivet i form av löntagarorganisationernas verksamhet med skolinformation bör kunna bedrivas i önskvärd omfattning utan specialdestinerade anslag från staten.

I budgetpropositionen föreslås också ett belopp på 2 milj. kr. till SÖ för information om Lgr 80. Läroplanen har varit i bruk under ett antal år, varför informationsbehovet nu bör vara av en sådan omfattning att kostnaderna härför bör kunna täckas inom ramen för SÖ:s ordinarie verksamhet.

Med det anförda yrkar jag därför bifall till reservation 4.

I regeringens förslag till anslag för länskolnämnderna ingår ett belopp på 6,665 milj. kr. till de regionala planeringsråden. Vi ifrågasätter värdet av en regional planeringsinsats och anser att verksamheten bör upphöra. Jag yrkar därför bifall till reservation 6.

Beträffande länskolnämndernas utvecklingsstöd anser vi att detta inte givit de resultat som avsågs när det tillkom. Fördelningen av stödet innebär också en administrativ belastning för länskolnämnderna. Vi anser därför att anslaget bör avvecklas och att de 2,5 milj. kr. som i propositionen föreslås bli överförda till anslaget från anslaget Forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet återförs till sistnämnda anslag.

Jag yrkar därmed bifall till reservation 7.

Slutligen, herr talman, bara några ord om den till synes eviga följetongen statens institut för läromedelsinformation, SIL. Vi anser fortfarande, liksom vi gjorde när riksdagen för drygt två år sedan beslutade om ett avskaffande av SIL, att de uppgifter som åvilar SIL på ett bättre och för statsverket billigare sätt kan utföras av andra myndigheter. SIL bör därför upphöra som myndighet.

Jag yrkar också bifall till reservation 8.

Anf. 100 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! I samband med besluten om en förändrad statlig skoladministration våren 1981 gavs skolöverstyrelsens verksstyrelse en annan sammansättning. Det konstaterades då att det var orimligt att inom en styrelse

med hanterbar storlek ge representation åt alla de intressen – myndigheter, organisationer och andra grupperingar i samhället – som på ett eller annat sätt berörs av skolöverstyrelsens verksamhet. Det kan också, då som nu, ifrågasättas om en styrelserepresentation är den lämpligaste formen för samverkan mellan ämbetsverket och skilda samhällsintressen.

Man kan också ställa frågan – och den bör ställas till den majoritet som nu är beredd att göra en förändring – om inte representanter för de politiska partierna är de som bäst kan företräda allmänintresset i en verksstyrelse. Inte kan det väl vara så att partsintressena är till större nytta för utbildningsverksamheten i stort? Parterna på arbetsmarknaden har ju dessutom i det centrala planeringsrådet fått ett helt annat utrymme och en mycket bredare representation än de någonsin kan få i verksstyrelsen.

Denna uppbyggnad, med en styrelse och ett centralt planeringsråd vid dess sida, ter sig dessutom logisk, om man jämför med de övriga nivåerna inom skoladministrationen. Vi har länskolnämndernas styrelser med de regionala planeringsråden, och skolstyrelserna på den lokala nivån med lokala planeringsråd.

Jag måste då fråga Helge Hagberg och Björn Samuelson: Är detta bara början? Kommer ni också i konsekvensens namn att föreslå att även de regionala och lokala planeringsråden avskaffas och att LO, TCO, SACO/SR och Arbetsgivareföreningen ges plats i kommunernas skolstyrelser? Jag är tacksam för ett svar på mina frågor.

I reservation 8 vidhåller vi vår uppfattning att statens institut för läromedelsinformation är en onödig myndighet, vars uppgifter borde handläggas av skolöverstyrelsen. Då uppstår en besparing på 4 milj. kr., vilket kan te sig som en blygsam summa, men den räcker exempelvis till att ge grundskolan lärarvikarier under ca 40 000 timmar – och det är inte att förakta.

Till sist, herr talman, kan jag inte undgå att förvånas över den moderata reservationen nr 7 angående länskolnämndernas utvecklingsstöd. Det vore intressant att höra vad Göran Allmér har för belägg för påståendet att detta utvecklingsstöd "inte gett de resultat som avsågs när det tillkom". Detsamma gäller påståendet att det innebär "en administrativ belastning för länskolnämnderna". Det måste väl rimligen finnas tunga sakskalet bakom ett sådant påstående.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 2 och 8 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 101 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Regeringen föreslår att en förändring av skolöverstyrelsens styrelse skall genomföras. Förändringen innebär att de fem representanterna för riksdagspartierna minskas till fyra, samtidigt som styrelsen utökas med fyra representanter för arbetsmarknadens parter.

Ett beslut om en eventuell förändring av verkstyrelsernas sammansättning bör, anser vi, föregås av en generell diskussion om principerna för samtliga verksstyrelsernas sammansättning. Någon sådan principiell diskussion har inte

förts, och vi i folkpartiet anser därför att riksdagen bör avslå propositionens förslag om förändring av SÖ:s sammansättning. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2.

Under anslaget B 1 Skolöverstyrelsen anvisas ett i jämförelse med 1983/84 förhöjt anslag om 2 060 000 kr. för bidrag till löntagarorganisationerna för verksamhet med skolinformatörer. Redan förra året yrkade vi i motion 1982/83:1388 avslag på motsvarande anslag. Vår motivering var då att staten anvisade inte mindre än 12,6 milj. kr. för två dagars utbildning av handledare inom skolans alla former av arbetslivskontakter. I årets budgetproposition anslås medel till färre ungdomsplatser, men handledaranslaget är oförändrat, vilket därför innebär en proportionell höjning. Att också skolöverstyrelsen har ett särskilt anslag för arbetslivskontakter är därför nu än mindre motiverat. Jag vill därför yrka avslag på propositionen i denna del och bifall till reservation nr 5. Dessutom fullföljer jag folkpartiets tidigare ställningstaganden genom att yrka bifall till reservation nr 8 om statens institut för läromedelsinformation.

Anf. 102 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Från vpk:s sida har vi även i år återkommit med förslag om att inrätta en parlamentarisk skoldelegation. Det kan inte vara meningen att riksdagen, Sveriges högsta beslutande organ, inte skall ha ett redskap med vilket man direkt kan följa upp sina beslut och vidta nödvändiga åtgärder.

I sitt svar på vår motion hänvisar utskottet till att SÖ:s styrelse har inslag av företrädare för politiska partier. Nu blir det fem partier.

Jag har svårt att inse att SÖ:s styrelse skulle ha tid att på kommunal nivå direkt följa upp de politiska besluten på samma sätt som en parlamentarisk skoldelegation skulle kunna göra. Dessutom: Vem känner bättre till de intentioner som ligger till grund för utbildningspolitiska beslut än beslutsfattarna själva? Ingen, hoppas jag.

Utskottsmajoriteten säger också att skolstyrelserna kan göra en politisk uppföljning av de beslut som rör skolans område. Det kan väl inte vara skolstyrelsernas uppgift att åt riksdagen följa upp riksdagens beslut. Av ren anständighet är det riksdagens egen uppgift att göra detta.

Man avslår alltså vår motion med ganska svepande och till intet förpliktande formuleringar. Det kanske är så, Helge Hagberg, att man har insett att en sådan uppföljning som vi föreslår skulle skala bort en del av det politiska broderiet och visa t. ex. att kommunerna drar in på skolmåltiderna, så att det näringsbehov som det är nödvändigt att få tillgodosett via skollunchen inte tillfredsställs. Hur skall det då gå att föra ut det utbildningsstoffet riksdagen vill att eleverna skall få del av?

Herr talman! Jag talar utifrån viljan att i realiteten göra en skola som är en skola för alla. Då måste man också se till hur skolan fungerar för alla. Jag menar att inställningen till denna målsättning klart och tydligt avspeglas i utskottsmajoritetens ovilja att själv följa upp sina beslut.

I begreppet en skola för alla innefattas alla elever, också de som har olika handikapp. En del av dessa är våra elever i särskolan.

Herr talman! Jag har till riksdagsledamöterna fått en bild utdelad som borde mana utskottsmajoriteten till eftertanke om vad det är fråga om, när den avstyrker min motion om ytterligare 60 000 kr. till pedagogiska hjälpmedel för handikappade i särskolan. Dessa 60 000 kr. skulle användas till ytterligare expertishjälp och ökad framställning av läromedel.

Vi har i dag ca 25 000 elever i särskolan – det är den stora cirkeln på ledamöternas bild. Dessa elever har ett gemensamt handikapp, förstånds-handikapp. Men många elever i särskolan har dessutom andra funktionshinder, t. ex. synskada eller hörselskada, eller båda. Vi tänker sällan på att exempelvis mer än hälften av de synskadade eleverna också är förståndshandikappade och alltså behöver läromedel som tar hänsyn till båda handikappen.

Det viktigaste instrument som vi har att använda för utarbetandet av läromedel för elever inom särskolan är rikscentralen för pedagogiska hjälpmedel för särskolan, eller RPH-SÄR, som den också kallas.

Centralens målgrupp är de närmare 30 000 utvecklingsstörda i alla åldrar som får någon form av undervisning. En översyn som gjordes för något år sedan visade att de elever som har *haft turen* att hamna i den vanliga grundskolan eller gymnasieskolan i genomsnitt har ca 400 gånger så många läromedelstitlar att välja bland som eleverna i särskolan. Det talar om att de kommersiella producenterna inte satsar nämnvärt på särskolans elever. Inget tyder på en förändring. Snarast har förlagens intresse för handikappgrupperna minskat. Målgrupperna blir med andra ord mer och mer beroende av RPH-SÄR för sin läromedelsförsörjning.

Enligt riksdagsbeslut åvilar det rikscentralen att ansvara för att läromedel utvecklas, produceras och utprövas för alla dessa elever. Dessutom skall centralen svara för att lärare får kontinuerlig information om det totala läromedelsutbudet för elevgruppen. Det säger sig självt att centralen inte kan nå upp till detta mål med nuvarande resurser.

Inga enskilda producenter kan heller täcka den heterogena grupp som de förståndshandikappade utgör. Här finns elever från yrkesskole- och grund-särskolenivå, där handikapp – med en förenklad beskrivning – består av en långsammare inlärningstakt, men man har också elever på s. k. A-nivå, som varken har tal eller språkförståelse och kräver ständig tillsyn. Många av särskolans elever är dessutom flerhandikappade. En inventering som gjordes för några år sedan i AC län visade att två tredjedelar av eleverna hade tilläggshandikapp, att två femtedelar hade två handikapp och att nästan en femtedel hade minst tre tilläggshandikapp. Det finns ingen anledning att tro att förhållandet är annorlunda i andra delar av landet. Bilden som jag delat ut till ledamöterna illustrerar det jag har sagt.

Herr talman! Det är självklart att producenterna vid centralen måste få hjälp av lärarna ute på fältet om man skall kunna få fram anpassade läromedel för elever med så olika förutsättningar som här gäller. Brist på expertismedel och medel för resor och telefon borde inte få vara ett hinder för att utnyttja de kunnigaste och mest erfarna lärarna var de än befinner sig i

landet. Att centralen hamnat i norra Sverige skall inte få diskriminera verksamheten.

RPH-SÅR:s utprövningsorganisation är antagligen unik inom svensk läromedelsutveckling. Över 300 lärare runt om i landet ställer kostnadsfritt upp och prövar ut och bedömer läromedel för centralen. Deras synpunkter är ett mycket viktigt inslag i utvecklingsarbetet. De skapar en garanti för att läromedlen blir allt bättre anpassade till elevens behov. Lärarnas enda ersättning har varit vissheten om att läromedelssituationen stegvis förbättras för elevgruppen. Detta jättelika "grupparbete" får inte äventyras av att det inte finns medel för att upprätthålla tvåvägskommunikation med lärarna. De flerhandikappade eleverna hamnar ofta mellan stolarna: de ingår i olika rikscentralers ansvarsområde, och när resurserna inte räcker till för den stora gruppen med specifikt handikapp blir det lätt den flerhandikappade gruppen som kommer i kläm. Det är därför viktigt att sådana medel ställs till förfogande som kan öronmärkas för denna grupp.

Herr talman! De extra medel vi från vpk:s sida begärt för att befrämja det arbete jag beskrivit är inga astronomiska summor. Det är fråga om 60 000 kr., eller 2 kr. och 40 öre per elev och läsår, eller om man så vill mindre än 0,7 öre per elev och dag. Det är småaktigt av utskottsmajoriteten att avstyrka denna begäran, som har sin grund i det medelsbehov man anser sig ha från RPH-SÅR:s sida för att förbättra livsmiljön för våra flerhandikappade elever i särskolan.

Någon har sagt, att det sätt på vilket ett samhälle behandlar sina mest utsatta grupper är en bra värdeämätare på samhällets utveckling. Med de orden, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 3 och 9 i detta betänkande.

Anf. 103 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag om kvällsplenum nu har uppsatts.

Anf. 104 HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Som framgått av tidigare anföranden behandlas nu anslaget till skolväsendets myndigheter: SÖ, länskolnämnderna och de organ som framställer t. ex. läromedel. På de flesta punkter föreligger inga meningsskiljaktigheter.

När det gäller skolöverstyrelsens sammansättning har dock, som framgått av tidigare anföranden, skiljaktiga ståndpunkter förelegat. Regeringen vill här återgå till den ordning som gällde förut. Då hade arbetsmarknadens parter representation i SÖ:s styrelse. Detta ändrades 1981; i motsats till vad som gäller för flertalet andra verksstyrelser fick SÖ inte arbetslivet representerat i sin styrelse.

Regeringen anför som motiv för en återgång till representation från arbetsmarknadens parter att skolan speciellt i fråga om de äldres utbildning har ett vitalt intresse av denna direkta kontakt. LO, TCO, SACO/SR och SAF föreslås från nästkommande mandatperiod få plats i skolöverstyrelsens styrelse vid sidan av representanter för riksdagen och för Kommun- och

Nr 110

Onsdagen den
28 mars 1984

---

*Anslag till skol-
överstyrelsen m. m.*

Landstingsförbunden. Generaldirektören och överdirektören skall alltjämt vara ordförande resp. vice ordförande i styrelsen.

En mindre justering i regeringens förslag har utskottet dock gjort. Regeringen tänkte sig att representanterna för riksdagspartierna skulle utgöras av två vardera från regeringssidan resp. oppositionen. Utskottet förordar att antalet representanter också i fortsättningen skall vara fem.

Detta har Björn Samuelson för vpk i ett särskilt yttrande tolkat så, att det nu skall bli en representant för varje riksdagsparti. Det må tolkas också på annat sätt, som bekant.

De borgerliga partierna avvisar samfällt den här ändringen. De vill helt enkelt inte ha in arbetsmarknadens parter i SÖ:s styrelse. De har själva gett sina skäl för detta. Jag vill till dessa foga ytterligare en bevekelsegrund: De borgerliga partierna är i olika hög grad negativt eller fientligt inställda till fackföreningsrörelsen. De har även långtgående mål i övrigt för att begränsa det fackliga inflytandet i samhället. Vi avvisar deras ståndpunkt avseende detta avsnitt och yrkar således avslag på reservation nr 1.

Regeringen föreslår vidare att det centrala planeringsrådet vid SÖ skall slopas. SÖ:s styrelse bör själv få välja sina samverkansformer sedan dess nya sammansättning genomförts. Också på den här punkten går de borgerliga partierna emot förslaget. Vi avvisar deras motionskrav, och jag yrkar avslag på det i reservation 2 framförda förslaget.

Björn Samuelson föreslår i reservation 3 att en parlamentarisk skoldelegation skall inrättas. Denna skall enligt reservationen granska verksamheten inom skolområdet på den lokala nivån. Denna fråga har diskuterats tidigare här i kammaren, och några nya argument har inte framkommit sedan dess. Jag yrkar därför avslag på reservation nr 3.

Vi kommer så in på några anslagssummor.

Som sedvanligt är får löntagarorganisationerna ekonomiskt stöd för sitt viktiga arbete inom skolan. Här föreslås att anslaget höjs till 2 060 000 kr. Detta anslag vill moderaterna och folkpartiet avskaffa. De åtaganden som våra löntagarorganisationer fullgör i skolan är emellertid alltför viktiga. Organisationerna har stora kostnader för detta sitt viktiga arbete, och det är då rimligt att de får ekonomiskt stöd. Utskottsmajoriteten avstyrker de framstötter som moderaterna och folkpartiet gör här. Jag yrkar avslag på reservationerna 4 och 5.

I reservation 4 yrkar moderaterna att det anslag med 2 milj. kr. som utgår för informationen om 1980 års läroplan skall avskaffas. Detta anslag är emellertid betydelsefullt för att man fortlöpande skall kunna informera om den nya läroplanen. Moderaterna är ensamma om att vilja spara på den här punkten. Utskottsmajoriteten tillstyrker anslaget.

SÖ har regeringens uppdrag att utvärdera verksamheten med de regionala planeringsråden. Detta tycker inte moderaterna är något som vi skall invänta. Man bör avskaffa planeringsråden, säger de, eftersom deras värde kan ifrågasättas. Att göra det vore inte så förståndigt, anser vi i majoriteten. Låt oss lugnt avvakta SÖ:s utvärdering! Frågan om hur undervisningen skall kunna få anknytning till arbetslivet kommer återigen in i bilden. Inte heller

detta tänker moderaterna på. Vi kan ju spara drygt 6,6 miljoner, tycker de, och då får andra hänsyn ryka. Ja, nu är de moderata ledamöterna ensamma om avstyrkandet, och det känns ju betryggande f. n.

Jag avstyrker således den moderata reservationen 6.

Moderaterna är också ensamma om reservation 7, som avstyrker anslag till länskolnämndernas utvecklingsstöd. Det här stödet skall länskolnämnderna använda till ett utvecklingsarbete som är till nytta för skolan. Anslaget har efter hand, med början 1982, överförts till den regionala nivån. Utskottsmajoriteten menar att vi skall slå vakt om kontakten mellan fältet – alltså den direkta verksamheten – och den myndighet som har att utveckla skolan. Att dessa kontakter kunnat föras ner på en nivå närmare ett lokalt utvecklingsarbete höjer värdet av de nya idéer som kan prövas i samarbete mellan skolmyndigheten och skolhuvudmännen i kommunerna.

Jag avstyrker alltså reservation 7.

Statens institut för läromedelsinformation vill de borgerliga följdriktigt avskaffa och föra in under SÖ. Det har de hållit på också vid tidigare behandling här i kammaren.

Vi socialdemokrater, med stöd av vpk, tycker att verksamheten att granska och informera om läromedel är så viktig att den statliga myndigheten bör bli kvar och spela sin viktiga roll även i framtiden. Jag avstyrker därför den borgerliga framstöten i reservation 8.

Vpk vill slutligen ha 60 000 kr. mer till rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel. Här anför utskottsmajoriteten att beslut nyss har fattats här i riksdagen om särskilda satsningar för handikappade i vårt skolväsende. Utskottsmajoriteten avstyrker därför beloppet, även om det är blygsamt, och säger alltså nej till reservation 9.

Björn Samuelson gjorde detta anslagsyrkande till medelpunkten i sitt anförande. Jag kanske skall tillägga att de för denna verksamhet ansvariga har fått det belopp de begärt beviljat av regeringen. Dessutom är det så att regeringen undantagit besparingar på den här punkten, när den har gjort besparingar på andra områden.

En direkt fråga ställdes av Larz Johansson. Han frågade om vi tänker göra något åt skolstyrelsernas sammansättning och i skolstyrelserna ta in företrädare för arbetsmarknadens parter. Jag vill svara att vi nu behandlar de centrala och regionala nivåerna i skolväsendet men att det ändå går att säga att vi inte har några planer på att förändra sammansättningen i de kommunala skolstyrelserna.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Anf. 105 GÖRAN ALLMÉR (m):

Herr talman! Helge Hagberg talade om vår inställning till en förändring av SÖ:s styrelse. Jag kan egentligen tänka mig två skäl till det förslag som regeringen har lagt fram om att ändra sammansättningen av SÖ:s styrelse. Skälet är antingen ren klåfingrighet eller också en strävan att förstärka det fackliga och korporativa inflytandet i statsförvaltningen. Om skälet är det förstnämnda, tycker jag att detta ämne är alltför allvarligt för att bli föremål

för klåfingrighet. Om skälet är det andra, har jag tidigare anfört varför förslaget måste avvisas.

Helge Hagberg sade också att moderaterna inte bryr sig om skolans anknnytning till näringslivet. Detta är fel – vi finner den anknnytningen mycket väsentlig. Det är därför, Helge Hagberg, som vi bl. a. förespråkar en lärlingsutbildning av helt annan omfattning och inriktning än den Helge Hagbergs parti vill ha.

Anf. 106 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! I vår reservation beträffande skolöverstyrelsens styrelse skriver vi bl. a.:

”Till skillnad mot regeringen anser utskottet att skolöverstyrelsens styrelse med avseende på representationen för olika intressen skall behålla nuvarande sammansättning i avvaktan på resultaten av verksledningskommitténs arbete.” Det finns alltså en kommitté som har till uppgift att se över verksstyrelser och verksledning.

Det är lustigt att notera att socialdemokraterna för tre år sedan, när vi förde en motsvarande debatt men i motsatt riktning – vi ville ändra på styrelsens sammansättning, och socialdemokraterna var i opposition – anförde följande i sin reservation:

”Utskottet anser att ett ställningstagande till ett i principiella hänseenden så långtgående förslag inte kan ske utan en ingående behandling av hur verksstyrelser av olika karaktär skall vara sammansatta.”

Vi har alltså nu en kommitté som skall se över verksstyrelsernas sammansättning, men i det läget är socialdemokraterna, till skillnad mot för tre år sedan, beredda att utan vidare göra motsvarande förändring.

Jag ställde vidare en fråga både till Helge Hagberg och Björn Samuelson. Björn Samuelson avstod från att svara, men Helge Hagberg sade: Nej, vi har inte för avsikt att ändra på skolstyrelsernas sammansättning. I det avseendet är det rimligt att ha en politiskt vald och sammansatt styrelse och vid sidan av den ett lokalt planeringsråd, där arbetsmarknadens parter är företrädade. – För oss är det lika logiskt att ha en sådan ordning också på den regionala och på den statliga nivån.

Vad gäller skolöverstyrelsens styrelse sade Helge Hagberg att arbetsmarknadens parter just nu inte har någon representation, vilket de däremot har i andra verksstyrelser. Ja, det är riktigt, men däremot har skolöverstyrelsen ett centralt planeringsråd, där det – som jag sade i mitt anförande – finns representation för många arbetsmarknadsparter som icke någonsin kommer att få utrymme i SÖ:s styrelse. Det är en väsentlig skillnad.

Jag fick alltså ett klart besked när det gäller den lokala nivån. Helge Hagberg påpekade alldeles riktigt att vi nu diskuterar skolöverstyrelsen och länskolnämnder. Kan jag få samma klara besked från Helge Hagberg när det gäller länskolnämnderna? Får vi behålla de lokala planeringsråden och länskolnämnderna i deras nuvarande sammansättning, eller skall de fackliga organisationerna in också i länskolnämndernas styrelser, på samma sätt som i skolöverstyrelsens styrelse?

Björn Samuelson fick en ganska intressant information. Jag vet att Björn Samuelson har samma principiella ståndpunkt som jag när det gäller vem som bäst företräder allmänintresset i olika styrelser. Han delar uppfattningen att politiker gör detta bättre än företrädare för olika organisationer. Till priset av en plats i skolöverstyrelsens styrelse var dock vpk, efter ett par veckors betänketid i utskottsarbetet, berett att ge avkall på sin principiella ståndpunkt och stödja socialdemokraterna. Det var mot den bakgrunden intressant att höra Helge Hagbergs uppgift att ingenting talar för att den aktuella platsen kommer att tillfalla just vpk. Vi ser med spänning fram emot den vidare utvecklingen.

Anf. 107 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Vi blev beskyllda för att ha en negativ eller fientlig inställning till den fackliga rörelsen. Jag tycker inte att vårt handlingssätt vittnar om något sådant, i varje fall inte när det gäller frågan om sammansättningen av skolöverstyrelsens styrelse. Vad vi har talat för är att de fackliga organisationerna skulle inom det centrala planeringsrådet få möjlighet att utveckla sina synpunkter på frågor som har att göra med samarbetet mellan skolväsendet och arbetslivet. Jag föreställer mig att den planering som kan äga rum inom rådets ram kommer att bli både mera detaljerad och mera allsidig och kommer att genomföras med en större omsorg än vad som kan bli fallet inom ramen för skolöverstyrelsens styrelse, där man ju också har så mycket annat att syssla med.

När det gäller stödet till löntagarorganisationerna för handledning av elever i kontakt med arbetslivet vill jag säga följande. Det är väl naturligt att man, när man söker besparingsobjekt, väljer områden, där man ser att det är möjligt att företa nedskärningar. Blir det ett mindre antal elever som skall handledas, bör också anslaget till handledningen rimligen kunna minskas.

Anf. 108 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Vi har diskuterat frågan om en parlamentarisk skoldelegation här i kammaren tidigare, säger Helge Hagberg, och inget nytt argument har kommit fram i den frågan.

Nej, vi har inte diskuterat frågan om en parlamentarisk skoldelegation här. Jag har varit uppe och argumenterat för detta, men det har inte varit någon diskussion.

Inget nytt argument har framkommit, säger Helge Hagberg. Men det är ju majoriteten som inte har några nya argument. Nästan varje dag kommer det in rapporter om olika förhållanden i skolan som går tillbaka till riksdagsbeslut som det finns anledning att följa upp. Varje sådant fall är ett nytt argument för en parlamentarisk skoldelegation.

När Helge Hagberg sedan – beträffande mitt särskilda yttrande om att jag förutsätter att alla i riksdagen företrädde partier kommer att få en plats i skolöverstyrelsens styrelse – säger att yttrandet kan tolkas precis tvärtemot som jag tolkar det underminerar han ett av de argument som han har emot att inrätta en parlamentarisk skoldelegation. Det är ju akrobatik!

Detta kan ges som ett svar också till Larz Johansson på hans fråga. Jag ser detta som en försöksperiod, och mitt särskilda yttrande kan med några enkla ordstänk göras till en motion, när det beger sig.

Helge Hagberg säger: Rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel för handikappade har fått de medel som man har äskat. Men det framgår inte av budgetpropositionen. Om Helge Hagberg hade haft någon annan information, kunde han ha delgett mig den i samband med utskottsbehandlingen. Då hade jag inte behövt reservera mig på den här punkten.

Anf. 109 HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Beträffande sammansättningen av SÖ:s styrelse kanske jag kan svara de tre borgerliga representanterna i ett sammanhang. Larz Johansson sade att vi hade en annan ståndpunkt vid föregående tillfälle, när frågan om en förändring av SÖ:s styrelse var uppe, då vi ville ha styrelsen kvar som den var och avvakta, innan vi vidtog några förändringar. Ja, det är klart att vi ville det, för då var sammansättningen av styrelsen sådan att löntagarorganisationerna liksom arbetsgivarna fanns med. Då fanns det ingen anledning för oss att ha någon önskan om en förändring.

Rent allmänt kan jag också säga att det är skillnad mellan SÖ:s styrelse och en lokal skolstyrelse. SÖ är ett verk som är självständigt i förhållande till regering och riksdag och som skall upprätthålla sin självständiga ställning i förhållande till denna regering och riksdag, medan skolstyrelsen är en direkt styrelse för den kommunala skolverksamheten. Den rolluppdelning som SÖ resp. skolstyrelsen har är alltså annorlunda.

Linnea Hörnlén sade beträffande löntagarorganisationerna att det här fanns en punkt där man kunde spara. Ja, det är klart att man kan göra. Men det är också viktigt att löntagarorganisationerna får medel så att de kan finnas i skolan och förmedla sin viktiga arbetslivserfarenhet till våra elever i skolan. Det har skolan nytta av, och det har också eleverna nytta av.

Beträffande frånvaron av debatt när det gäller skoldelegationen sade Björn Samuelson, att om man inrättar ett organ, i det här fallet en skoldelegation, som tar sig an vissa uppgifter som SÖ har, inskränker man på SÖ:s myndighetsutövning. SÖ har till uppgift att följa, granska och se till att de beslut som fattas bl. a. här också följs upp och får det innehåll och den inriktning som avses. Om vi inrättar ett organ vid sidan om SÖ, fråntar vi SÖ den här uppgiften. SÖ har dessutom i varje län regionala organ, som direkt tar kontakt med verksamheterna i de enskilda skolkommunerna.

Anf. 110 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag beskyllde inte Helge Hagberg för att ha en annan ståndpunkt. Jag beskyllde honom för, eller rättare sagt påpekade, att han för tre år sedan intog samma ståndpunkt som vi intar i dag när det gäller att genomföra en principiellt viktig förändring av verksstyrelsernas sammansättning. Då pekade Helge Hagberg och hans partikamrater på att man först borde göra en ordentlig översyn av verksstyrelsernas sammansättning. En kommitté är tillsatt, och en översyn pågår – alltså är argumentet mycket mer

gångbart i dag än vad det var för tre år sedan. Men nu passar det inte Helge Hagberg – det är skillnaden!

Jag accepterade Helge Hagbergs förklaringar och garantier för att man inte hade några ambitioner när det gällde de kommunala skolstyrelserna och inte heller när det gällde de lokala planeringsråden. Jag fullföljde den här logiska tankekedjan och frågade Helge Hagberg: Hur blir det med de regionala planeringsråden, och hur blir det med länskolnämndernas sammansättning? Kan Helge Hagberg ge mig samma klara besked och samma garantier i den frågan, att det där inte blir några förändringar?

I sitt inledningsanförande pekade Helge Hagberg på att de regionala planeringsråden bara är en försöksverksamhet.

Det finns propåer från moderat håll att man skall avskaffa planeringsråden helt och hållet.

Det vore bra om Helge Hagberg här och nu kunde säga att de regionala planeringsråden skall finnas kvar och att de fackliga organisationerna och arbetsgivarna även fortsättningsvis skall vara företrädare där och att länskolnämndernas styrelser skall se ut som de gör i dag. Om jag får ett klart besked om detta skall jag acceptera det. Men om detta har Helge Hagberg ingenting sagt.

Anf. 111 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Det anslag till löntagarorganisationerna vi här diskuterar gäller verksamhet med skolinformatörer, och det handlar om medel som behövs för deras utbildning. Vi föreslår att detta anslag skall minskas. Det har vi gjort mot bakgrund av att man, som jag sade i mitt första anförande, i andra sammanhang har fått över 12 miljoner för att bekosta den utbildningen. Det anser vi vara tillräckligt.

Anf. 112 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Om man tillsätter en parlamentarisk skoldelegation, säger Helge Hagberg, undandrar man på något sätt SÖ möjligheten till myndighetsutövning. Var det anledningen till att lägga ned den parlamentariska skoldelegation som en gång fanns? Var det för att denna skoldelegation inkräktade på SÖ:s myndighetsutövning? Det är ett argument som man skulle kunna få höra från vilken administrativ byråkrat som helst. Var det på det sättet borde denna parlamentariska skoldelegation aldrig ha inrättats!

Det borde vara intressant att ha ett organ som är direkt knutet till parlamentet. Genom den delegationen skulle vi direkt, snabbt och utan krusiduller kunna få information om hur våra beslut fungerar utåt.

Jag tror inte att det går – för att åter ta upp ett exempel som jag tog här tidigare – att bedriva en vettig utbildning med elever vilkas magar inte är fyllda!

Helge Hagberg glider undan denna fråga. Det vore bra om han dessutom upplyste mig om huruvida jag har fel när det gäller de ytterligare 60 000 kronorna till de flerhandikappade eleverna inom särskolan. Han lät nästan påskina det, herr talman, i sitt tidigare anförande.

Nr 110

Onsdagen den
28 mars 1984

---

*Anslag till skol-
överstyrelsen m. m.*

Onsdagen den
28 mars 1984

*Anslag till skol-
överstyrelsen m. m.*

Anf. 113 HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! När det gäller de regionala planeringsråden har SÖ uppdraget att göra en utvärdering. Vi bör låta den vara förutsättningslös och inte ge några pekpinna eller ange någon inriktning härifrån. Vi får diskutera dessa frågor när resultatet av utvärdering och förslag så småningom kommer fram.

När det gäller den pågående verksutredningen kan vi förvänta förslag från den under 1985. Det förslaget skall remissbehandlas, och sedan skall så småningom en proposition skrivas. Också nästa mandatperiod kommer i det närmaste att gå, innan vi får en förändring av SÖ:s styrelse på grundval av de förslag som läggs fram av verksutredningen. Därför är det otillfredsställande att invänta resultatet av den utredningen och inte under tiden ha ledamöter från arbetsmarknadens parter med.

Vad beträffar Björn Samuelson och hans enträgna önskan om en skoldelegation vill jag framhålla att jag har uppfattningen att han överbetonar den delegationens betydelse, om han tror att den kan göra mer än SÖ och dess regionala organ har möjlighet att göra när det gäller insyn, granskning och uppföljning av våra beslut här och våra ambitioner i övrigt.

Vad sedan gäller anslaget till de handikappade och rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel bygger förslaget på de prioriteringar som ansvariga myndigheter har gjort. De har alltså tagit undan den sektorn och inte låtit den bli föremål för prutningar. Vi är således angelägna om att ha en hög ambition på det området. Verksamheten stoppar inte på grund av de 60 000 kronorna, som Björn Samuelson tror. Det anslås nästan en halv miljon för verksamheten på rikscentralerna, som kommer att prestera goda resultat och ha bra hjälpmedel att använda i särskolorna, i specialskolorna och i vår skola totalt.

Anf. 114 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! De medel som nu kommer att anslås motsvarar, såvitt jag förstår, det som statens institut för läromedelsinformation föreslår. Då kan jag inte inse annat än att de 60 000 kr. fattas som RPH-SÄR hade begärt.

Jag vet, herr talman, att verksamheten inte stoppas upp på grund av att man inte får dessa 60 000 kr. Men jag försökte beskriva vilken nytta dessa ytterligare 60 000 kr. skulle göra för utvecklandet av läromedel för flerhandikappade, eftersom man har relativt stora kostnader för resor, telefon osv. Utvecklandet bygger på en tvåvägskommunikation med de lärare som är verksamma inom särskolan – och de gör detta arbete gratis. Det är därför som jag tycker att det är småaktigt att avslå yrkandet om dessa 60 000 kr.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om utbildningsutskottets betänkande 17.)

Anf. 115 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera utbildningsutskottets betänkande 16 om anslag till forskning och centralt utvecklingsarbete inom skolväsendet

m. m. Även i fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Nr 110

Onsdagen den
28 mars 1984

Skolledarutbildningen, m. m.

Skolledarutbildningen, m. m.

Anf. 116 GÖRAN ALLMÉR (m):

Herr talman! Jag vill när det gäller utbildningsutskottets betänkande nr 16 börja med att yrka bifall till reservation 1, som jag argumenterat för i mitt första anförande.

När det sedan gäller personalutbildningen för skolväsendet vill jag framhålla att det med tanke på den snabba utvecklingen, särskilt inom naturvetenskapliga ämnesområden, är väsentligt att lärarna under sin aktiva tid erbjuds möjligheter till fortbildning och ytterligare fördjupning inom sina resp. ämnen. Genom reformeringen av skolforskningen och personalutbildningen har den enskilda skolans vardagsproblem satts i förgrunden. En stor del av fortbildningsresurserna ställs till den lokala skolstyrelsens förfogande som ett instrument bland flera för att utveckla den enskilda skolan.

Rapporter tyder emellertid på att den fortbildning som erbjuds från centralt håll utformas som kortare tvärvetenskapliga kurser av för dagen populärt slag. SÖ, som har att bedöma vilken fortbildning som skall vara B-avdragsberättigad, måste vara restriktiv och inrikta denna fortbildning mot fördjupning av ämneskunskaper.

De lokala skolmyndigheterna har ett ansvar för att fortbildningen inte tidsmässigt förlägs så att eleverna går miste om undervisning. Det är nödvändigt att slå fast att varje lärare självfallet måste få disponera sin fritid på det sätt han eller hon finner bäst.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag också bifall till reservation nr 4 i utbildningsutskottets betänkande nr 16.

Anf. 117 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! I en partimotion till föregående års riksmöte redovisade vi hur den fortsatta skolledarutbildningen borde utformas. Det var ett bra och genomtänkt förslag, och följaktligen avlogs det av riksdagens majoritet.

Nu återkommer det i stora delar i form av en plan från skolöverstyrelsen som regeringen visserligen uttalar en viss sympati för, men som man ändå inte är beredd att ta ställning till. Det fordras ytterligare överväganden enligt föredragande statsrådet.

För vår del har vi sagt ifrån i en ny motion till årets riksmöte att det brådskar, eftersom skolledarutbildningen i sin nuvarande utformning går in i ett slutskede, och att det är hög tid att bestämma hur fortsättningen skall se ut. Vi har varit så hovsamma att vi nöjt oss med ett yrkande att regeringen senast i nästa budgetproposition skall redovisa ett färdigt förslag i huvudsaklig överensstämmelse med skolöverstyrelsens plan. Men även denna blygsamma begäran avslås av majoriteten.

Låt mig ställa två frågor till Helge Hagberg. Om vi skall ha en kontinuerlig skolledarutbildning, är det då möjligt att fatta beslutet senare än om ett år? Har Helge Hagberg anledning att förmoda att utbildningen bör utformas på något, i väsentliga stycken, annorlunda sätt än det som skolöverstyrelsen föreslår i sin plan och som dessutom råkar sammanfalla i hög grad med centermotionen från förra året?

Det här råkar nämligen vara en mycket stor och omfattande utbildningsinsats, och det är hög tid att ge besked om hur den skall se ut i fortsättningen. Eller är det möjligen så, att regeringen umgås med planer på att utveckla hela skolledarutbildningen i en kommande besparingsproposition?

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 3 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 118 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! I regeringens budgetproposition betonas att vad gäller kulturpolitiken "strävandena framför allt inriktas på att i den nya mediasituationen slå vakt om mediernas kulturpolitiska roll, att stimulera kulturen i skolan, föreningslivet och på arbetsplatserna samt att bygga ut kulturverksamheten i underförsörjda regioner". Det är goda målformuleringar.

Mot bakgrund av den snabba utvecklingen just på mediaområdet, det ökade utbudet av bilder och filmer via TV, biografer och videogram hamnar utbildningssituationen i dessa företeelser, inom skol- och föreningsliv, lätt på efterkälken. Ett stort antal utredningar har särskilt betonat vikten av undervisning inte bara i film- och TV-kunskap utan också i bilden som medium och i de nya medierna som uttrycksmedel, upplevelse och fritidssysselsättning inom olika skolformer. Detta utredningsmaterial visar på behovet av ett samlat krafttag för denna undervisning.

Vi förordar ett samlat åtgärds paket för mediautbildning inom skolans samtliga områden och stadier. Mediautbildning behövs faktiskt redan på förskolenivå. Vi i vpk är i och för sig medvetna om att utbildning inte är allt, utan att det självfallet krävs andra insatser från arbetarrörelsens sida. Men en satsning på kritiskt granskande mediautbildning är ett steg på vägen.

I en artikel i Aftonbladet med rubriken "In med lite kaos i arbetarrörelsen" skriver Eva Wikander: "En människa med ett rikt inre liv är den absolut sämsta konsumenten av marknadsförda trender och livsstilar. En människa som fått tillfälle att till exempel i skolan plocka sönder en reklambild, analysera den bit för bit, som själv får syn på mönstren i den kommersiella propagandan och kanske också får möjlighet att skapa egna bilder, går sedan vidare med en erfarenhet som ingen kan ta ifrån henne."

Artikeln rymmer många positiva förslag. Dit hör att lärarna skall följa läroplanen och ge barn verktyg att kritiskt granska bilder. Detta kräver utbildning och resurser. Det kräver också försöksverksamhet inom kommunerna. Ljud- och bildverkstaden i Södertälje är ett exempel på en sådan verksamhet med lokalt arbete med video. AV-centralerna utgör en unik resurs för förmedling av kvalitetsfilm m. m. Ljud- och bildverkstäder kan knytas till dessa, varigenom de skulle kunna vara öppna för förskola, skola,

studieförbund, föreningsliv och enskilda.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 i detta betänkande.

Anf. 119 HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Frågan om överförande av medel har vi egentligen diskuterat i samband med föregående ärende, och Göran Allmér tog inte heller upp den saken så mycket i sitt anförande nu. För min del yrkar jag avslag på reservation 1 och kommenterar den inte vidare.

I vpk-reservationen 2, som behandlar mediaundervisningen, vill man att vi skall anslå 10 milj. kr. för att undervisa om den rörliga bilden. Jag vill som svar på detta säga att den nya läroplanen har inslag av den sort som motionärerna föreslår.

I ämnet bild i grundskolan skall eleverna bl. a. utveckla sin förmåga att uttrycka budskap i bild och att tolka budskapet i bilder. Som huvudmoment ingår bildframställning och bildanalys, och det motionen särskilt uppmärksammar om kritiskt granskande av bilder är väl tillgodosett i Lgr 80 genom att bildanalys bör komma in som ett naturligt inslag i all undervisning. I ämnet bild skall eleverna avläsa och kritiskt granska de bilder som de möter både i och utanför skolan.

Säkert skulle det vara både spännande och intressant att ha ytterligare 10 miljoner att använda på den här punkten, men den statsfinansiella situationen ger inte utrymme för detta. Dessutom kanske det är för trångt på schemat för att man skall kunna lägga in ytterligare sådan undervisning.

I reservation 4 framförs centerförslaget som Larz Johansson har varit upp och förordat. Jag vill då nämna att skolöverstyrelsen har lagt fram ett program som till största delen gäller sådant som ryms inom den kommunala sfären och inte fordrar några beslut av riksdagen. Det är dessutom relativt allmänt hållet.

Om riksdagen ändå vill behandla frågan, måste – för att resultat av riksdagsbehandlingen skall kunna garanteras – inskränkningar göras i kommunernas självbestämmanderätt i de här frågorna. Enligt majoritetens bedömning behöver frågan om fortsatta statliga insatser inte göras till föremål för beslut här i riksdagen.

Beträffande den moderata reservationen 4 skall sägas att det föreligger vissa initialproblem, som också tas upp i motion 2016. Vi vill inte förneka att det har varit vissa problem i inledningen när man gått över till en annan ordning för fortbildningen av personal i skolan, men det är troligen bäst att inte göra några inskränkningar i hanteringen fortsättningsvis. Låt verksamheten få möjligheter att finna rutiner. Säkerligen kommer man att nå längre om riksdagen inte binder upp verksamheten och förhindrar att man kommer fram till de åtgärder som man kan finna bäst.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Anf. 120 GÖRAN ALLMÉR (m):

Herr talman! Det var trevligt att höra Helge Hagbergs beskrivning av vår motion. Jag undrar bara varför i all sin dar han inte velat medverka till att riksdagen åtminstone avger en viljeyttring i den riktning vi anvisar.

Nr 110

Onsdagen den
28 mars 1984

---

*Skolledarutbild-
ningen, m. m.*

Anf. 121 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! Helge Hagberg konstaterade att skolöverstyrelsens förslag, som finns redovisat både i budgetpropositionen och i utskottsbetänkandet, endast avser kommunala åtgärder som alls inte behöver vara föremål för något beslut i riksdagen. Då rimmar det ganska illa att utskottet i sammanhanget uttalar att man ansluter sig till föredragande statsrådets uppfattning att frågan fordrar fortsatta överväganden. Om det gäller någonting som vi inte skall besluta om, varför skall det då övervägas ytterligare?

Helge Hagberg svarade inte på mina frågor, utom möjligen på den sista. Jag skall upprepa den första: Om vi skall ha en kontinuerlig skolledarutbildning, är det då möjligt att fatta beslutet senare än om ett år? Den frågan vill jag ha ett svar på av Helge Hagberg.

Anf. 122 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Helge Hagberg säger att han är förhindrad att biträda vårt förslag om ett samlat åtgärdsprogram kring medieutbildningen i dessa dagar när vi är utsatta för en anstormning av nya medier som naturligtvis drabbar våra barn. Och den springande punkten är då de 10 milj. kr. som vi har föreslagit för att möjliggöra den här verksamheten. Vi har finansierat våra förslag inom utbildningspolitiken fullt ut, och detta tas upp i andra motioner. Men är det den här saken som hindrar Helge Hagberg, skall det bli intressant att se hur han kommer att ställa sig när vårt förslag om inrättande av en biotekniklinje i Umeå för 450 000 kr. kommer upp här i kammaren.

Anf. 123 HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Jag vill säga till Göran Allmér att frågan om resurser till personalutbildning förmodligen också är en komplikation i sammanhanget.

Larz Johanssons fråga, om det kommer ett beslut inom ett år, kan jag icke svara på.

Och, Björn Samuelson, när de 10 miljonerna icke finns är det inte möjligt att biträda ett förslag om dessa 10 miljoner, utan då får vi nöja oss med den nivå som vi har. Därmed måste vi avstyrka yrkandet om 10 milj. kr. i vpk-reservationen.

Anf. 124 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag gör ett nytt försök, Helge Hagberg. Min fråga var: Om man vill ha en fortsatt, kontinuerlig skolledarutbildning, är det då möjligt att fatta beslutet senare än om ett år?

Anf. 125 HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Det får vi se. Utvärderingen upphör ju om ett år, och då måste ett beslut komma. Men det är alldeles klart att regeringen kommer att agera och ha någon form av förslag till riksdagen som vi får ta ställning till. Vi

får alltså ge oss till tåls i dag, men förmodligen får vi en orientering om hur vi skall göra också om ett år.

Nr 110

Onsdagen den
28 mars 1984

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om utbildningsutskottets betänkande 17.)

---

*Anslag till svensk
undervisning i ut-
landet*

Anf. 126 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera utbildningsutskottets betänkande 17 om anslag till svensk undervisning i utlandet m. m.

I fråga om detta betänkande hålls likaså gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anslag till svensk undervisning i utlandet

Anf. 127 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Allt fler svenska familjer tillbringar längre eller kortare perioder utomlands som ett led i våra vidgade kontakter på affärlivets område och på andra områden. Det är angeläget för dessa familjers barn att de inte halkar efter i skolundervisningen och förlorar sina rötter. På flera håll i världen finns därför statsunderstödda utlandsskolor, framför allt för låg- och mellanstadieelever. Däremot får elever på högstadie- och gymnasienivå mestadels gå i internationella skolor, där undervisningsspråket oftast är engelska. För att bereda dessa elever tillfälle att upprätthålla sina kunskaper i svenska, historia och samhällskunskap har skolöverstyrelsen initierat försöksverksamhet med undervisning i ämnet Swedish Culture. Denna undervisning underlättar också skolgången för de svenska barnen när de återvänder till hemlandet. Undervisning i ämnet Swedish Culture fungerar alltså som de svenska barnens hemspråksundervisning. Skolöverstyrelsen har föreslagit en viss utökning av försöksverksamheten. Regeringen har sagt nej. Nu säger också utskottet nej.

Folkpartiet anser det viktigt att fler svenska barn i utlandet skall få komma i åtnjutande av denna angelägna hemspråksundervisning, som medverkar till att barnens modersmål och kulturarv kan bevaras och utvecklas.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 128. BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservation 2 i detta betänkande.

Anf. 129 HELGE HAGBERG (s):

Herr talman! Jag vill yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på de två reservationer som är fogade till betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utbildningsutskottets betänkande 15

Punkt 1

Mom. 1 (skolöverstyrelsens styrelse)

Utskottets hemställan bifölls med 167 röster mot 142 för reservation 1 av Kerstin Göthberg m. fl.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 (parlamentarisk skoldelegation)

Utskottets hemställan bifölls med 287 röster mot 20 för reservation 3 av Björn Samuelson.

Mom. 4 (medelsanvisningen under Skolöverstyrelsen)

Först biträdde reservation 4 av Per Unckel m. fl. – som ställdes mot reservation 5 av Linnea Hörlén – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 213 röster mot 79 för reservation 4 av Per Unckel m. fl. 17 ledamöter avstod från att rösta.

Punkt 2

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 (medelsanvisningen under Länskolnämnderna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Per Unckel m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 3 (länskolnämndernas utvecklingsstöd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Per Unckel m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 4 (statens institut för läromedelsinformation)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Kerstin Göthberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 5

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 6 (rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel för handikappade)

Utskottets hemställan bifölls med 291 röster mot 18 för reservation 9 av Björn Samuelson.

Utbildningsutskottets betänkande 16

Punkt 1

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 (mediaundervisning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Björn Samuelson – bifölls med acklamation.

Punkt 2

Mom. 1 (skolledarutbildningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Kerstin Göthberg och Larz Johansson – bifölls med acklamation.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 (personalutbildning för skolväsendet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Per Unckel m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 3

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande 17

Punkt 1 (medelsberäkningen)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 1 av Linnea Hörln,
dels reservation 2 av Björn Samuelson,
bifölls med acklamation.

Punkterna 2–5

Utskottets hemställan bifölls.

10 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

11 § Sammanträdet fredagen den 30 mars

Anf. 130 ANDRE VICE TALMANNEN:

Med ändring av den preliminära tidsplanen tar kammarens bordläggnings-sammanträde fredagen den 30 mars sin början kl. 10.00.

12 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1983/84:139 Vissa beslut fattade av internationella arbetskonferensen vid dess sextionionde möte

1983/84:142 Ändring i sekretesslagen (1980:100) m. m.

1983/84:156 Ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap

13 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

- 1983/84:2657 av *Bertil Danielsson m. fl.*
1983/84:2658 av *Björn Molin m. fl.*
1983/84:2659 av *Kerstin Göthberg m. fl.*
1983/84:2660 av *Lars Tobisson m. fl.*
1983/84:2661 av *Ove Eriksson m. fl.*
1983/84:2662 av *Lars Werner m. fl.*
1983/84:2663 av *Inga Lantz och Carl-Henrik Hermansson*
1983/84:2664 av *Jan-Erik Wikström m. fl.*
1983/84:2665 av *Jan-Erik Wikström m. fl.*
1983/84:2666 av *Siina Gustavsson och Inger Josefsson*
1983/84:2667 av *Tage Sundkvist m. fl.*
1983/84:2668 av *Birgitta Rydle*
1983/84:2669 av *Birgitta Rydle m. fl.*
1983/84:2670 av *Oskar Lindkvist m. fl.*
1983/84:2671 av *Pär Granstedt och Kerstin Anér*
1983/84:2672 av *Erkki Tammenoksa*
1983/84:2673 av *Karin Andersson m. fl.*
1983/84:2674 av *Mona Sahlin och Anita Johansson*
1983/84:2675 av *Doris Håvik m. fl.*
1983/84:2676 av *Görel Bohlin och Sonja Rembo*
1983/84:2677 av *Per Unckel m. fl.*
1983/84:2678 av *Per Unckel m. fl.*
Fristående skolor på gymnasial nivå (prop. 1983/84:118)

- 1983/84:2679 av *Lars Werner m. fl.*
1983/84:2680 av *Elver Jonsson och tredje vice talman Karl Erik Eriksson*
1983/84:2681 av *Alf Wennerfors m. fl.*
Ändringar i det kontanta arbetsmarknadsstödet m. m. (prop. 1983/84:126)

- 1983/84:2682 av *Jörgen Ullenhag och Ingemar Eliasson*
1983/84:2683 av *Margó Ingvardsson m. fl.*
1983/84:2684 av *Per Unckel m. fl.*
Förbättrad studiehjälp och vissa sjukförsäkringsfrågor (prop. 1983/84:127)

- 1983/84:2685 av *Rolf Rämgård och Ingemar Hallenius*
1983/84:2686 av *Lars Tobisson m. fl.*
1983/84:2687 av *Lars Werner m. fl.*
1983/84:2688 av *Kjell Mattsson och Elving Andersson*
1983/84:2689 av *Karin Söder m. fl.*
1983/84:2690 av *Jan-Erik Wikström m. fl.*
Kommunalekonomiska frågor inför år 1985 (prop. 1983/84:133)

14 § Meddelande om frågor

Nr 110

Onsdagen den
28 mars 1984

Meddelades att följande frågor framställdes

den 28 mars

---

*Meddelande om
frågor*

1983/84:461 av *Hugo Bergdahl* (fp) till justitieministern om viss ändring i namnlagen:

Den nya namnlagen har nu varit i kraft i drygt ett år. Lagen har visat sig vara svårtolkad och i några fall också visat sig medföra egendomliga konsekvenser för allmänheten.

En sådan konsekvens av lagen är att barn inte får bära föräldrarnas dubbelnamn i samma ordning som föräldrarna men väl i den omvända. Är modern född *Andersson* och gift *Bengtsson* kan hon bära dubbelnamnet *Andersson-Bengtsson*. Vill även barnet bära bägge namnen måste ordningen i stället vara *Bengtsson-Andersson*.

Möjligheten för barn att över huvud taget bära mellannamn infördes vid utskottets behandling av namnlagen. Att denna möjlighet numera finns är av många skäl viktigt. Det är emellertid olyckligt att ordningen på namnen inte kan överensstämja med föräldrarnas.

Jag vill med anledning av detta fråga justitieministern:

Är statsrådet beredd att föreslå sådana förändringar i 25 § namnlagen att barn som mellannamn får bära föräldrars mellannamn?

1983/84:462 av *Tore Claeson* (vpk) till jordbruksministern om hanteringen av PCB-haltiga avfallsprodukter:

Nya larmsignaler har i dagarna kommit om PCB-förbränning och de dibensofuraner och dioxiner som kan bildas vid förbränning. Även PVC, polyvinylklorid, som bildar klorbensener vid ofullständig förbränning, kan omvandlas till samma giftiga ämnen.

Bl. a. diskuteras sambandet mellan att dioxin påvisats i modersmjölk vid undersökningar gjorda av professor Christoffer Rappe i Umeå och den sopförbränning som sker i många anläggningar i vårt land. Även om de halter dioxiner och dibensofuraner man träffat på ännu inte är så höga är det mycket oroande.

Min fråga till jordbruksministern är:

Vilka åtgärder tänker regeringen föreslå och/eller vidta för bättre beredskap och kontroll vid utbyte av PCB-kondensatorer inom industrin och vid förbränningen av PCB-haltiga produkter i samband med sophantering?

1983/84:463 av *Margot Wallström* (s) till utbildningsministern om praktikplatserna inom radioverksamheten för studerande vid journalishögskolorna:

Journalisthögskolornas elever är nu mycket oroade av uppgifterna om att

Nr 110

Onsdagen den
28 mars 1984

---

*Meddelande om
frågor*

Riksradiön (RRAB) och Lokalradiön (LRAB) planerar att dra in resp. kraftigt minska antalet praktikplatser för de studerande vid journalisthögskolorna.

Därför vill jag fråga utbildningsministern:

Anser statsrådet att utbildningsmålen för journalistutbildningen kan uppnås om antalet praktikplatser inom radioverksamheten ytterligare minskas eller avvecklas?

15 § Kammaren åtskildes kl. 18.04.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert